פרשת **ויחי** תשפ"ד לפ"ק | גליון תתתקכ"ח שנה כ"ז

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

תוכן העניינים

לקח טוב ..... ב
תורה ותפלה ..... ג
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ד
קדוש יאמר ..... ו
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ח
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ט
שברי רמונים ..... י
פיתי יקרת ..... יב
חוקים להורותם ..... יח
פשיטי כהלכה ..... כ
צדקה כהלכתה ..... כא
הילולא רבא ..... כג
נועם שבתי ..... ל
פשוטלון פלכים ..... לו
דברי תורה ..... לו

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ
להר"ר **אלטר אשר אנשיל אילאוויטש** הי"ו
052.7648437

כל הזכויות שמורות ©

זבולון לחוף ימים ישכון

מלחמה כבידה פרצה בין שתי מדינות גדולות אשר שכנו זו ליד זו, ריח של פצצות ועשן מילאו את רחובותיהם ואוירה של מתיחות ריחפה בחללה, היה זה אחרי כמה שנים של מריבות קשות על גבולות המדינות וכאשר יצא הקצף יצאו למלחמה אחד על השני.

צבא של חיילים עם כלי מלחמה בידם הלכו בראש הגדוד, ועל צבאם עמד חייל אמיץ וחזק אשר הוא היה הגיבור שבהם והוא הגבר אשר השליך עצמו מנגד להילחם עם שונאי המלך בחירוף נפש.

מלמולי זיעה נטפו על פניו המיוגעות בעת אשר גבר האוייב ובכל כוחו היה זורק עליהם חצים ובליסטראות עד השמדם, בגודל מסירותו להמלך היה החייל מכין בעצמו גם את החיצים למלחמה, פעם אחת באמצע המלחמה אזלו החיצים שהכין לו.

בצר לו פנה אל חברו ושאל לו אם יוכל עכשיו להשתמש בחיצים שלו, צחק עליו חברו והביט עליו בתמהון: וכי מה איכפת לי אם תשתמש בהחצים שלי, והרי כל החצים של חיילי המלך מיועדים לתפקיד אחד להכניע את האוייב, ואם כן בוודאי שכאשר אזלו החצים מאמתחתך אתה יכול לקחת ממנו, ובלבד שתנצח המלחמה.

משל זו המשיל החפץ חיים כאשר דיבר במעלת גודל חשיבות מחזיקי תורה ותומכיה, כל ימי האדם אשר חי על האדמה הינם ימים של מלחמה ארוכה, המלחמה ביצר הרע.

התורה הקדושה ומצוותיה הן המה החיצים המסייעים להאדם להלחם עמו וכמו שאחז"ל בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין כנגדו, אכן כאשר אזלו החצים מאמתחתו ומוכרח הוא לעזוב את כותלי ביהמ"ד בכדי להביא טרף לביתו, האם יעלה על הדעת שכאשר יקח את החצים שהכין חבירו – דהיינו לימוד התורה של היישכר – נחשב בעצמו כלומד שהרי בזכותו מתרבה לימוד התורה בעולם, וכאשר תסתיים המלחמה בנצחון, וודאי שהנצחון ייחשב גם על שמו.

והוא הדבר אשר בירך יעקב את בניו ואמר "זבולון לחוף ימים ישכון" ופרש"י "שהיה זבולון עוסק בפרקמטיא וממציא מזון לשבט יששכר והם עוסקים בתורה" ובזה חלק בחלק יאכלו בזכות לימוד התורה של יששכר, שהרי גם הוא עומד על המשמר כגיבור מלחמה מול היצה"ר, רק שהוא משתמש בחציו של חבירו.

ברכות בכפליים - טובים השנים

יעלה ויבוא ויגיע ברכותינו בכל לשון של חיבה, ברכת מזלא טבא, קדם מע"כ הני תרי צנתרי דדהבא
ער וחם לבכם לכל דבר שבקדושה, במידה מרובה וגדושה, ובמיוחד ללומדי הכוללים בארה"ק תו"כ
קדשי קהילתינו הק' בכל אתר ואתר, הם עומדים לימינם בלב ובנפש תדיר, ברוח נאמן ומסור
בממלכת סאטמאר המעטירה מהיושבים ראשונה, מוכתרים בכל מידה נכונה, לשם ולתפארה
רני ושמחי ליעק"ב ונהללו על פעליו הכבירים, אחד הוא **אברה"ם** במדת החסד נודע בשערים

מה טובו אהליך יעק"ב

וה' ברך את אברה"ם

הרבני הנגיד הנכבד, רודצו"ח
מוה"ר **יעקב זוסמאן סופר** הי"ו
חבר הנהלת ישיבה"ק הק' בקרית יואל יע"א

לרגל שמחת אירוסי כתו תחי' למזל טוב

הרבני הנגיד הנכבד, רודצו"ח
מוה"ר **אברהם יהושע גלאנץ** הי"ו
חבר הנהלת קהילתינו הק' בקרית יואל יע"א

לרגל שמחת אירוסי כתו תחי' למזל טוב

ויהי נועם ה' עליכם, שתשרה שכינה במעשי ידיכם, ותזכו להמשיך בפעולותיכם הברוכים לכל דבר שבקדושה, מתוך בריות גופא ונהורא נפישא, ובשכר זאת תתברכו באורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים, ואך טוב וחסד ירדפוכם כל הימים, אכיה"ר.

החותמים למען שמם ביקרא דאורייתא

הנהלת הכוללים בארה"ק - הנהלת הכוללים בארה"ב

ירושלים - בני ברק - בית שמש

יגיעה בסור מרע, שוה לעבודה נעלה בכונות ויחודים

ויחי יעקב בארץ מצרים וגו', ע"פ הפסוק **"זמרו כבוד שמו שימו כבוד תהלתו".** נראה פירוש, היות התחלת אדם בעבדות הבורא ב"ה בוודאי אינו יכול תיכף בהתחלתו לעלות במדרגת עליונים, **כי עדיין סבבוהו זרים במחשבתו הדבוקה בעוה"ז השפל והבליו.** אבל צריך אדם מקודם לפנות מחשבתו ולזמר עריצים המה הקליפות המבלבלים אותו מעבודתו, **ולזה צריך עבודה רבה.** ואחר כך יפנה עצמו לעלות במחשבות קדושים ביחודים וכוונות עליונים, ואז **נחשב לו אותה העבודה שעבד בתחילתו, והיא לזמר עריצים, כאותה העבודה החשובה העיקרית שעולה בה לתכליתו כיון שכוונתו הכל לשם שמים והכל אחד.** וזהו **"זמרו כבוד"** כו' פירוש כנ"ל שהעבודה של זמיר עריצים הוא חשוב כמו **"שימו כבוד תהלתו"** ש"תהלה" נקרא המדריגה הגדולה של הצדיק שמאיר לעולמות עליונים, ו"תהלה" הוא לשון אור כמו "עטישותיו תהל אור".

וזהו ג"כ הפירוש כאן: **"ויחי יעקב בארץ מצרים"** ששם היה עבודתו במדרגת קטנות מחמת שהיה בארץ מצרים מקום הקליפות, **והיה עיקר העבדות לזמר עריצים, אעפ"כ היה נחשב לו זה כשאר שנותיו שהיה עובד בהם במדריגות גדולות.** וזהו **"ויהי ימי יעקב שני חייו"** פירוש **שזה היה נחשב לו במנין שאר שנותיו בשוה** כנ"ל.

נועם אלימלך

אין בכח שכלינו להשיג תכלית ענין ירידת יעקב במצרים, גלות וגאולת מצרים, וחיזוק גדול העולה מזה

ויחי יעקב בארץ מצרים וגו', וברש"י: "למה פרשה זו סתומה, לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו, נסתמו עיניהם ולבן של ישראל". ובמדרש אי' עוד טעמים לסתימת הפרשה. **ויש לומר עוד טעם:** דהנה בריש פר' ויקרא מובא ברש"י **"ומה היו הפסקות משמשות, ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה, וכין ענין לענין".** ומשמע דבמקום שיש ריוח, ופתוחה הפרשה בס"ת, שם המקום לעמוד ולהתבונן במהות הפרשה, ענינה וטעמה על בוריה. ובפרשתן 'ויחי יעקב' נרמז שעיקר חיותו של יעקב היה בארץ מצרים, ארץ נכריה, ושם הושלמה קדושתו ושלימות כנסת ישראל. וכן זרעו דוקא כשהיה גר בארץ לא לו, פרו ורבו לששים רבוא נפשות קדושות אשר אח"כ הוציאם הש"י גוי מקרב גוי לקבל תורה מסיני. ענין זה עמוק הוא מכדי שנבין אפס קצהו. ונשגב סודו מבינת אנוש. **ועל כן פתומה הפרשה, לומר שאין לך להתבונן במה שאין ביד שכלך לחשוג. "ועכ"פ מרומז לנו בזה שלא ימס לבבינו מאשר אנחנו בעקבתא דמשיחא ובכל דור הנפשות מתקטנים ואיך נזכה לגאולה, כי רואים אנחנו מה שקרה לאבותינו בגלותם, אשר דייקא מתוך הגלות הניעו וזכו לגאולה, כי כן רצונו ית'.**

תודה"ק בספר **פרי צדיק** בפרשתן

בך יברך ישראל, שהקטן לא יקנא, והגדול לא יתגאה

ויברכם ביום ההוא לאמור בך יברך ישראל לאמר ישימך אלקים כאפרים וכמנשה. יש להתבונן, מה יתרון יש באפרים ומנשה שישראל יברכו את בניהם רק בהם, ולא יאמרו ישימך אלקים כראובן ושמעון כו'. ועוד, למה לא אמר זאת לעיל בברכתם, אחר "המלאך הגואל וגו' יברך את הנערים", והמתין בברכה זו עד אחר ששם את אפרים לפני מנשה. "והנראה, דהנה ידוע דכל התורה כלולה בעשרת הדברות (ראה רש"י שמות כד, יב), ועשרת הדברות כלולים בדיבור האחרון, הוא **'לא תחמוד וכו' וכל אשר לרעך'** (שמות כ, יג. ראה פסיקתא רבתי כא, יז: "העובר על לא תחמוד כאילו עובר על עשרת הדברות"), **והוא להתרצות בגזירותיו ית' אשר מנע ממנו הטוב ההוא הניתן לחבירו, ולחשוב כי הוא ית' הוא לבדו היודע הטוב והנאות לכל אדם, ולא יקנא את חבירו. וכבר ידעת שחקנאה, התאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם** (אבות ד, כא) **והוא כאשר ישפיע הש"י טובה אל האדם, לא יבקש בזה תאוה וכבוד, ויבא להתגאות על חבירו בזאת הטובה, רק אדרבא יכנע לפני בוראו ויחשוב כי הוא מצד החסד מבוראו עליו".** והנה, יעקב אבינו כאשר שם את אפרים לפני מנשה, וראה שאפרים לא נתגאה בזה, וכן ראה שמנשה לא נתקנא באפרים על כך, **לפיכך אחר שראה זאת ברכם: "בך יברך ישראל לאמר ישימך אלקים כאפרים" מכלי גאות "וכמנשה" מכלי קנאה על טובת חבירו.**

אגרא דכלה

מפניני או"ר החיי"ם הקדוש

ויירא ישראל וגו' קשה והלא י"ז שנה היו לפניו יושבים ללמוד תורה ואיך שואל עליהם ורבותינו ז"ל אמרו (תנחומא ויחי ו) כי ראה בהם ראייה שכליית שעתיד לצאת מהם רשעים, וזה דרך דרש וצריך לפרש הכתוב כפי פשוטו, ואפשר שנתכוון יעקב לעורר אהבת האב על הבן קודם שיברכם, כדי שתהיה הברכה בתגבורת אהבה והחיבה, ולזה שאל מי אלה כדי שישמע מפי בנו החביב אצלו לומר "בני הם" ויהמו מעיו להם, והוא סוד מדי דברי בו (וגו') [זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו] רחם ארחמנו וגו' (ירמיה לא יט):

תורה ותפילה

זהרורי אורה מספרים הקדושים, בפרשה יפה נדרשים

לאמץ ידים בכוחות עליונים בתורה ותפילה עמודי עולמים, הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

אף מי שכבר נעשה ח"ו כסוס לפני היצה"ר הרוכב עליו, עכ"ז בכח תפילה ותחנונים לפני הש"י יפילו ממנו

יְהִי נָא יָחַשׁ עָלַי דֶּרֶךְ שְׁפִיפֹן עָלֵי אֹרַח הַנֹּשֵׁךְ עְקֵבֵי סוּס וַיִּפֹּל רֹכְבוֹ אָחוֹר.לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי ה'. יְהִי האדם נָא בקרב **לבו דבר זה,** אשר הַיָּחַשׁ' הוא היצר הרע, כחו כנחש שאין ממית בודאי, וזאת הוא כאשר האדם עדיין בבחי' עָלַי דֶּרֶךְ' דייקא, דהיינו שמסתכל בהיצה"ר והולך מיד הנה אז כחו רק כנחש. אמנם שְׁפִיפֹן' היינו היצה"ר נושך וממית וודאי כאשר מתנהג אדם עמו עָלַי אֹרַח' שמארה אותו בביתו היינו שהולך אחר עצתו הנבערה אז וודאי ממיתו כמאמר חז"ל (ברכות יח:) רשעים בחייהם קרויים מתים וכו'. והדר מפרש תחבולות היצר וזה אומרו הַנֹּשֵׁךְ' בתחלה רק עְקֵבֵי' היינו עבירות שאדם דש בעקביו, ועל ידי זה נעשה לו האדם סוּס' לרכוב על צואריו להכשילו ר"ל.

ואם תאמר איש אשר אלה לו הנה אבד תקותו ולא יחליף עוד מדרכו הרעה הזאת, לזה אמר הנה וודאי וַיִּפֹּל רֹכְבוֹ' זה היצר הרע אָחוֹר' בזמן אשר אדם קונה לב ומבקש ומתחנן לפניו יתברך ואומר לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי ה' אז השי"ת יסייע אותו שיוכל האדם להפיל את רֹכְבוֹ זה יצר הרע לאחורי הגדר, ודו"ק.

אור פני משה (פר' שופטים)

השגתינו בגדלו וטובו ית"ש, הוא מזה שחביב ואהוב עליו ית' תפילתנו ועבודתינו, אף מדיוטא תחתונה

יהודה אתה יודוך אחיך כו', כי ידוע **שכל אדם צריך להתחזק בלבו אמונה זאת שבוודאי אין הקב"ה מואס ח"ו בשום תפילת עמו ישראל כו' ויקר בעיניו דיבורים של עמו ישראל אפילו ממי שהוא חס ושלום בדיוטא תחתונה אף על פי כן מגיע מזה תענוג לחבורא יתברך.** ואל יחשוב אדם אם כן גדול כל כך מדת טובו של הקב"ה מה לי להתפלל בלב נשבר ונדכה בלא זה גם כן הקב"ה מקבל התפלה, אמור לאדם לחשוב כך, **כי ראוי לכל אדם שיחשוב הדברים החם קודם כל תפלה, דהיינו כמה מלאכים יש לו אשר כל מלאך הוא שליש עולם וחם כגרגיר החרדל בפני אופן אחד כו', מעתה יחרד האיש ויילפת בעמדו להתפלל לפני מלך גדול כזה ומהראוי להזדעזע בכל אבריו כו',** ומזאת התפילה מגיע להבורא ב"ה תענוג הוא הגורם שפע בכל העולמות, כי הכל תלוי במעשה תחתונים על ידי תפילתינו ושירות ותשבחות שלנו.

ונמצא מזה ניכר גודל טובתו ית' שאע"פ שהוא מלך גדול, אע"פ כן יקר בעיניו מאוד דיבורנו כו', וכמו שיסד הפייט 'אשר אומין תהילתך ואבית תהילה וכו' והיא תהלתך'. ומזה ניכר גודל אהבתו בנו יתברך. וגם ראה עוד אהבתו שקראנו אחים כנאמר 'למען אחי ורעי', **ונמצא בזה חמדה חוא מושג אצלינו ועל זה שיך מלת 'אתה' ובמה 'יודוך אחיך' שחביבין עליו ית' הודאתינו ותפילתינו.**

קדושת לוי

תורה

תיקון ימי השובבי"ם ע"י תורה תפילה וצדקה, "ובעיקר ע"י לימוד תורה שבע"פ בכונת הלב ויראת שמים"

ויקרא יעקב אל בניו וגו' האספו וגו'. יש לרמז בכאן בהעיר לב ושום שכל. הנה ידוע דה' (ראשונה משם הוי"ה ב"ה) הוא בינה. ובינה לבא ובה הלב מבין. ומשם ההבל יוצא דרך שית עזקין דקנה אל ה' מוצאות הפה שהוא בחי' ת' תתאה. בסוד מלכות פה ותורה שבע"פ קרינן לה. וכשאחד מישראל פוגם ח"ו בה' מוצאות הפה כו' כמ"ש בזוה"ק על פסוק נצור לשונך מרע. ודריש 'מרע' לשון מרעין בישין יעו"ש, וכולא הוא בגין דה' תתאה הוא כביכול בפרודא מבעלה. וה' עילאה אינה משפעת משפעה אליה. ומזה נמשך כל הרעות ר"ל. וגם הפגם של ברית המעור בא מפגם ברית הלשון ר"ל. ועל פגם הברית תקנו קדמונינו ז"ל להתענות ולעשות תשובה בימי פרשיות של שובבי"ם כידוע מספה"ק. והנה הגם שנתמעטו כעת כח הדורות בעונותינו הרבים ואינם יכולים לעשות סיגופים ותעניות כראוי, עכ"ז מי שנוגע יראת ה' בלבבו צריך להתאמץ בכל יכלתו ולעשות תשובה על זה החטא כי גדול הוא מנשוא. ובפרט בימי פרשיות של שובבי"ם המסוגלים לכך. ומהראוי לומר ברכת תקע בשופר גדול. בכוונות הראויים כמבואר בסידור האריז"ל. גם היהי רצון הכתוב שם קודם התימת הברכה. והכל ביראת ה' וברעותא דלבא.

ועיקר התשובה הוא ע"י תורה ותפלה וצדקה. כל אחד ואחד לפי יכולתו, **ובפרט בלימוד תורה שבע"פ ולברר הלכה בליבון וברור יפה בזה חוא מקבץ חלקי הטוב והניצוצין קדישין ומברר אותן מתוך הקליפות להוציא בולעם מפיהם. בסוד חיל בלע ויקיאנו** (איוב כ, טו) **וזהו עיקר התיקון של פגם הברית. כי לימוד תורה שבע"פ בכוונת הלב וביראת שמו ית' הנכבד והנורא. וכש"כ מי שזוכה ללמוד תורה לשמה ממש וע"י תשובה כראוי מאסף ומייחד כל חלקי הטוב והניצוצין קדישין למקורן ולשורשן לה' תתאה ומייחד אותה בבעלה.** ולאשר שאחר כוונת הלב הן הן הדברים לזה מייחד לבא לפומא. היינו ה' עילאה לה' תתאה שהם בחי' לב ופה כביכול, ועפ"ז יש לפרש ולרמז כאן, **האספו** היינו ה'–אספו שתייחדו ותקשרו הה' [ההי"ן] וכנ"ל. אזי **ואגידה לכם.** מלשון אגד וקשר היינו שאקשר ואגין עליכם מכל הגזירות קשות ר"ל. **אשר יקרא** גו' אקשור ואסתום לבל יצא עליכם כלל. ואפילו אם יצאו ח"ו לא יוכלו להזיק ולהרע לכם כלל כו' והבן.

אוהב ישראל

ויאמר אליהם יוסף אל תיראו כי התחת אלקים אני. ונראה לפרש בהקדם דברי הגמי ר"ע כי מטי להאי קרא בכי כתיב אישה הפרם והי יסלח לה, במה הכתוב מדבר באשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה והיתה שותה יין ומטמאה למתים, ללמדך שאפילו המתכוין לאכול בשר חזיר ועלתה בידו בשר טלה צריך כפרה, וביאר בנזה"ק מה דבכי ר"ע בהאי קרא, דר"ע ידע שהוא יהיה נתפס בעון מכירת יוסף, ואי הוי אמרינן דהמתכוין לבשר חזיר ועלה בידו בשר טלה פטור מהדין דלא הוי ליה רק כמחשבה בעלמא, א"כ גם הוא פטור מחטא מכירת יוסף דאף שהשבטים חשבוהו בהמכירה לעשות רע מ"מ השי"ת חשבה לטובה, אולם מהאי קרא מוכח דחייב אף על המחשבה לכך בכה, עי"ש, אכן כל זה בדיני שמים, אבל בדיני אדם בכהי"ג פטור, והנה השבטים חששו לו ישטמנו יוסף והשב ישיב לנו בעצמו את כל הרעה, ע"ז השיב להם יוסף אל תיראו ממנו כי התחת אלקים אני, דרק השי"ת הוא מחייב בדיני שמים גם על המחשבה כנ"ל, ומאחר שאתם חשבתם עלי רעה ואלקים חשבה לטובה לא חטאתם רק במחשבה ופטור מדיני אדם ואינו ראוי להעניש אתכם.

(ישמח משה)

☆

האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים. יבואר לפי"מ שפיי ביערות דבש הכי בבוקר תאמר מי יתן ערב וגו' ופחדת יומם ולילה, ובזוהר כי דדא רזא דפורקנא, כי בהיות האדם חושב באמת שאין לו חיות רק אותו יום, מי פתי שלא לשימו רק בעבודת הי, ואם הוא על בחינה זו כל ימיו כמו שארז"ל ישוב היום שמא וכו' בודאי הוא צדיק גמור, והנה הפסוק מעיד על ישראל שיהיו במדרינה זו, ואז בודאי יהיו נגאלים ע"כ, וז"ש ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם ענין הגאולה, באחרית הימים, ע"י שיחשוב על אדם בכל יום אולי הגיע אחרית ימיו וישוב היום שמא וכו', אז בוודאי יהיו נגאלים.

(ויטב לב)

ויאמר האלקים אשר התהלכו אבותי לפניו וגו' המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים. י"ל לפי מה שהביא בספר דברי אברהם שפע"א בא לבית מרן החת"ס והתמרמר לפניו החת"ס שהוא טרוד בהנהגת הקהילה והישיבה וע"ז אין לו פנאי להשגיח על בניו, והשיב לו הלא נאמר כל היום חונן ומלוה וזרעו לברכה, דקאי על מי שמלוה ונותן את כל היום שלו לאחרים להרביץ תורה ויראה, שהוא זוכה כי וזרעו לברכה דאף שאין לו פנאי להשגיח על בניו, השי"ת ישגיח עליהם שיהיו לברכה, ונהנה רבו ואמר נחמתני בני נחמתני, והנה האבות הקי היו בבחינה זו להיות חונן ומלוה את כל היום לצורך אחרים כמאמרם ז"ל מימיהן של אבותינו לא פסקה ישיבה מהם, ונתקיים בהם ברכת וזרעו יהיה לברכה, וזה שבירך יעקב את יוסף האלקים אשר התהלכ"ו אבותי לפניו היינו שהביאו לכך שאחרים ילכו בדרך הי, ומפני כך זכו לברכת זרעו לברכה, זכות זו תעמוד ליוסף אשר גם הוא כל היום חונן ומלוה לאחרים,

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מליקט מספרים, על רבות"ה "ק עצי התמרים

יעקב אבינו אשר מידתו אמת ודאי גילה להם הקץ, אלא שלא היה בבחינת 'זה הדבר', כיון דהגאולה האחרונה צריך להיות תלוי בתשובה

הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם, אמרו חז"ל (פסחים דף נ"ו.) ביקש יעקב לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה, אמר שמא ח"ו יש במיטתי פסול וכו', אמרו לו בניו שמע ישראל ד' אלקינו ד' אחד, כשם שאין בלבך אלא אחד, כך אין בלבינו אלא אחד, באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. **והנה שמעתי מפי הגאון הקדוש מאוהעל זלל"ה** (עיין ביש"מ פרשת מקץ ד"ה ויהי מקץ), **דלכאורה קשה האיך יתכן לומר שיעקב אבינו דמדתו הוא מדת אמת, יאמר שיגלה להם, ולבסוף לא יגלה. ותירץ הוא ז"ל שבודאי גילה להם,** רק לכן נסתלקה ממנו השכינה דידוע דגלות האחרון יתוקן דוקא על ידי התשובה, כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין דף צ"ז:) 'כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה', וידוע (עיין זוהר הקדוש ח"ג דף רל"ב.) שמשה רבינו ע"ה היתה שכינה מדברת מתוך גרונו. והנה יעקב אבינו היה לו גם כן מדריגת משה רבינו, כמבואר בזוהר הקדוש (תיקוני זהר דף כ"ט.) משה מלגאו ויעקב מלבר, וממילא היה גם כן שכינה מדברת מתוך גרונו, ואם היה אומר להם אז זמן הגאולה, אז היה מוכרח להיות כן, והיו מוכרחים לעשות תשובה, ולא היה מועיל להם התשובה, כי הידיעה אינו מכריח הבחירה, אבל הדיבור בודאי הוא מכריח, ולכן נסתלקה ממנו השכינה כדי שיהיה יכול לגלות להם. אמנם הוא סבר שהוא מחמת שיש פסול בזרעו, אבל כשאמרו שמע ישראל וגו' פתח ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, דהיינו אדרבה שזה היה כדי שיהיה הגאולה, **עד כאן דבריו, דברי פי קדוש.**

אך פרי תבואה (בפרשתן)

ולכן המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים, שיתקיים בהם וזרעו לברכה.

(ברך משה)

☆

המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים. יתבאר על פי מה שכתב בערוגת הבושם אמרו עליו על הרה"ק מראפשיץ זלה"ה שהיה מסתופף פע"א בצל קדשו של הרה"ק הרבי רי מנחם מענדל מרימנוב זללה"ה בראש השנה, וכששב הרה"ק מרימנוב מאמירת תשליך פגע בהרה"ק מראפשיץ שהיה הולך לשם לומר תשליך, שאלו הרה"ק מרימנוב להיכן אתה הולך, והשיב אני הולך ללקט את המצות שהשליך אדומ"ו למצולות ים, הענין כי מדי שנה בשנה הוסיף הרה"ק מדרגה יותר גבוה, והיה אצלו כל המצוות שעשה בשנה העברה בבחינת חטאים, וזה שאמר צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ, דע"ז איכא שכר גם בהאי עלמא ע"כ, וז"ש יעקב אבינו המלאך הגואל אותי מכ"ל רע, כי שלא היה כהוגן, ודרשו חז"ל כל לרבות חצי שיעור, ויעקב אבינו כאשר דקדק במעשיו בדיקה אחר בדיקה, מצא לו תמיד כל שהוא לזה אמר המלאך הגואל אותי מכל רע היינו אפילו כל שהוא רע, וממילא איכא ע"ז שכר וידנו לרוב בקרב הארי"ץ דעל מצות הללו איכא שכר גם בהאי עלמא.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

הד"ת שאמר מרן הגה"ק הייטב לב זי"ע בשמחת השלום זכר של מרן הגה"ק העצי חיים זי"ע

המלאך הגואל אתי מכל רע יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק וידגו לרב בקרב הארץ. סיפר מרן רביה"ק בעל **ברך משה** זללה"ה בענין החידו"ת שהביא מר אביו הגה"ק בעל **עצי חיים** בספרו הק' בריש פרשת נשא מה ששמע מפ"ק אביו בעל **קדושת יום טוב** זללה"ה שאמר משמיה דאביו מרן בעל **ייטב לב** זללה"ה, לפרש הכתוב מה שבירך יעקב אבינו ע"ה את מנשה ואפרים ויקרא בהם שמי ושם אבותי, דהכוונה כי הנה מדרך העולם, אם הבן הוא אב בחכמה ומפורסם בעולם לשם ולתהלה יותר מאביו, אזי האב מתייחם ונקרא על שם בנו, ר"ל שאומרים זהו אביו של פלוני וכו', וכן אם אביו הוא יותר מפורסם ונודע טבעו יותר מהבן, אזי הבן נקרא על שם אביו. והיינו שבירך יעקב אבינו ע"ה את נכדיו ויקרא בהם שמי, היינו אשר שמו של יעקב יקרא על שם בניו, וכלום אב מתקנא בבנו, ור"ל אשר בניו יהיו חשובים ונקראים בעולם יותר ממנו, והוא יקרא בהם, עכ"ד.

והנה כותבי קורות הדורות אמרו שהתורה הזאת אמר מרן הייט"ל בליל שב"ק בסעודת השלום זכר כשנולד מרן העצי חיים, אלא שהעצי חיים ז"ל מרוב ענוותנותו לא גילה מתי אמר זאת הייטב לב. אולם מצאתי כן מפורש בכת"י של זקיני הגה"ח רבי יעקב חיים דייטש ז"ל תלמיד ותיק של מרן הייטב לב זללה"ה, בספר "שם אהרן" מאת דודי מו"ח הרה"ח מוה"ר שמואל אהרן דייטש ז"ל הי"ד ממישקאלץ, נרשם דבר תורה מה ששמע אביו ה"ה זקני הגה"ח מוה"ר יעקב חיים דייטש זצ"ל, מרבו הקדוש בעל הייטב לב זי"ע, לפרש הפסוק המלאך הגואל אותי וגו' ויקרא בהם שמי ושם אבותי, ודקדק מאי היא הלשון ויקרא בהם הול"ל ויקרא עליהם שמי, ופירש דהנה בנוהג שבעולם שדור הולך ודור בא והדורות מתמעטים והולכים, וע"כ כל אחד מתייחם עם אבותיו ואבות אבותיו, כי הבנים הם מיוחסים אחריהם ובשבילם. ועל כן אם רוצים לייחם איש אומרים נתקררה דעתו בזה שהוא יהי' יותר מבניו, אדרבה חפצו היה שבניו יהיו טובים ויפים ויותר קדושים וטהורים ממנו, וכמ"ש חכמז"ל (סנהדרין דף ק"ה:) בכל אדם מתקנא חוץ מבנו ותלמידו, ואם הבנים יהיו יותר גדולים וחשובים וספונים מהאבות יהי' נקרא שם יעקב ע"י הבנים, דהיינו שיאמרו שזה הוא אביו של אותו צדיק וגדול, וז"ש ויקרא בהם שמי על ידיהם יקרא גם שמי לחשיבות, עכלה"ק.

ונרשם בצדו: **"זה אמר מרן הייט"ל בעת לידת נכדו היושב כעת על כסא קדשו ה"ה אדמו"ר הגאון הקדוש מרן חיים צבי ט"ב אבד"ק סיגעט** (שליט"א) **זצ"ל זי"ע בליל שב"ק על סעודת שלום זכר".**

בוצינא קדישא (ח"א, דף כ"ו)

יעקב אבינו צוה לבניו שלא ידחקו את הקץ ויעלו בחומה טרם הזמן

האספו ואגידה לכם אשר יקרא אתכם באחרית הימים וגו', י"ל דלשון **'יקרא אתכם'** הוי לשון קריאה, **'אחרית הימים'** היינו קץ הגאולה. אצ"ג נא דברי תורה אשר זכיתי לשמוע מפ"ק אדמו"ר הגה"ק מרן יואל טייטלבוים זי"ע אבדק"ק סאטמאר, והן המה דברים אשר לא נדפסו עדיין. שפי' פסוק זה דיעקב אבינו ע"ה צוה לבניו אחריו, כי באחרית הימים לא ידחקו את הקץ ויעלו בחומה טרם הזמן, **רק את אשר יקרא אתכם, כאשר תתעורר האהבה והקב"ה יקרא אתכם, רק אז תהי' הגאולה האמיתית. ואמר מרן זי"ע בקול חוצב להבות אש, בזעקה ובבכי:** עס וואלט שוין לאנג געווען די גאולה, ווען נישט דע, וואס האבן אליין געוואלט ברענגען די גאולה... נאר דעמאלטס וועט זיין די גאולה, ווען דער אייבערשטער וועט אליין וועלן... און עס איז נאך דא א סאך שומרי תורה ומצות וואס גייען נאך מיט זיי... **האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם וגו', וועו דער אייבערשטער וועט אונ אליין רופן באחרית הימים וגו'.**

אמרי דבש (פרק י"ו, דף ק"ל)

יעקב אבינו גילה לבניו שבאחרית הימים הקב"ה 'יקרא' אותנו בלשון חבה

האספו ואגידה לכם אשר יקרא אתכם באחרית הימים וגו'. שמעתי מכ"ק הגה"ק מרן יואל טייטלבוים (שליט"א) **[זללה"ה], אב"ד סאטמאר,** בפרשת ויחי שנת תשכ"א, פירש הפסוק 'אשר יקרא אתכם באחרית הימים', ודייק דהול"ל את אשר 'ימצא" אתכם, או "יקרה' עם "הא", ופי' מרן ז"ל, דרש"י עה"פ ויקרא (ויקרא א, א) פירש, דקריאה הוי לשון חיבה לשון שמלאכי השרת משתמשין בו, אבל לגבי או"ה תמצא לשון ויקר כו', **ולפי זה י"ל דה"פ דיעקב אבינו ע"ה ניבא על אחרית הימים דהקב"ה 'יקרא' אותנו בלשון חבה, והיינו את אשר 'יקרא' אתכם באחרית הימים, ודפח"ח וש"י.**

בית אולפנא

קדוש יאמ"ר

ליקוטי אמרים מפרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "אמרי יואל" אשר אך זה יצא לאורה

ויחי יעקב בארץ מצרים. למה פרשה זו סתומה, לפי שכיון שנפטר יעקב מבניו, נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מלהרגיש השיעבוד, דבר מחר, שביקש לגלות את הקץ לבניו ונסתם ממנו (רש"י).

כשישראל מוטלים מרגיש יעקב במערת המכפלה, וכן כשמתגוה השועה ישמח יעקב ביותר מכל השבטים (פסיקתא מג). ויבואר על פי מה דפליגי (ברכות יח.): שם המתים ידעו בשערע דחיי או לא, ומסקנת הגמרא דלא ידעי, רק שם מודיעים להם; ומתם ביעקב אמרו (תענית ה.): יעקב מבינו לא מת, ועל כן מרגיש הוא בצרת בניו יותר מכל השבטים. ומצינו שמתם ביעקב לא את נפטר ומלוטר עמהם, ומודיע להשבטים במערת המכפלה לעורר רחמים. ומתם מה שהוכרח להיות בהסתר, ובפרוסו וקברוהו שלא ירגישו בו אחי, זהו מפני שלא היו הדורות רחויים שיהיה יעקב שוכן בתוכם בהתגלות, ועל דרך שדרשו (שבת קמח:): והפלא ה' את מכותך (דברים כח), הפלאה זו חיני יודע מהו, כשהוע אומר (ישעיה כט) ואפלה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר, הוי אומר הפלאה זו מיתת צדיקים; דכל זמן שהצדיקים חיים אתנו, השפעת ה' נראית בתום, אבל בהסתלקותם נשתר הכל בהסתר והעלמה, ועל כן נקראת מיתת צדיקים הפלאה מלשון מופלא ומכוסה. וזהו **למה פרשה זו סתומה, לפי שכיון שנפטר יעקב,** ולוה את יוסף **וקברתני בקבורתם,** והשיג יוסף שלא ירגיש לו מיתה, ואפילו הכי לוהו על הקבורה להסתיר העניו, ועל כן **נסתמו עיניהם ולבם של ישראל** מיד, שהשיגו מזה את הגלות והסתרה הגדולה המעותד לבוא על ישראל, ואחי שפיר דנרמז הסתומה **בויחי יעקב.**

(דברי יואל)

מטעות נעורים מסתין עיני האדם ושכלו מלראות האמת, גם נסתם לבו מלהרגיש ולבוון לומר דיבורים המתייפים לה' (ספרים). הנה בגלות מצרים היו הנסיונות גדולים מאוד, ובדרך הטבע לא היה אפשר להנצל, אך אמרו (ויקרא רבה לב): בזכות יוסף שגדר עצמו מן הערוה נגדרו ישראל מן הערוות, ובזכות שרה נגדרו הנשים; אמנם כל זמן שיעקב קייס, לגודל שלימותו במדה זו שלא פגם בה מעולם, כל אותו הדור שזכו להיות עמו היו מובטלים ממאוה והרהור ורעיה אסורה, אבל **כיון שנפטר יעקב,** אף שניצולו מהרע במעשה, אולם מידי הרהור לא יצאו, ועל כן **נסתמו עיניהם ולבם** מבחינת הקדושה, **מצרת השיעבוד** הרוחנית, כי רואית העיניס גורמת להרהור הלב, כי עין רואה ולב חומד, ונרמז הסתומה **בויחי יעקב,** כי דבר זה שהיו מרגישים בסתימת העיניס והלב בטומאת מצרים אינו בדרך הטבע, וזכו לזה רק מפני שהיו מסתופפים בחצר הקודש של יעקב.

(דברי יואל)

למה הוצרך ה' להוציא את ישראל ממצרים ביד חזקה, הרי היה יכול להטות את לב פרעה שישלחם מרצונו הטוב. אלא אם היה פרעה שולחם מרצונו, היו ישראל חייבים אליו הכרת טובה, וזה מזיק מאוד להחדם אם יש לו התחייבות והשתעבדות לרשע (מעשי ה' מעשי מצרים). ואמרו (מדרש): כשבא יעקב למצרים פסק הרעב בזכותו, וכשנסתלק חזר הרעב; נמצא שכל זמן שיעקב חי, לא היו המצריים יכולין להתפאר שעושים לישראל טובה כמה שמחזיקים אותם במרעם, כיון שרצו והשיגו שכולם הס חייס וניזונים בזכותו של יעקב. אבל **כשנפטר יעקב נסתמו עיניהם ולבם מצרת השיעבוד,** ואין הכוונה לשיעבוד הגוף בעבודה, אלא שהיה להם חיוב השתעבדות לרשע.

(דברי יואל)

יעקב אבינו לא מת (תענית ה:). אלא שנלקח מאתנו שהדור לא היה ראוי לו, ואילו זכינו היה יעקב בינינו עד סוף כל הגליות. ועל כן מזה עלמו שנסתלק יעקב אי' להם רמיזה והוכחה לשפלות הדור, והבינו השבטים שהדורות הולכים ומתקטנים, ועל כן **נסתמו עיניהם ולבם מצרת השיעבוד** שעתיד לבוא על הדורות הבאים, כי אין יעמדו בתוקף הנסיונות.

(מדרשי תורה רס"ג)

וי"ל דבמת כשאר מדל הרעב הי' ליעקב למזור למרץ כיון שמת יוסף נתנו עליהם משוי (תנחומא שמות). לכאורה זה סתירה למה שאמרו (רש"י שמות ו): כל זמן שאחד מן השבטים קיים לא התחיל השעבוד; ואפשר דמיניו רצונו לפי גדולות שלפניו הרבה מאות שנים התאוננו על שפלות מצב דורם, ומכל שכן כמה מעלות ירדנו בדור הזה, ואנחנו כולנו מיתנייהו, דגם בדורות הקודמים לפי ערך גדולתם וגדולת הדור שקדם להם, הרגישו יסידה בערך השגתם, והתאוננו על שנמעטו כח הקדושה מהדור שקדם להם, עד שבדור הזה לפי קוצר השגתינו נרגש יסידה הגדולה, וגדולי לא הרי זה כהרי זה, ומי יתן שנזכה על מדריגת הדורות הקודמים, יסידה שלהם עליה הוא בערכנו. וזה נכון להשוות הסתירות, **לכשנפטר יעקב נסתמו עיניהם ולבם של ישראל**, שהיה נרגש יסידה זו לבני עליה שבישראל לפי ערך מדריגתם, ומשנפטר יוסף הרגישו עוד יסידה בערך הזמן הקדוש, ועל דרך זה היה כשנפטרו השבטים, שנתוסף בחינת יסידה בערך הזמן שקדם אליה, והיה נרגש לפ לקטני הערך.

(שמות לח)

גדול תלמוד תורה יותר מישוב ארץ ישראל, ולכן לא עלה עזרא לארץ ישראל כל זמן שהיה ברוך בן נריה קייס, לפי שלמד תורה מפיו בבבל (מגילה טז:). ונראה לפ"ז על ידי זה נשאר עזרא בבבל הגלות בבבל, מכל מקום כיון שלמד שם תורה, לא הרגיש בנפשו בשר הגלות, ולכן לא שם לבו לעלות לארץ ישראל. וזהו הטעם למה לא עלה יעקב לארץ ישראל בעודו בחייס, כי כל זמן שיעקב חי זכו בניו לקבל לקח מפיו, על כן לא הרגישו עדיין בשר הגלות שהם נמצאים בארצם, ויעקב ידע שאם יעזבם יתחילו להרגיש מיד בשר הגלות, וכמו שהיה לאחר פטירתו, ולא רצה לגרום להם שבר זה בזמן מוקדם. וזהו **ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה**, וזה היה עד יום מותו, ובזה יתעורר הקושיא למה לא עלה בחותן השניים לגור בארץ ישראל, לזה אמר **כשנפטר יעקב נסתמו עיניהם ולבם מארץ השעבוד**, כי אז התחילו להרגיש בשר הגלות שהם בארץ לא להם, ועל כן לא רצה יעקב לעזבם לפני פטירתו, כדי שלא להקדים להם שבר זה.

(דברי יואל)

וי"ל דבמת כשאר מדל הרעב הי' ליעקב למזור למרץ ישראל, דהרי בעבור זה ירד למצרים, כנאמר (בראשית מו) כי אין מרעה לצאן אשר לעבדיך, ובודאי לא היה לפרעה יכולת להפריע, דהרי מורשו היה מוטל על כולם (במדבר רבה יג). אלא ה' גזר גזירת גלות על ישראל, ואף את יעקב כלל עמהם, כדאמר לו ה' (בראשית מו): אל תירא מרדה מצרימה, ועל כן לא היה רצוי לצאת מהגלות קודם הזמן. והנה בודאי היה בידי יעקב והשבטים למהר גאולתן בגודל קדושתם וריבוי תפלתם, אמנם אמרו (רש"י בתחילת קיח.): שאסור להתפלל יותר מדאי כדי להניח את הגאולה; ולכן כל זמן שיעקב והשבטים היו חיים, סברו ישראל שלא יארכו ימי גלותם במצרים, כי יגליתו השבטים למהר גאולתן, אבל **כשנפטר יעקב**, אז הבינו כי אם הוא לא מיהר את עצמו לעלות ממצרים, בודאי יעשו בניו גם כן ככה, לכן התחילו להרגיש תיכף **בשרת השעבוד** העתיד לבוא עליהם, ונמצא דבמת לא התחיל השיעבוד עד שמתו כל השבטים, אלא כשנפטר יעקב הבחינו כי יצטרכו להשאר שמה תחת עול השעבוד.

(דברי יואל)

כל זמן שהיה יעקב חי, על ידי גודל קדושתו הכניע את כוחות הטומאה, ויכלו ישראל להתגבר עליהם, ועל דרך שפירשו (ספרים): אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא (ברכות נג:), שאותו הדור שזכו להיות לגבי משה ומסוכים אליו, היתה אצלם בחינת הירהה מילתא זוטרתא, שהיה בנקל להשיגו לגד שנחלתו כוחות הטומאה מול רוח קדושתו של משה; אמנם **כשנפטר יעקב נסתמו עיניהם ולבם מארץ השעבוד**, ואין הכוונה על שיעבוד הגוף בחומר ולבנים, שכל זמן שיוסף היה קיים היו ישראל ברוח המעלה בגשמיות, ולא נשתעבדו המצריים בהם, אלא מיד שנפסק מהם כח קדושתו של יעקב, התחילו כוחות הטומאה להתגבר עליהם ולשעבדם, והגם שנשתרו עוד יוסף והשבטים, אבל אינו דומה השפעת הקדושה שהיה ליעקב על הכלל ישראל להשפעת בניו, ואינו דומה זכות לדיק אחד לזכות שני לדיקים.

(דברי יואל)

וימת יוסף בן מאה ועשר שנים. הנה אף אמרי שאדם גדול נסתלק מן העולם, ואין לנו מי שיחזק אותנו, צריך כל אחד לחזק את עצמו. ועל כן אמרי שקורלים פטירת יוסף, נוהגים לסיים **חזק חזק ונתחזק**, שכל אחד יחזק את עצמו. (טיב לבב שלח קנטו)

סיפורי צדיקים, גבי אזור הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

ואקברה שם בדרך אפרת

ידוע העובדא [עי' בשער יששכר מא' תקע בשופר אות כ"ח, ובד"ת ח"א קי"ח] מרביה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע מליזענסק שקודם פטירתו מהעולם הי' גדול כוחו לבטל כל הגזירות שיצאו על כלל ישראל, ואחר פטירתו לחיי עולם הבא יצאו הגזירות לפועל שעכבם בחיים חיותו, ואז נסעו תלמידיו הק' להתפלל על ציון המצוינת בליזענסק והרעישו שם על הגזירות שבאו, ולא נענו, אשר על כן הצטערו מאד, כי הלא חכז"ל אמרו גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, ומדוע אינו עומד שם ומשמש כמו כאן, אחר כך נתגלה לתלמידו הרה"ק הרבי ר' מנחם מענדל מרימנאב זי"ע ואמר לו, דע לך כי לא כמו שנראה למטה נראה הענין למעלה, כי למטה נראה שהיא רעה ועל כן צועקים לבטל הגזירה, אבל שם במרומים רואים שהכל לטובה ולכן אינו יכול להרעיש על זה ולבטלו, אמנם אתם שעדיין אתם נמצאים בעולם הזה וכפי הבנתכם אינו לטובה, אתם יכולים להרעיש ולהרבות פלל נגד הגזירה ולבטלה.

ומעתה אולי יש לומר, שרחל אמנו זכתה שתוכל לרדת לעולם הזה ולהתלבש בגופה, ועל ידי זה תוכל לפעול לבטל הגזירה, מה שלא תוכל לעשות כן בעודה בנשמתה גרידא כמו שאר כל הצדיקים. - וזה שכתב רש"י ודייק "יצאת רחל על קברה", היינו שנשמתה ירדה לעולם השפל הזה ונתלבשה בגופה, ויצאה אחר כך על קברה וכך התפללה.

ובדברינו יש לבאר הפסוק שם בירמי' (ל"א י"ד) שהביאו רש"י כאן, כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם וגו' ויש תקוה לאחריתך נאם ה' ושבו בנים לגבולם. - ולכאורה מה החידוש ברישא דקרא קול "ברמה" נשמע, שנשמע בשמים קולה, דהרי די שיאמר הכתוב קולה של רחל נשמע מאנה להנחם. - ולפי דברינו חידוש גדול יש כאן, כי אחר שרחל ירדה כאן על הארץ ומכאן התפללה, מחדש הכתוב ואומר, שקולה נשמע במרום בשמים, הגם שלא היתה שם. (אבני חפץ)

ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל בדרך

סיפר הגה"ק בעל מנחת אלעזר זי"ע "מעשה אמת המקובל בידינו": שרי המלוכה בגלילות מלכות רוסיא, לקחו את הגה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל זי"ע והושיבוהו במאסר ל"ע, ומחמת שהשר השופט הי' רשע גדול, לא יכלו אוהביו לפעול ולהוציאו משם, ורק אחר רוב השתדלות יכלו לפעול שיכניסו לו שם טלית ותפילין מאכל ומשתה וכדו', זאת ועוד, שמכיון שהיה רגיל לחלק צדקה לעניי עירו בכל יום ה' לצרכי שבת, סידרו שיאפשרו לו להמשיך בעבודתו זו, ובאו העניים סמוך לבית המאסר, ודרך חלון הקטן אשר בפתחו, נתן לכל אחד חלקו לשבוע כפי הרגלו, ולנשים עניות הניח דרך החלון מטבעות שיקחו להם, פע"א באה אשה אחת להחלון, ואמרה כי אינה צריכה למעות רק לשאול שאלה אחת: אמרו חז"ל (בבא קמא נ.) מעשה בבתו של נחוניא חופר שיחין שנפלה לבור גדול, באו והודיעו את ר' חנינא בן דוסא אמר להם עלתה וכו', אמרו לו וכי נביא אתה, אמר להם לא נביא אנוכי ולא בן נביא אנוכי, אלא כך אמרתי דבר שאותו צדיק נצטער יכשל בו זרעו, ובכן, אחרי שאביכם הגה"ק ר' נחום מטשערנאבל עסק בפדיון שבויים, וגם אתה עסקתם בפדיון שבויים, איך יכשל בו זרעו, שאתם נתפסתם לשביה בבית הסוהר, השיב הגה"ק מטשערנאביל זי"ע: שאלה גדולה שאלת בתי, וגם בעיני יפלא זאת, השיב האשה ואמרה: אני מברככם שתצאו מיד לחפשי מהשביה, ואכן באותו יום בא שר בית הסוהר וציוה לו לילך לביתו, מבלי ידע מאין בא זאת, הגה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל הבין כי לא דבר פשוט הוא ועשה פעולות בתפילות, עד שגילו לו מן השמים, כי זו היתה רחל אמנו שבאת לשאול השאלה מהגמ' כדי לעורר רחמים ובברכתה הועילה שיצא מיד לחירותו.

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו וישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

ויברכם ביום ההוא לאמור בך יברך ישראל לאמר ישימך אלקים כאפרים וכמנשה. ויש לומר בדרך הלצה: דהנה כתיב (שבת קנב.) זקני תלמידי חכמים כל זמן שמזקינים דעתן מתוספת עליהם, וזקני עמי הארצים להיפוך, והנה ביוסף היה אפרים חשוב יותר, מסתמא, שאז יוסף היה גדול יותר, כדרך ת"ח שמזקינין, וזה בך יברך ישראל במה שיאמרו ישימך אלקים כאפרים וכמנשה מכילא שאתה ת"ח. **זאת זכרון**

ראובן ככורי אתה כחי וראשית אוני. י"ל בדרך צחות ע"פ דברי המדרש, מובא ברש"י ז"ל פרשת קרח, אשר עדת קרח ר"נ ראשי סנהדראות רובן היו משבט ראובן, אך און בן פלת מבני ראובן ניצול מהם כידוע דרשת חז"ל (סנהדרין קט:). וזה שרמז לו יעקב ראובן בכורי אתה, הגם שאתה הוא הבכור ובכור הוא חביב, עם כל זה כחי וראשית אונ"י, היינו הראשית והמובחר שבבניך הוא אונ"י, רומז על או"ן בן פלת ינן שניצול מעדת קרח. וראשית מלשון מובחר כמ"ש (דברים יח, ד) ראשית דגנך, וזהו ראשית אונ"י דייקא.

עטרת ישועה

בעזה"ש

מה טובו אוהליך יעק"ב

מה רב טובו בגודל נדבת לבו בכל עת ובכל זמן לחזק **תורה** ומה גודל חסדי בכל כוחו וגבורתו להחבות חיילים לתורה **ויראה** סביבו צדק יהלכון רודף צדקה וחסד בראוי להתלמידי **דרבינו יואל** דרכיו בנעימים נודפים לעזר ולסייע לכל קדושי בית **סאטמאר** ובפרט עומד לימיננו מוסדות תורה ויראה דרכ"ו מ'סאטמאר' **מאנסי** תאו וחתכנשו לזמר שבחו במעלותיו הכבירים מוכתר בכל תוארים

הוא יחיה לרבים הרב והמאור, איש הטוב והחסד מרים בטובו ראש, שר המעלות והמדות, רבי משה

מוה"ר יעקב זוסמאן סופר

הי"ו

חבר המחלת מכובד חרישות דמיסתא ודרחמי ויראת קדישת ירא"ש

העומד תמיד לימיננו בחוז וברגש, לסייע בנגף וממון במשא הקודש, ידידינו הנאמן בכל לב ועפש, למלא רצון רבותינו חק' נפשו אחותא ויעש, ובפרט בעת קניית שטח החדש למוסדותינו

לרגל שהשמחה שלו, ששון ושמחה בגבולו,

באירוסי בתו הכלה למז"ט

עב"ג הבחור המצוין תמים למעלות כמר **מרדכי** נ"י

בנשיקין למזרע"ט בס"ד

בן הרה"ח מוה"ר **ר' יוסף יוזפא וויינמאן** הי"ו

מלובני אנ"ש בקרית יואל יצ"ו

משם רבנן ותלמידיהון יבורך גבר ירא ה' באמת ובקשי**ט**

זימים יהללוך בכל מוסדות ממלכת סאטמאר בכל תבל ומלא**ו**

לכל ישראל מאיר בלב ונפש בגדיל עזותו גודל צדקת יעק"**ב**

המברכים משמק הלב

שמואל זאנוויל ווערטהיימער

מנהל המוסדות

ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם וגו', וברש"י בקץ לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה, ובמס' פסחים ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין, ונסתלקה ממנו שכינה, אמר שמא חס ושלום יש במטתי פסול, אמרו לו בניו שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. וי"ל בהקדם מה שהקשו המפורשים למה לא היו ישראל רק רד"ו שנה בארץ מצרים בגלות, ותירצו משום דאחי יוסף פגמו בשם של הקב"ה כשמכרו את יוסף, שצירפו לזה השכינה, ושמו של הקב"ה הוא אהי"ה שמספרו כ"א, וי' פעמים כ"א הוא כמנין רד"ו, – ובזה יתורץ הפסוק וירא ה' כי סר לראות, דלכאורה קשה למה כתיב לשון ס"ר, אלא דמשה רבינו היה סבור שאחי יוסף פגמו בשם הוי"ה ב"ה שמספרו כ"ו, וי' פעמים כ"ו עולה כמנין ס"ר, ואם כן לא הגיע עדיין זמן גאולתם, וזהו כי ס"ר לראות, שמשה רבינו ראה מספר ס"ר שצריכין להיות בגלות מצרים. אך יעקב אבינו ידע שלא פגמו רק בשם אהי"ה העולה כ"א, אך זה לא ידע שהצטרפו השכינה עמהם, ואם כן כיון שהשבטים שהיו במכירת יוסף לא היו רק תשעה אם כן לא היו ישראל צריכים להיות במצרים רק קפ"ט שנים, כי ט' פעמים כ"א הוא קפ"ט, ובשנת ק"ץ יהיה זמן גאולתם, וזה כוונת המדרש ביקש יעקב לגלות את הק"ץ, דהיינו שבשנת ק"ץ יהיה זמן גאולתם, ונתן מדרש טעם לדבר למה חשב יעקב שבשנת הק"ץ תהיה הגאולה לזה אמר ונסתלק"ה ממנ"ו שכינ"ה, דהיינו שנעלם ממנו מיעקב שבניו צירפו עמהם השכינה, אך כשראה בנבואה שלא יהיה זמן גאולתם בשנת הק"ץ חרד יעקב ואמר שמא יש פסול בכם דהיינו שמא עשיתם עון עוד אחר חוץ ממכירת יוסף, לזה ענו ואמרו שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, דהיינו ה' הוא אחד מהמנין, משום שצירפנו אותו במכירת יוסף, ואם כן מספרם היה עשרה, על כן לא נשלם זמן הגלות בשנת ק"ץ כי אם רד"ו.

(ניצוצי שמשון)

דורש טוב

אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי, ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל וגו'. לכאורא צריך ביאור קישור הענינים, מה ענין מיתת רחל לזה שעשה אפרים ומנשה לשני שבטים. **עוד צריך ביאור** במה שכתב רש"י אע"פ שאני מטריחך להוליכני להקבר בארץ כנען ולא כך עשיתי לאמך וכו', דע שעפ"י הדיבור עשיתי כן, **וקשה** דלכאורה היה לו ליעקב אבינו לומר זאת בעת שציוה ליוסף 'ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם' שאז היה לו להצדיק את עצמו על מה שלא קבר את רחל בחברון, ולא עתה.

ונראה דמקודם לא עלה על לב יוסף להתרעם על זאת שלא נקברה אמו במערת המכפל, כי ידע שהיא נקראת קרית ארבע על שם שהיה שם מקום לארבע זוגות בלבד ואל יותר, ומכיון שלאה היתה אשת יעקב הראשונה, על כן הדין נותן שתקבר עמו במערת המכפלה, אבל עתה כשאמר לו יעקב אשר אפרים ומנשה יהיו נחשבים לשני שבטים, והיינו מפני שנתן עי"ז פי שנים ליוסף כי נחשב לבכור הנוטל פי שנים, א"כ מוכח שרחל היא באמת עקרת הבית, **ומעתה נתעורר השאלה אמאי לא נקברה רחל במערת המכפלה, לזה אמר לו בעת יעקב שהדבר היה עפ"י הדיבור.**

(אמרי נועם)

באופן אחר יש לבאר הסמיכות של אפרים ומנשה וגו' למיתת רחל, **דהנה** בענין קבלת יוסף פי שנים בא"י כבכור, **קשה** דהא 'אין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק', היינו שאין נוטל פי שנים במה שראוי ועתיד לבא, והכא עדיין לא היתה א"י שלהם, **אלא בהכרח לומר דהיינו משום דא"י מוחזקת לנו מאבותינו,** וכבר היתה שלהם אז.

והנה כתב הרמב"ן דמה שהאבות שמרו את התורה, זה היה רק בא"י, ולכן נשא יעקב שתי אחיות בחו"ל, וטרם בא לא"י מתה רחל כדי שלא יבא לא"י עם שתי אחיות. אך זה י"ל רק אי ס"ל דא"י מוחזקת לנו מאבותינו, וכבר היתה לה קדושת א"י, אזי מובן שלא שמרו את התורה רק בא"י המקודשת, **אבל אם עדיין לא היתה שייכת לאבותינו** ולא היה לה שום קדושה עדיין, אז אין סברא לחלק בין א"י לחו"ל, אלא ששמרו התורה בכל מקום.

וזה שאמר יעקב '**אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי**' ויטלו פי שנים, והיינו משום דא"י 'מוחזקת' ואינה בבחינת 'ראוי', **ואם תאמר** דמנין שהיא מוחזקת **לזה אמר** 'ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל **בדרך**', ואמאי מתה הרי זהו כדי שלא אבוא לא"י עם שתי אחיות, כי בא"י חייב אני במצוות מכיון שיש לה קדושת הארץ, וזה ע"כ משום דמוחזקת היא ולא רק ראוי, **ולכן שפיר תטול פי שנים בארץ.**

(זכרון יעקב – להג"ר יעקב אב"ד פיורדא ז"ל, תק"י לפ"ק)

רְאוּבֵן בְּכֹרִי אַתָּה כֹּחִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי יֶתֶר שְׂאֵת וְיֶתֶר עָז: (פרק מט פסוק ג)

ראובן בכורי אתה. פירוש הפסוק הזה, למדנו מתה בכורי וכחי ורשית אוני יתר שאתי ויתר עוזי. וענינו מתה בכור כחי ורשית אוני כהיותי ביתרון שאת ומעלה, כלשון הלא שאתו תובעת מתכם (איוב יג יא), משאתו יגורו מלים (שם מא יג), רוממות וגדולה, וכהיותי יתרון עז למלחמה, כמו ויתן עז למלכו (ש"א ב י), ועוזו מלחמה[א].

שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אַחִים כְּלֵי חָמָס מְכֵרֹתֵיהֶם (פרק מט פסוק ה)

שמעון ולוי אחים. ... וככר פירשתי (בראשית לד יג), כי יעקב קלף על שמעון ולוי כהרגם מנשי העיר בעבור שעשו חמסה, כי הם לא חטאו להם כלל. וכאו בברית ונמולו, ומולי יקוצו אל ה' ויהיו כולם ככלל מנשי בית מכרהם, ומן הנפש אשר עשו כחרן.[ב]

מעשה חש"ב

א נחלקו רש"י ורבינו על מי קאי התיבות 'יתר שאת ויתר עז', לפי רש"י קאי על ראובן, והכי פירושו 'יתר שאת' רומז על הכהונה שהוא לשון נשיאות כפים, והיה ראובן ראוי לכהונה, משום שהוא היה הבכור, 'ויתר עז' מרמז על מלכות, שהיה ראובן ראוי למלכות משום שהמלכות ראוי לבכור. אבל לפי רבינו קאי על יעקב אבינו, והכי פירושו 'יתר שאת', שראובן נולד בעת שיעקב היה ביתרון מעלה וגדולה, 'ויתר עז', בעת שהיה ליעקב יתרון עוז למלחמה.

ואפ"ל הטעם שרבינו אינו מפרש כרש"י, על פי מש"כ רבינו להלן (מט י) בשם ירושלמי (הוריות פ"ג ה"ב) דאין מושחין כהנים למלכים, דכתיב למען יאריך ימים על ממלכתו, וסמיך ליה לא יהיה לכהנים כל שבט לוי חלק ונחלה, ומפרש שם שלכן נענשו החשמונאים שארבעה מתוך חמשה בניו נהרגו "שהיה עליהם חטא במלכותם, מפני שהיו כהנים, ונצטוו 'תשמרו את כהונתכם לכל דבר המזבח ולמבית לפרכת ועבדתם עבודת מתנה אתן את כהונתכם', ולא היה להם למלוך, רק לעבוד את עבודת ה'", פירוש שכיון שהיו כהנים אין ראוי שיקחו שררת המלכות עיי"ש.

ולפי"ז א"ש למה אינו מפרש כפירוש רש"י שכוונת הכתוב, דאם לא חטא ראובן היה זוכה לכהונה ומלכות, שהרי כאמור אי אפשר לזכות לשניהם ביחד, דאין מושחין כהנים למלכים, ולכן פירש דתרוויהו קאי על יעקב אבינו וכנ"ל.

ב נחלקו רש"י ורבינו על מה קצף יעקב אבינו על שמעון ולוי, לפי דעת רש"י קצף על הריגת אנשי שכם ועל מכירת יוסף. ולפי דעת רבינו קצף רק על מעשה של שכם.

ואפשר לומר שרבינו לשיטתו למש"כ (לעיל פרק מה פסוק כז) "יראה לי על דרך הפשט, שלא הגד ליעקב כל ימיו כי אחיו מכרו את יוסף. אבל חשב כי היה תועה בשדה, והמוצאים אותם לקחוהו ומכרו אותו אל מצרים. כי אחיו לא רצו להגיד לו חטאתם, אף כי יראו לנפשם פן יקצוף ויקללם, כאשר עשה בראובן ושמעון ולוי. ויוסף במוסרו הטוב לא רצה להגיד לו".

לכן רבינו לשיטתו שלא ידע יעקב כלל שהשבטים מכרו את יוסף, אינו יכול לפרש שקצף על שמעון ולוי על מכירת יוסף. לכן מפרש רבינו שקצף רק על הריגת אנשי שכם.

שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אַחִים כְּלֵי חָמָס מְכֵרֹתֵיהֶם (פרק מט פסוק ה)

שמעון ולוי אחים. ... והנכון בעיני, שממר כי 'שמעון ולוי' מחיס' גמוריס, לומיס ומתמחיס זה לזה בעלמס ומעשיהס.

וכבר פירשתי (בראשית לד יג), כי יעקב קלף על שמעון ולוי בהרגם מנשי העיר בעבור שעשו חמס, כי הס לס חטלו להס[א] כלל. וכמו בכריח ונמולו, ומולי ישובו אל ה', ויהיו כולס בכלל מנשי כית מכרהס, ומן הנפש משר עשו בחרן. ועוד חרה לו, שלס ימתרו כי בעלמו נעשה הלכר, ויהיה חלול השס, שיעשה חמס ושול.

לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי ה' (פרק מט פסוק יח)

לישועתך קויתי ה'. לס היה בכל שופטי ישרחל מי שנפל כיד לויכיו זולתי שמשון שהוח הנחש הזה, כדכתיב (שופטים ב יח) 'ויהי ה' עם השופט והושיעם מיד לויביהם כל ימי השופט'. והוח היה המחרון לשופטים, כי שמולל נגיח היה ולס נלחם להס, ובימיו מלכו המלכים. וכשחר רחה הנביח תשועת שמשון כי נפסקה, חמר לישועתך ה' קויתי, לס לישועת נחש ושפיפון, כי כך מוטב לס כשופט, כי תשועתך תשועת עולמים[ב].

מעשה חש"ב

א יתכן לפרש מה שרמז רבינו באומרו, כי הם לא חטאו 'להם' כלל, בהקדם מחלוקת הרמב"ם (פ"ט מלכים הי"ד), ורבינו (לעיל לד יג), למה באמת הרגו את 'כל' אנשי שכם. ולכאורה היה מן הראוי שיהרגו את שכם לבדו. וכפי שהקשה רבינו (שם) 'ורבים ישאלו, ואיך עשו בני יעקב הצדיקים המעשה הזה לשפוך דם נקי', והביא רבינו תירוץ הרמב"ם, משום שבני נח נצטוו על הדינין, ובן נח שעבר על אחת משבע מצוות בני נח דינו בסייף, ולכן נתחייבו כל בני שכם הריגה, שהרי שכם גזל את בת יעקב והם ידעו ולא דנוהו, לכן היו חייבין מיתה על שלא דנו אותם.

אמנם דעת רבינו, שבני נח לא נצטוו בשבע מצוות שלהם להושיב דיינין בכל פלך, אלא נצטוו בדיני בין אדם לחבירו, כגון, גניבה ואונאה ועושק שכר שכיר ודיני השומרים, וכיו"ב, כענין הדינין שנצטוו ישראל, ונהרגין עליהן. ועל הקושיא למה הרגו כל אנשי שכם כתב רבינו שם "ומה יבקש בהן הרב חיוב, וכי אנשי שכם, וכל שבעה עממין, לא עובדי עבודה זרה ומגלה עריות, ועושים כל תועבות ה' היו, והכתוב צווח עליהן בכמה מקומות 'על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן' וגו', 'ולא תלמד לעשות' וכו'. ובגלוי עריות 'כי את כל התועבות האל עשו' וכו', אלא שאין הדבר מסור ליעקב ובניו, לעשות בהם הדין".

ולפי"ז אתי שפיר לשונו של רבינו, דאזיל לשיטתו שאנשי שכם לא חטאו 'להם' כלל היינו להשבטים, שהרי רק חמור בן שכם הוא לבדו חטא להם כשלקח את דינה, אבל כל אנשי שכם לא חטאו להשבטים כלל, רק חטאו להקב"ה במה שעבדו עבודה זרה, ולכן קצף יעקב על שמעון ולוי על הרגם את אנשי העיר כי הם לא חטאו 'להם' כלל.

ב רבינו מפרש למה ביקש יעקב 'לישועתך קויתי ה" דווקא אצל דן. ע"ז מפרש שמכיון שאצל שמשון כתוב הלשון שהוא יושיע את ישראל, כדכתיב 'והושיעם מיד איביהם', ובתחילה חשבו שהישועה יבוא על ידי השופטים, וכיון שראה יעקב בנביאות שתשועת שמשון יופסקה ואינה תשועת עולמים, לכן התפלל 'לישועתך קויתי ה", וה"פ, לישועתך – שהישועה תבוא ע"י הקב"ה בעצמו, ולא ע"י שופט, כי ישועת שופט, אינה אלא לפי שעה, משא"כ תשועת ה' הרי הוא תשועת עולמים.

שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אַחִים (בראשית מט, ה)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בפירוש רש"י הק' בפרשתן על הפסוק שמעון ולוי אחים כתב בתוך דבריו, לבאר מי הם שני האחים אשר הכתוב מספר עליהם בפ' וישב (בראשית לז, יט) 'ויאמרו איש אל אחיו לכו ונהרגהו': סיכם רש"י הק' בזה"ל: "ישששכר וזבולון לא היו מדברים בפני אחיהם הגדול" עי"ש.

הנה דבריו הקדושים הי' מו"מ גדול בין האחרונים דלכאורה משמע מזה דמצוה לכבד אחיו הגדול שאנו למידין מדכתיב 'את' לרבות אחיך הגדול, אינו דוקא אחיו הבכור, רק כל אחיו הגדולים ממנו, דהא דברי רש"י כאן איירי בישששכר וזבולון אשר לא היו מדברים לפני אחיהם הגדול דהיינו שמעון ולוי, ונרחיב בענין זה קצת.

בשו"ת 'הלכות קטנות' (ח"א סי' קכ"ג) מבאר: "שאלה: הגדול גדול ממש הוא הראשון שכולן תחתיו וביניהם שוים, או כל הגדול מחבירו קודם. תשובה: מסתברא גדול האחים שנכנס במקום האב שהוא אב לכולם", עכ"ל. הרי מבואר דחיוב הכיבוד הוא רק לאח הגדול במשפחה שהוא נכנס במקום האב ואין חיוב לכבד את שאר האחים הגדולים ממנו וכן מובא בספר 'בית לחם יהודה'.

ובשו"ת 'משנה שכיר' (ס' קנ"ז) מביא ראיה לשיטה זו מגמרא מס' מגילה (טז:) "וילכו גם אחיו ויפלו לפניו, אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר היינו דאמרי אינשי תעלא בעידניה סגיד ליה, תעלא מאי בצירותיה מאחווה, אלא אי איתמר הכי איתמר, וישתחו ישראל על ראש המטה אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר תעלא בעידניה סגיד ליה. הגמרא בההו"א מביא בזה ראיה שיש לכבד אדם שעלה לגדולה גם אם אין הוא ראוי לכבוד, "תעלה בעידניה סגיד ליה", מאחי יוסף. ודוחה שיוסף שקול הי' לשאר האחים ואינו גרוע מהם לכן אין לכנותו שועל ביחס לאחים. ולכאורה אם יש חובה לכבד את האחים הגדולים הרי יוסף הצעיר אכן פחות הוא ביחס לשאר האחים נמצא א"כ ראי' מכאן שכל האחים שקולים היו ויש לכבד רק את גדול האחים, ובמקרה זה אפילו את גדול האחים אין מצווה לכבד שכן פרנסתם של האחים לא הייתה תלוי' בראובן אלא ביוסף ולכן ראובן אינו נכנס תחת אביו.

אולם בשו"ת 'תשובה מאהבה' ח"ג (סימן ש"ע) כתב, וזל"ק: "דנראה דה"ה לכל אחיו הגדולים ממנו, וקצת ראי' לזה מרש"י בחומש וכו' ישששכר וזבולון לא היו מדברים לפני אחיהם הגדולים, ומצאתי אחר זה בארוכה בספר ברכי יוסף דחייב לכבד כל אחיו הגדולים ממנו וכל אחיות הגדולות ממנו אף לאחר מיתת האב וכו', ולא כשו"ת שבות יעקב ח"א סי' ע"ו עי"ש.

ועיינתי בשו"ת 'שבות יעקב' שם שדן על השאלה: אי מחויב אדם לכבד את אחותו הגדולה וכמו דאמרינן במס' כתובות (קג.) ואת אמך לרבות את אחיך הגדול, אי נימא דהוא הדין לאחותו הגדולה ולאו דוקא קאמר הש"ס אחיך, או נימא דדוקא קתני, והשיב השבות יעקב וזל"ק: "לא ידעתי איך עלה על דעתך להוסיף על המצות דאוריית'א ודרבנן דבר שלא הוזכר כלל בש"ס ולא בשום פוסק ראשון ואחרון, ואולי עוררה רעיונך מהא דאיתא במדרש פרשת ויצא ותען רחל ולאה ותאמרנה לו דלמה מתה רחל תחילה, ר' יהודא אמר מפני שדברה בפני אחותה ע"כ, אי משום הא לא איריא כי הנה מלבד שאין למידין הלכה מדברי אגדה, בלאו הכי ליכא למילף מהמדרש זו כלום שאין זה נכנס כלל בסוג חיוב כבוד, רק שהוא ביזוי לדבר בפני מי שגדול ממנו אפילו אם אינו קרוב כלל, וכדאיתא פ"ה דאבות (משנה ז) שבעה דברים בגולם ושבעה בחכם, אינו מדבר בפני מי שגדול ממנו, ועי"ש בפירושיהם, אבל שיהא חייב בכבוד זו לא שמענו מעולם, פוק וחזי בתשובת הרא"ש כלל ט"ו סימן ו דמחייב לכבד אף אחיו הגדול מאמו, לפי שעיקר הריבוי דואת גבי אמך כתיב, משמע דבלאו הכי אין להוסיף מסברא.

ואף אם תרצה לדרוש טעמא דקרא, וכמבואר ג"כ קצת בהשגת הרמב"ם במנין המצות שורש שני שזה הוא בכלל כיבוד אב ואם לנהוג כבוד בבנם גדול, ע"ש, נ"ל פירוש לפי שכבוד וגדולת אביו ואמו יורש בנם הגדול להניח כתרם לבנם הגדול, וכדאיתא בש"ס דכתובות דף ק"ג ע"ב אף על פי ששמעון בני חכם גמליאל בני נשיא שנאמר (דברי הי' מים ב כא ג) ואת הממלכה נתן ליהורם כי הוא הבכור על כן מחויבים אחיהם לכבד את אחיו הגדול כי לו משפט הירושה כבוד וגדולה של אביו, וא"כ בבת לא שייך כל זה, ומטעם זה נ"ל דיפה פסק בתשובת הלכות קטנות דאינו מחויב לכבד רק אחיו הגדול שהוא הראשון ולא השני אף שגדול ממנו בשנים, והטעם נ"ל כמ"ש כיון שאינו יורש גדולת אביו, **ואין סתירה ג"כ מהא דפירש רש"י פרשת ויחי** (בראשית מט, ה) **על פסוק שמעון ולוי ישששכר וזבולון לא היו מדברים בפני אחיהם הגדולים, ע"ש,** וכמ"ש דזה לא מטעם כבוד הוא רק שלא לבזותם לדבר בפני מי

שגדול ממנו, אבל לכבד בכבוד אביו כמ"ש הרמב"ם פ"ו מהלכות ממרים הט"ו והטור יו"ד סימן ר"מ זה לא מצינו שום חיוב רק דוקא באחיו הגדול שבכולם ותו לא", עי"ש.

וב'ברכי יוסף' (יו"ד סי' ר"מ ס"ק טו"ב) האריך בזה ולאחר האריכות בזה מסיק וזל"ק: "ודע דבשער המצוות לרבינו האר"י ז"ל פרשת יתרו (דף טו ע"ב) מבואר בהדיא דחיוב כבוד האח הוי לכל אחיו הגדולים ממנו, ומשמע מדברי קדשו דהוא הדין לחייב לכל אחיו הגדולים אחר מיתת אביהם, ועוד משמע מנועם שיח קדושתו דיש חיוב לכבד לאחותו הגדולה, ובפרט לפי הדרך השני שכתוב שם כאשר יראה המעיין שם, וראיתי בספר 'בית לחם יהודה' שכתב בדין זה וז"ל: בכבוד אחיו הגדול היינו גדול האחים שנכנס במקום האב ולא לכל הגדול מחבירו כונות האר"י וכל שכן לא לאחותו מהאי טעמא נ"ל עכ"ל, ונוסחא מוטעת היא וכבר בקונטרס 'שם הגדולים' אות ח' מע' גדולים ערך מהרח"ו כתבתי דיש בלבול ונוסחאות מוטעות בכתבי האר"י והגורם לזה, ע"ש, ומה שכתבתי הוא מסדר מהר"ש ויטאל שהעתיק מכתב הרב אביו מהרח"ו זצ"ל עצמו והוא סולת נקיה, **והכי משמע מפשט דברי רז"ל בב"ר פרשת ויצא** (פרשה עד, ד) **והוזכר בשבות יעקב ומדברי מהר"ש יפה ביפה תואר שם** עי"ש.

וכ"כ ב'עין זוכר' (מערכת ג' אות ט"ו) וזל"ק: "וכבר אני בעניי הבאתי בספרי הקטן ברכי יוסף (יורה דעה סימן ר"ם אות י"ז) מדברי רבינו האר"י ז"ל שער המצוות פר' יתרו (טו ב') שכתב דחייב בכבוד כל אחיו הגדולים ממנו ושם עמדתי בתשובת שבות יעקב הנזכר, ולדעתי הקצרה אין ראיותיו **מכריחות וגם על פי הפשט נראה דחייב בכבוד הגדולים ממנו מסתימת דברי הפוסקים**", עי"ש.

ובספר 'חומת אנך' (שמואל א' יז, יג) כתב החיד"א דבר נפלא בשם י"א, וזל"ק: "כתוב אליאב הבכור ומשנהו אבינדב והשלישי שמה ודוד הוא הקטן, יש מי שפירש וזה לשונו ירצה אעפ"י שדוד נמשח למלך בתוך אחיו לא גבה לבו ולא נהג שררה על אחיו אלא אליאב הבכור, ומצד זה נהג בו כבוד ולא לבד באליאב שהחיוב הוא מדין תורה, וא"ו לרבות אחיך הגדול, אלא אפילו ומשנהו אבינדב וגו' שלכל אחד ואחד נהג כבוד בראוי לו **באופן שדוד הוא הקטן**, שהיה מקטין עצמו אף אצל שאר אחיו וכו', עי"ש.

וזל"ק של רח"ו זי"ע בספרו 'פרי עץ חיים' (פרק ה משער ק"ש דכ"ד ע"ג): שאדם חייב בכבוד אחיו הגדול כמאמר חז"ל 'כבד את אביך את לרבות אחיך הגדול', והענין כי הלא אחיו הגדול הוא הלוקח בתחילה עיקרית דההוא רוחא דשביק אבוהי בביאה ראשונה וכו', ואחיו השני נוטל מה שנשאר ממנו ונמצא הוא טפל אליו, וכן האח השלישי הוא טפל לשני האחים הראשונים כי הוא לוקח מה שנשאר משניהם ע"ש, ומבואר דכל אחד טפל לשלפניו, ומשם זה כ"א מכבד אחיו הגדול ממנו", ודו"ק.

וב'תורה תמימה' פרשת יתרו ג"כ הביא ראי' מרש"י הכא, וז"ל: "לענין כבוד אחיו הגדול נראה פשוט דלא רק לאחיו היותר גדול מחויב בכבוד אלא בכלל לכל אחיו הגדולים, ונראה ראיה לזה ממ"ש במ"ר פ' ויחי בפסוק שמעון ולוי אחים דישששכר וזבולון לא היו מדברים בפני אחיהם הגדולים מפני הכבוד, ומבואר שם דקאי על כל אחיהם הגדולים מהם, ובשו"ת שבו"י כתב דלאחותו הגדולה אין האח הצעיר מחויב בכבוד רק מפני דרך ארץ שלא לדבר בפני מי שגדול ממנו, יעו"ש, ויש להעיר על זה ממס' ע"ז (יז.) עולא כי הוי אתא מבי רב הוי מנשק לאחותיה אבי ידייהו, ופירש"י דרך בני אדם כשיוצאין אולי צ"ל כשבאין מבית הכנסת נושק לאביו ולאמו ולגדול ממנו בפס ידו משום כבוד עכ"ל, הרי דכלל כבוד אב ואם ואחות בהדדי, וגם נראה ראיה לחיוב בכבוד אחות הגדולה ממ"ש במ"ר פ' ויצא (פ' ע"ד) למה מתה רחל תחלה מפני שדברה בפני אחותה הגדולה כמ"ש ותען רחל ולאה, ומשמע שעברה על איסור ממש לא רק על מדת דרך ארץ בעלמא, ודוחק לחלק בין חיוב אח לאחות ובין חיוב אחות לאחות", עי"ש.

ועי' ב'לבוש' (סימן ר"מ סעי' כ"ב) שכתב בזה"ל: "שחייב אדם אף בכבוד אחיו הגדול בין שהוא אחיו מאביו בין שהוא אחיו מאמו, ואפילו הקטן הוא תלמיד חכם וגדול בתורה יותר מן הגדול חייב לכבד אחיו הגדול **"ממנו"** וכו', עי"ש. מבואר דאם גדול "ממנו" צריך לכבדו, וכן הוא ב'קיצור שולחן ערוך' סי' קמ"ג סעיף כ' שכתב בזה"ל: "חייב אדם בכבוד אחיו הגדול ממנו", עי"ש, אולם ב'ערוך השלחן' סימן ר"מ (סעי' מ"ג) העתיק להלכה דרק האח הראשון מחיובים לכבד.

וב'חתם סופר' בפרשתן על הפסוק התחת אלקי' אני ופי' תרגום דחלא דה' אנא כתב, וזל"ק: "וי"ל דכתיב וירא כי מת אביהם פירש"י לא סעדו על שולחנו, נ"ל שמעולם לא קרבם ולא סעדו על שלחנו והטעם כמ"ש מהר"ם מר"ב מיום שעלה לגדולה לא ראה פני אביו מפני שהי' מהר"ם גדול מאביו בתורה ונסתפק אם כיבוד האב קודם לכיבוד ת"ח, וה"נ יוסף חשב עצמו נגדם כמו נגד ת"ח וצריך הוא לכבדם והם חייבי' לכבדו מפני כבוד המלך ע"כ רחקם, והם הבינו ג"כ טעם זה אך לא חשבוהו לעניו כל כך שיהיו הם בעיניו כת"ח וכרבותיו אלא **ואת אמך לרבות אחיך הגדול** (כתובות ק"ג) **והם כולם גדולים ממנו**, אך כל זה הוא בחיי האב אבל אחר מיתת האב דעת רמב"ן בהשגתו לס' המצות שאין שוב חיוב כיבוד לאח הגדול, וא"כ אחר מיתת יעקב כשלא קרבום חשבו שהוא מחמת שנאה, והשיב יוסף דחלא דה' אנא, את ה' אלקיך תירא לרבות ת"ח והיינו דחלא דה'. מבואר מזה בהדיא דנוהג בכל אחיו הגדולים, ולכן חשבו האחים דלכן סובר יוסף שצריך לכבדם ודו"ק.

וכן מבואר בדבריו הק' בליקוטי שו"ת 'חתם סופר' ח"ו (אות כ"ט) שמצות כיבוד האח נובעת מכיבוד האב ומסתמא האב ירצה שיכבדו את כל האחים הגדולים, ובצורה דומה כותב שיש לכבד אף אחים מהאם, וזל"ק: "האמנם שרש הדברי' בנוי על דברי רמב"ן בהשגת לשרשים שלספר המצות לרמב"ם שרש ב', ושם נאמר דכל נהיגת כבוד לאח הגדול הוא ענף ממצות כיבוד אב ואם, כי רצון האבות שיכבדו צעיריהם גדוליהם וזה נכנס בגדר כיבוד אב ואם יע"ש, וממילא מובן שאין חילוק בין אחיו מאביו או מאמו כי הכל בכלל כיבוד אמו. ובתשו' הרא"ש כלל ט"ו כ' והסביר שהרי מריבוי וי"ו ואת אמו דרשי' אחיו הגדול הרי שאפי' אחיו מאמו בכלל ע"ש. ויש להטעים לפי הנ"ל שהרי את אביו מרבה אשת אביו, את אמו מרבה בעל אמו, וי"ו ואת מרבה אחיו הגדול, הנה מיירי שמת אביו ויש בעל אחר לאמו, וא"כ אותו האח איננו מאביו שכבר מת ומשום כיבוד אביו שרצונו לכבד בנו הגדול כיון שכבר מת כמ"ש רמב"ן דלאחר מיתת אביו פקע לי' כבודו בזה, וא"כ ע"כ קרא משום כיבוד האם קאמר וה"ה אחיו מאמו כנלע"ד בפי' דברי הרא"ש.

חוקים להורותם
הלכות ודינים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים וטעמים שונים
נו"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

בענין מנהג "ברכת הבנים" בליל שבת

בפרשתן "ישימך אלוקים כאפרים וכמנשה" (בראשית מח, כ) ובספר אמרי נועם (דושיקוב) כתב (בפרשתן בד"ה המלאך הגואל) "ואפשר יכול להיות אשר זה המעשה (שיעקב בירך את בני יוסף) היה ביום שבת קודש", כמנהג צדיקים קדמונים לברך את בניהם ביום שבת קודש (והוסיף ד"המלאך הגואל אתי מכל רע" עולה במספר "שבת עם צדיק", כי על ידי שבת מוחלין כל הרעות ונעשה צדיק).

מנהג ישראל

יש נוהגים לברך הבנים והבנות בליל שבת קודש.

מקור המנהג - ספר החיים, אחי המהר"ל מפראג (חלק פרנסה וכלכלה פרק י"), ספר מעבר יבק (חלק שפתי דעות פרק מ"ג), סידור יעב"ץ (ליל שבת אות ז'), אמרי נועם (שם), וכן היה נוהג החת"ס (מנהגי חת"ס פ"ה ה').

אולם יש הנמנעים מלברך בליל שבת.

מקור חיים לחו"י דיש נוהגים שלא לברך, ובס' מנחם ציון בשם מהר"ם מרימנוב דיש לברך רק לעיתים רחוקות, וגם יצחק המתין עד שיהיה עת רצון והיא בליל שבת.

טעם המנהג

א. כי אין שטן ופגע רע בשבת שיקטרג על הברכה.

מעבר יבק, וכתב דבפרט בליל שבת סוד שבת המלכה, ובסוד נפש יתירה שעל המברך והמתברך יחולו הברכות.

ב. שבליל שבת חל השפע וראוי להמשיכו על הילדים, שאין בכוחם להמשיך שפע במעשיהם, אבל ע"י גדול אמצעי משובה הוא יורד, ובפרט בילדים קטנים נאחז ביותר, שעדיין לא טעמו טעם חטא, אבל גם על הבנים הגדולים מקבלים ברכה מאבותיהם (יעב"ץ שם).

ג. שבימות החול טרודים על המחיה ועל הכלכלה, ובעוה"ר רוב תפילתינו הם בלי כוונה, לכן בשבת ויו"ט שכל אחד פנוי ממלאכתו ומכוון בתפילתו, הוא הזמן הראוי לברך הילדים.

שו"ת חת"ס סי' ר"ג, וכתב דכן כתב בפירוש על המחזור, וכטעם זה כתב באלף למטה (סי' תרי"ט אות ה'), וכעי"ז מצינו בס' קב"ח סעי' מ"ד ברמ"א הטעם שאין נושאים כפים אלא ביו"ט שאז היא הברכה היא בשמחה מחמת שמחת יו"ט ואין טרודים בהרהורים על המחיה.

ד. מפני שלפעמים בימות החול האב והאם מקללים את בניהם מתוך צערם ועגמת נפשם על צער גידול בנים, לכן עתה בעת השמחה של שבת קודש מבטלין אותם הקללות ע"י הברכות (לקוטי מהרי"ח וכעי"ז כתב בס' החיים).

ה. ברכת אב ואם היא קרובה להתקיים, על שהם מברכים אותו מלב ובנפש, בלב שלם כרחם אב על בנים, ועוד כה כי למצוה תחשב לו על היותו מכבד אביו ואמו ובא בשכרו, ומובא במדרש שכל הטובה והמלכה שיש לזרע עשו הוא על שהחשיב ברכת אביו

ספר פלא יועץ (ערך ברכות) והוסיף דלכן יש לאדם להשתדל ולהתאמץ מאד לקבל ברכת אביו ואמו, וכעי"ז כתב בדרשות תיקון שלמה (להגאון ר' בנימין ש"ז שפיצער זצ"ל חתן החת"ס דרוש כ"ז) דאין לך כיבוד אב גדול מזה ממה שמראה הבן שאביו גדול בעיניו שברכתו ברכה.

ביד אחת או בשני ידיים

כשמברך הבנים ומניח ידיו עליהם - יש נוהגים להניח יד אחת.

מעבר יבק, כמו שבירך יעקב לבני יוסף שהניח על כל אחד יד אחת, ומבאר שם כי ביד האדם ט"ו פרקים, כמנין ט"ו תיבות שבברכת כהנים, לומר יחולו על ראשך הברכות שבשלשה פסוקים אלו שהם ט"ו, וכן כתב בשו"ת קרן לדוד (סי' כ"ד אות ג') דכן מפורש בסידור ר' שבתי, ועי' מה שכתבנו להלן בענין האיסור לזר לברך, שהבאנו הנוהגים לברך ביד אחת מחמת שלא יהא עובר בעשה, ושכן נהגו רבותינו זי"ע.

ויש הנוהגים לברך בשני ידיים.

יעב"ץ בסידור, כדרך שנהג משה רבינו בעין יפה, (במדבר כו, כג) כי טוב עין הוא יבורך, והוסיף במה שמצינו ביעקב שבירך את בני יוסף ביד אחת, לא היתה עינו צרה ח"ו, אלא מפני ההכרח הוצרך לעשות כן, וכן מובא בעוד ספרים, וכתבו שכן מצינו במלאכים בליל שבת (בגמ' שבת קיט:) שהמלאכים מניחים ידיהם על ראשו ומברכים.

היתר אמירת פסוקי ברכת כהנים

ונתקשו הפוסקים על המנהג לברך בפסוקי ברכת כהנים ולומר "יברכך ה' וישמרך" דהרי אמרי' בגמ' (כתובות כד:) דזר שמברך ברכת כהנים הריהו עובר בעשה, ופי' רש"י דכתיב (במדבר ו' כ"ג) כה תברכו את בני ישראל וילפינן "אתם ולא

זרים" דרק כהנים מברכים ולא זרים, וכן פסק הרמ"א (בסי' קכ"ח סעי' א') דזר המברך עובר בעשה, וא"כ קשה האיך זר מברך ברכת כהנים.

ומצינו כמה תירוצים בזה:

א) דעת הב"ח (שם, ומובא במשנ"ב סק"ג) דדוקא כשמברך עם נשיאת כפים אז עובר בעשה, אבל אם מברך בלא נשיאת כפים אינו עובר בעשה.

ומטעם זה יש שהקפידו בשעה שמברכים הבנים שלא להניח שתי הידים על ראש המתברך, והניחו רק יד אחת.

סידור הגר"א שהגר"א הקפיד כן, וכן בחומש תורה תמימה (נשא ו' כ"ג), וכן הובא במשולחן מלכים שסיפר מרן רבינו שליט"א שאביו מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל בירך ביד אחת, והוסיף ששמע פ"א ממנו שאמר "שני ידים זהו רק לכהן", בין כשמברך את הבנים ובין כשמברך אחרים, ואמר שכן נהג מרן רביה"ק זי"ע. - אולם דעת הפמ"ג דאיסור זה שייך אפי' בלא נשיאת כפיים.

ב) בספר מגן גיבורים כתב (מובא במשנ"ב שם) כתב דאיסור זה הוא רק כשמתכוין לכונת המצוה, אבל כשאינו מתכוין לשם המצוה, אז אינו בכלל האיסור.

ובמשנ"ב כתב דכל זה דוקא למ"ד מצוות צריכות כונה, דאז אינו נחשב כמי שקיים המצוה אא"כ נתכוין לזה, אבל למ"ד מצוות א"צ כוונה, אז אינו מותר אלא אם נתכוין בפירוש שלא לשם מצוה, ובביאור הלכה (ד"ה דזר עובר) כתב דאפשר שיש ראיה ממנהג העולם שנוהגין לברך ברכת יברכך, דקי"ל מצות צריכות כוונה, דהרי למ"ד מצוות א"צ כוונה אסור לברך.

ג) דהמברך שלא בשעת התפילה הרי זה כמי שמתכוין בפירוש שלא לצאת המצוה.

ביאוה"ל שם, ואף דמה"ת שייך ברכה זו אף שלא בשעת התפילה, אפ"ה כיון דתקנו רבנן שלא לישא כפים בלא תפילה, כדאיתא בירושלמי פ"ד דתענית, "דלא מצינו נשיאת כפים בלא תפילה" לכן מי שאומר פסוקים אלו בלא תפילה הרי זה במכוין בפירוש שלא לקיים בזה המצוה.

ד) בפני יהושע (כתובות שם) ובשו"ת מהרי"ט (ח"א סי' קמ"ט, בא"ד ותמה אני) מצדדים לומר דאין האיסור אלא בזמן המקדש שהיו אומרים את השם ככתבו, אבל לאחר החורבן ליכא האי איסורא.

ובזה הם מיישבים דעת התוס' שכתבו (שבת ק"ח) דליכא איסור לזר לעלות לדוכן, ורק משום ברכה לבטלה יש איסור, ובשו"ת קרן לדוד סי' כ"ד (ב) מיישב בדבריהם את מנהג העולם שמברכים את הבנים בברכת כהנים. (אולם בפשטות הרמ"א שם והאחרונים משמע דנקטו דיש איסור בכל ענין).

ה) יש אומרים דלפי מה שמבואר בגמ' (סוטה ל"ח ע"א) שברכת כהנים צריכה שתהא בקול רם, דהיינו שהכהנים יאמרוהו בקול רם, דכתיב "אמור להם" כאדם האומר לחבירו שחבירו שומע. ובמשנ"ב (סק"נ) כתב שזה מעכב, א"כ כשמברך את בניו בלחש אין כאן איסור דממילא אינו יוצא המצוה דאין זה בקול רם, דהם אינם שומעים.

ובחת"ס פר' נשא בד"ה כה תברכו, כתב דדרך המברכים את הבנים והתלמידים לברך בלחש, ורק בברכת כהנים ילפי' לומר בקול רם לטובת הכהנים דהישראל ששמע הברכה הריהו שומע כעונה, נמצא שהישראל ג"כ מברך את הכהן עיי"ש.

ההיתר לומר ישימך וגו' שהיא רק חצי פסוק

יש לדון האיך מותר לומר רק הנוסח "ישימך וגו'" שהיא רק חצי פסוק, והרי קיי"ל (סו"פ קמא דברכות ובגמ' מגילה כ"ב ע"א, והובא במ"א סי' נ"א סק"ט) "כל פסוק שלא פסקיה משה אנן לא פסקי", שאסור לומר חצי פסוק, ורק פסוק שלם מותר לומר.

וכמה תירוצים בדבר:

א) יש פוסקים שכתבו דהאיסור הוא רק כשאומר חצי פסוק בדרך קריאה, אבל לומר דרך תפילה ושבח, או דרך תחינה ובקשה ליכא איסור, וכאן הוי דרך בקשה.

במ"א (ריש סי' רפ"ב) בסו"ד כתב דדרך תפילה ובקשה מותר, וכן כתב בשו"ת מהר"ם שיק (סי' קכ"ד), ובשו"ת מהרש"ם (ח"ג סי' שנ"ט) דלסברת המ"א דרך תפילה מותר ה"ה דמותר דרך שבח.

ב) במקום שבפסוק עצמו יש הקדמה וציווי מה לומר אין בזה איסור זה, דהרי זה כמו שנצטוינו לברך כך, וכמו כאן שנאמר קודם בפסוק "בך יברך ישראל לאמר", הרי זה ציווי לברך ולומר ישימך אלקים וגו' ובזה מיישבים בנוסח ההגדה שמתחילים עבדים היינו לפרעה שזה מתחיל באמצע הפסוק, כיון שתחילתו הוי הציווי מה לאמר דהיינו "ואמרת לבנך".

ג) עפ"י מה שכתב בשו"ת לבושי מרדכי (או"ח תנינא סי' נ') דאפשר שאיסור זה הוא בציבור ולא ביחיד.

ד) יש לומר עפ"י מה שמחדש בס' מגן גיבורים סי' נ"א (להגאון ר' יוסף שאול נאטאנזאן ז"ל ומביא כן בשם קטניתא בנו של מחבר ס' יכין ובועז) דהיכא דיש אתנחתא או זקף קטן מותר להפסיק, דכיון שטעמי המקרא הם הלכה למשה מסיני, ולכן מותר להפסיק מזה. ולפי"ז כאן דיש אתנחתא יש לצדד דבריו.

ובשו"ת חת"ס או"ח סי' י' הביא דברי המגן גיבורים, וכתב דלא ראה הספר יכין ובועז, וכן הובא בשו"ת רב פעלים ח"א סי' י"א.

ונכון להעתיק מה שכתב בשו"ת דברי חיים (יו"ד ח"ב סי' ס') וז"ל: גם מה ששאל בפסוקי הכתובים והפרשיות, הנה בזה מבוכה גדולה בין הפוסקים, דבגמ' משמע שאין לפסוק פרשה ולא פסוק, ומצינו כמה פעמים שאנו מפסיקים, והרבה טעמים נאמרו אך אין כלל ברור והנח לישראל אם אינם נביאים בני נביאים המה, ואם הלכה רופפת בידך כו', ולכן אין לבדות דברים כרסים מלב ונהרא נהרי' ופשטי', והיה שלום, עכל"ק.

נתינת צדקה לפני התפילה

נתינת צדקה לפני התפילה היינו דוקא לעניים, ולא לשאר צדקות ◆ 'צדקתו עומדת לעד': מצות צדקה נשאר רשומו לעולם על מצחו ◆ איך נהג הדברי חיים זי"ע בנתינת צדקה בלילה ◆ 'לעולם יכנס שיעור שני פתחים', מרמז על מצות צדקה שנאמר בה 'פתוח תפתח'.

בשו"ע (הלכות צדקה יו"ד סימן רמט סעיף יד) "טוב ליתן פרוטה לעני קודם כל תפלה שנאמר אני בצדק אחזה פניך"[1], [2].

יש אומרים שהיינו דוקא צדקה לעני, ולא לשאר צרכי מצוה, אפילו לצדקות שמעלתם יותר מצדקה לעני, דענין צדקה קודם התפילה הוא שיקובל תפילתו[3].

עדיף ליתן לקופה של צדקה מליתן לעני (ש"ך סק"י)[4] והיינו לקופת עניים ולא לקופת בית הכנסת (חסד לאלפים או"ח סימן צב).

---

1 מקור הדין בגמרא בבא בתרא (י.) "רבי אלעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי, אמר כתיב אני בצדק אחזה פניך".

וביאור נפלא בזה כתב הרה"ק בעל בני יששכר זי"ע שבשב"ק זו חל יומא דהילולא דיליה, בספרו אגרא דפרקא (רמז קנד) "צדקתו עומדת לעד. בכתבי מרן זללה"ה כי המצוה הראשונה שאדם עושה ביום נרשמת במצחו, ואח"כ כשעושה השניה נבלעת הראשונה ובאת השניה במקומה, משא"כ מצות הצדקה נשאר רשומה לעולם, וז"ש 'צדקתו עומדת לעד'. ולדעתי זה שהזהירו חז"ל ליתן צדקה קודם התפלה כהא דרבי אלעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי אמר אני בצדק אחזה פניך (ב"ב י), ולמה דווקא מצות צדקה ולא מצוה אחרת. רק הענין הוא כשעושה מצוה אחרת הנה בבואו להתפלל שהיא ג"כ מצות עשה ולעבדו בכל לבבכם, אז נבלעת מצוה הקודמת, ושוב המלאכים אינן מכירין בה ויש בה חשש לאיזה קטרוג, משא"כ מצות הצדקה שנשארה ברישומה, כל המקטרגים בראותם חותם המצוה אומרים דין הוא ברא דמלכא, ומי יוכל לדון".

רמז נפלא כתב בספר יש נוחלין מדברי הגמרא (ברכות ח.) 'לעולם יכנס אדם שיעור שני פתחים ויתפלל'. וכוונת הדברים שגבי מצות צדקה כתוב 'פתוח תפתח' ב' פעמים, וזה כוונת חז"ל שני פתחים. ר"ל ב' פעמים יפתח ידו לצדקה קודם התפילה.

2 וכ"כ בשו"ע בהלכות תפלה (אוה"ח סימן צב סעיף ו) "טוב ליתן צדקה קודם תפלה". וכתבו המפרשים שלכן הביאו המחבר גם בהלכות תפילה להשמיענו דנוגע נמי להלכות תפילה ולאו דוקא להלכות צדקה.

3 שו"ת גינת ורדים (יו"ד כלל ג סימן א) וז"ל "נלענ"ד דצדקה זו שעושין חסידים ואנשי מעשה קודם התפלה, אין ליתנה רק לעניים מרודים הפושטים יד לקבל צדקה, ואפילו פרוטה דבריש פ"ק דבתרא דף י קעסיק בתלמודא במצות צדקה לעניים, מבנותן פרוטה לעני, ומייתי מילי טובא, ולבסוף מייתי שאם אדם נותן פרוטה לעני זוכה ומקבל פני שכינה, שנאמר אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך, רבי אלעזר הוה יהיב פרוטה לעני והדר מצלי, אמר דכתיב אני בצדק אחזה פניך וכו', ופרש"י וז"ל אני בצדק בתחלה ואח"כ אחזה פניך בתפלה ע"כ.

נמצאת למד שנתינת צדקה זו צריכה להיות לעניים ביחוד לא לשם מצוה אחרת, משום דע"י צדקה זו זוכה להקביל פני שכינה, וכיון ששכינה שרויה אצלו מקבל את תפלתו, גם צריך שתהיה הצדקה לעניים מרודים שמקבלי פרוטה, דכולא סוגיא בהכי משתעי. גם הרב המקובל האלקי הארי"י ז"ל מאריך הרבה בסוד נתינת צדקה זו, ומשמע מדבריו שצריך ליתנה בידו של עני מש, או ביד גבאי של עניים דידו חשיבא כידם, ועל ידי צדקה זו ממתקים הדינים ונמשך השפע והוי עת רצון לשתקובל התפלה, וכיון שכך אין לשנות צדקה זו, אפילו לגדולה שבמצות משום שהיא צורך תפילה, ואפילו באקראי בעלמא אין לשנותה, והמשנה אותה גורם רעה גדולה לשלא תקובל תפלתם של ישראל".

4 והיינו לפי המעלות של נתינת צדקה, שעדיף כשהעני אינו מתבייש.

ולכן נתפשט המנהג לקבוע קפות של צדקה למתן בסתר בבתי כנסיות ובתי מדרשים.

ומכל מקום במקום שאין עניים או קופות לעניים, נהגו ליתן לשאר צדקות, וגם זה בכלל המצוה[5]

המנהג ליתן לפני 'ואתה מושל בכל'

המנהג ע"פ האר"י ז"ל ליתן צדקה כשמגיע לפסוק 'והעושר והכבוד מלפניך ואתה מושל בכל', מעומד[6].

צדקה קודם תפלת מנחה

מלשון השו"ע 'קודם כל תפלה' משמע גם קודם תפלת מנחה[7].

צדקה קודם תפלת מעריב – צדקה בלילה

כתב הברכי יוסף [8] שהאר"י ז"ל לא היה נותן צדקה לפני תפלת ערבית כיון שהוא זמן שליטת דינים, וקשה לנצחם ע"י מצות צדקה. וכתב דיש חולקין דמ"מ מועיל הצדקה בלילה. וכן משמע לשון השו"ע קודם 'כל תפלה'. ועיין עוד בהערה[9].

עני המבקש צדקה בלילה

אין לדחות העני הבא לבקש צדקה בלילה בגלל שרוצה לחשוש שאין נותנים צדקה בלילה, ועכ"פ ראוי להבטיח לו מיד, והנתינה יתן ביום[10].

---

5 צדקה ומשפט (פ"א בהערה אות ד).

6 מג"א (או"ח סימן נא סק"ז) בשם האריז"ל. והובא להלכה בפרי מגדים (סימן צב א"א סק"ז) וז"ל ליתן צדקה בויברך דוד כתבי האר"י. ואדוני אבי הרב ז"ל תיקן כן בלבוב ובשאר קהלות קדושות, וכן המנהג ליתן צדקה כשמגיע ל'ואתה מושל בכל', ובמשנה ברורה (שם ס"ק לו). ובפרי מגדים (שם משב"ז סק"ד) כתב "כשנותנין פרוטה במושל בכל, טוב ויפה הוא, וכל שכן עני יש לו ליתן, כי הוא היודע שמה' הכל, שמטריח ועוסק במלאכה ופרקמטיא ואין לו, מה שאין כן עשיר חס ושלום אומר לפעמים כחו ועוצם ידו, ובספר המגיד הארכנו בזה".

7 כתב בבן איש חי (ויקהל סעיף ו) אע"פ שמצות נתינת צדקה בתפלת מנחה אינה הכרחית כמו בתפלת שחרית, מכל מקום האר"י ז"ל היה נוהג לתת צדקה גם במנחה לפני התפלה, והיה נותן שלשה מטבעות כמו בתפלת שחרית, דהיינו שתי פרוטות בבת אחת ואחריהם את הפרוטה השלישית, וכן ראוי לכל אדם לעשות.

8 סימן יו"ד רמז ס"א.

9 כתב הא"ר (או"ח סימן צב סק"ב) שלא ראה מי שחש למעשה לדברי האר"י. וכן האריך בזה בכף החיים (פלאגי סימן ב ס"ז). במנהגי חתם סופר (פ"א אות ז) הובא שהחתם סופר היה נותן לקופת מתן בסתר לפני כל תפילה, ואף לפני תפלת ערבית. ובספר דרכי חיים ושלום (הנהגת הרה"ק בעל מנחת אלעזר) הביא בשם הרה"ק הדברי חיים מצאנז שכשהיה צריך לתת מעות לעני בלילה היה אומר לעני קח לך הכנסת כלה, או דורון דרשה, או על הוצאות הדרך', כדי שלא יהא סתם צדקה, רק בדרך מתנה, והמצוה מתקימת ממילא.

10 כתב בתשובות והנהגות (ח"א סימן תקסו) "ושמעתי מת"ח אחד שדחה הבאים אצלו לקבל כסף ליום, שזהו זמן המוכשר לצדקה, אבל לדעתי אסור לדחות צדקה וראוי לחשוש ללאו דלא תקפוץ ידך אם תבעו ולא נתן וכמבואר ברמב"ם (פ"ז ה"ב דמתנת עניים). ואם דוחה בלי סיבה שרוצה ליתן לעני אחר, רק שרוצה לתת ביום אין בזה היתר כלל, ואף המקובלים אומרים שהצדקה בכל עת מועלת וכמבואר בירושלמי פ"ה הט"ז, עיין בברכי יוסף (או"ח ריש סימן רלה), ועכ"פ ראוי להבטיח מיד, שעל האמירה מקבל ברכה שנאמר 'כי בגלל הדבר הזה יברכך', והנתינה יתן ביום אם לא צריך עכשיו הכסף.

אמנם האמת נראה שגם המקובלים מיירי בגבאי צדקה שבא לחלק ולא תבעוהו, אבל בתבעו אותו נותן מיד גם בלילה, ושוב מצאתי כן בסידור בית יעקב מהגאון היעב"ץ".

כי תשא את רא"ש

באותות הוקרה והודאה, נברך בזה מעימקא דליבאה, ברכת מזלא שבא ונדיא יאה, משמי מרומא עילאה, קדם מע"כ ידידינו האי גברא יקירא, רב פעלים לתעודה ולתהדה, עומד לימין מוסדותינו וקהילתינו המעטירה, מחזיל זהב מכיסו למען הדחבת בבולי קדשינו תדירא, מריחוק מקום מצודתנו פרוסה עלינו ברוח נדיבה ומסודרה, חן וחסד על פניו שודרה

הרבני הנגיד הנכבד רודפי צ"ח

מוה"ר אלימלך שמשון ווייס הי"ו

מגדולי עסקני קהילתינו הק' בעיה"ב לאנדאן יע"א

ברא כרעיה דאבוה של ידידינו האי גברא יקירא, איש חי ורב פעלים תדירא,
הוא הגבר אשר נתמנה ע"י רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע לנהל מוסדותינו המעטירה,

הרה"ח ר' משה חיים ווייס שליט"א

מנהל מוסדותינו הק' פה כני ברק יצ"ו

והברכה אתת למע"כ החתני האי גברא יקירא, רב פעלים לתודה ולתעודה השיכה כאודה,
מגבבדי ודאשי קהילתינו בעיר לאנדאן הבירה, ומצודתו פרוסה אלינו להיות לנו לעזרה

הרה"ח ר' אליעזר לעוו שליט"א

להגל היכנס כנו, נכדם כמר חנני' יו"ט ליפא ני"ו לעול התורה והמצות

יה"ר שיזכה לראות ולרווות ממנו ומכל יוצ"ח רב תענוג ונחת דקדושה,
בכמידה מרובה ונדרשת, מתוך בריות נוסא ונהודא נפישא, אושר ועושר
והרחבת הדעת, רב ברכות וישובע שמחות, תמיד בכל עת, וכל שוב סלה.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה, אפירי התורה והברכה

יצחק אל האלטער

בשם הנהלת מוסדות סאטמאר
כני ברק יצ"ו

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורי קודש יקרים
מצדיקים קדושים וטהורים, בעלי ההילולא זי"ע

י"ח טבת

הגה"ק רבי צבי אלימלך שפירא [ה"בני יששכר"] זי"ע

מתולדותיו

נולד בשנת תקמ"ג לאביו ר' פסח יאנווענקער ולאמו שהיתה בת אחותו של הרה"ק ר' אלימלך מליזענסק זי"ע ונקרא בישראל ע"פ ציווי של דודו הרה"ק ר' אלימלך מליזענסק זי"ע על שמו אלימלך אפילו שהוא הי' עוד בחיים אבל מפני כבוד של ר' אלימלך זי"ע הוסיפו לו עוד שם צבי.

דולה ומשקה

רבותיו הי' הגה"ק המגיד מקאזניץ והרה"ק ר' מנחם מענדל מרימנוב והגה"ק הרבי מלובלין זכותם יגן עלינו הוא הגבר האדם הגדול שהעביר לדורות הבאים בכתב מורשת גדולה, מה שקיבל בתורת החסידות מרבותיו הקודשים ומרבותיהם עד הבעש"ט הקדוש, וספריו מלאים על גדותיהם מדברי תורת רבותיו הנ"ל שיחות והנהגות טובות ועל ידו נשאו בכתובים מקורות מוסמכים ונאמנים להרבה ממנהגי חסידים, כי הוא הי' ספרא רבה ובעט סופר מהיר העלה על כתב מה שקיבל מהם ומה שהוסיף וחידש בכל מקצועות התורה, אמרו עליו שהי' לו שני מוחות והי' יכול לעשות שני פעולות בבת אחת, פ"א באה לפניו אשה אחת ושפכה לפניו את מר שיחה והוא ישב וכתב חידושי תורתו, וחשבה האשה שאינו מקשיב לה לכן פרצה בכיה על שאינו מקשיב לב לשמוע בקשתה, ענה לה הקדוש ואמר לה אנכי שומע היטב, ואם ברצונך אספר לך עוד מה שאמרת לי בהיותך אצלי לפני עשר שנים.

לוחם מלחמת ה'

כל ימיו לחם מלחמת ה' ברמה נגד המשכילים וחיבר נגדם הספר מעין גנים, רביה"ק זי"ע יסד ספרו הק' ויואל משה על היסוד שיסד הוא במעין גנים ורבינו מעתיק לשונו בהקדמה וזל"ק: וראיתי להעתיק פה דברי מרן הקדוש מהרצ"א ז"ל בעמ"ח ס' בני יששכר שכתב בהקדמותו לס' מעין גנים בהתלהבות עזה וברוב קנאות נגד מהרסי הדת בישראל, וכותב בסוף דבריו וכו' עי"ש באריכות, ומסיים רבינו זי"ע וככה אומר גם אני וכו' עכל"ק עיי"ש באריכות, וכן בפנים הספר במאמר שלש שבועות ס' קע"ט מעתיק רביה"ק זי"ע מספרו הנ"ל, ואחרי שהעתיקו כתב בזה"ל: העתקתי חלק מאריכות דבריו כי הרבה יש ללמוד מכל אלו הדברים היוצאים מן לב קודש להמתבונן בהם מהחל ועד כלה "ונודע אשר הקדוש הנ"ל הי' מגדולי תלמידי הבעשטה"ק בדורו אשר הסכימו כולם שכל דבריו ברוח הקודש" עכל"ק עיי"ש, ובמאמר ישוב א"י מביא מסה"ק אגרא דכלה וכתב וז"ל אבל הוא הסימן המקובל ביד הקדוש מהרצ"א ז"ל וכו' עיי"ש.

דעת תורתו הנוגע לזמנינו דרא בתראה

פעמים רבות מביא רבינו הק' זי"ע את דברי מרן הקדוש המהרצ"א שכתב בס' אגרא דכלא פ' שופטים שכתב שם

ימי ההילולא

י"ח טבת

- רב הונא בר מר זוטרא - ד"א תשפ"א
- רב משרשיא בר פקוד - ד"א תשפ"א
- רבי צבי אלימלך מדינוב (בני יששכר) ב"ר פסח - תר"א
- רבי יעקב מאפטא ב"ר נחמיה [ב"ר דוד] מלעלוב - תרי"ח
- רבי משה מקאריסטשוב ב"ר מרדכי מטשערנאביל - תרכ"ו
- רבי חיים שמואל הלוי הורוויץ מהאנטשין ב"ר אליעזר מניישטאט - תרע"ו

י"ט טבת

- רבי ארי' לייב פראנקפורטער אב"ד מאטעסדארף ב"ר יוסף שמואל (בעל מסורת הש"ס) תצ"ו
- רבי ארי' לייב כהן ב"ר יוסף (קצות החושן) - תקע"ג
- רבי יעקב ממעלין ב"ר נפתלי צבי מראפשיץ - תקצ"ט
- רבי אלימלך מרידניק ב"ר מנחם יששכר דוב - תר"ט
- רבי אברהם שמואל בנימין סופר (כתב סופר) ב"ר משה - תרל"ב
- רבי יעקב מיעזוב ב"ר אברהם מטשעכנוב - תרנ"ד
- רבי ישראל הורוויץ ממעלין ב"ר יהודה - תרס"ד

כ' טבת

- רבינו משה בן מימון (רמב"ם) - ד"א תתקס"ה
- רבי יוסף יוסקא מלעשקאביץ ב"ר שמשון מאוזריאן - תרי"ח
- רבי שלמה מסאדיגורא ב"ר אברהם יעקב - תרמ"א
- רבי שמחה יששכר דוב מציעשנוב ב"ר יחזקאל שרגא משינאווא - תרע"ד
- רבי משה מרדכי ממאקריב ב"ר יעקב יצחק - תר"פ

דקבלה מרבותינו שכח הפועל בנפעל, ושזה סכנה עצומה ליהנות מכספי הרשעים, ודבריו אלו הי' לו ליתד וליסוד במלחמתו הגדולה שלא להנות מכספי הציונים וגוריהם. בספר דברי תורה לנכדו הגה"ק רבי ח"א שפירא זצ"ל האב"ד מונקאטש בעמח"ס מנחת אלעזר הביא שפעם אחת בעת צרה הי' הבני יששכר מתמרמר מאוד באומרו רבש"ע גלוי וידוע שאודות הגאולה שלימה אם היינו רוצים יכולים אנחנו לשבור החומות המפסיקות ולפתוח המסגרים והמנעלים וכך אמר בל"א "מיר וואלטען מויערן געבראכן אין שלעסער איף געריסן" אך מה נעשה ואתה יתב"ש השבעתני שלא לילך בחוזק יד כמו שכתוב השבעתי אתכם וגו'.

צדיק גוזר

פ"א נטבע במים אחד ממשפחתו ושמו אברהם וחיפשוהו אחריו כמה ימים להביאו לקבר ישראל ולא מצאו, הלך הרה"ק מהרצ"א עם אנשי שלומיו אל המים ואמר בזה"ל: "וואס מיינט איהר אונז קענען נישט וואס ר' פנחס בן יאיר האט געקענט טען מיט דעם גינאי נהר (ע' ריש חולין) גיסטו ארויס אברהמל'ן, אז נישט גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם, ואחר סיימו אלו הדברים בלהבת קדושתו תיכף ראו והנה נזרק הנטבע קרוב לשפת הנהר והובילו לקבר ישראל. (עשר צחצחות).

בעולם הרבנות

שימש ברבנות בכמה עיירות ריבאטיטש סטריזוב האלישיץ דינוב ובשנת תקפ"ה עזב את מדינת גאליציא והתיישב במדינת אונגארין ועלה לכהן פאר בעיר מונקאטש ושם במונקאטש תיקן תקנות רבי יהושע בן גמלא והקים תלמידי תורה לבני עניים והוציא קונטרס בשם תמכין דאורייתא ששם מבאר כל הענין באריכות, ומביא שם בשם מהר"י יעב"ץ שכל הגירושים של ספרד ופורטוגאל באו בשביל שלא השגיחו על בני עניים שמהם תצא תורה, והקים לצרוך זה קופה בשם קופת תמכין דאורייתא וחייב את כל בני העיר לשלם כל אחד לפי ערכו, ומי שעשה שמחה הי' צריך לשלם להקופה כפי ערך השמחה שהכין, והתקנה והקופה נמשכו גם לימים ושנים רבות אחרי פטירתו, ועיין בדרכי חיים ושלום סעיף קכ"ח שנכדו המנ"א זי"ע נהג שכשהגיע לפסוק "ואתה מושל בכל" הפריש ג' פרוטות וכו' לקופת תמכין דאורייתא, בשנת תקפ"ט עזב את הרבנות בעיר מונקאטש וחזר לגאליציא לעיר דינוב ושם נשאר עד סוף ימיו.

אחרית ימיו

בשנת תר"א בחודש טבת ביום י"ג או י"ד נולד בן לבנו והודיעו לו ע"י שליח להזמינו לברית ולשאול לו איזה שם יקרא להנולד במז"ט, ושלח להם בחזרה ע"י שליח שעל הברית לא יוכל לבוא, ובשולי המכתב כתב אשר שאלתם מאתי אודות קריאת השם לבן הנולד לכם, עוד חזון למועד, ולא הבינו פירוש המילים עוד חזון למועד, וביני לביני ביום ח"י טבת נסתלק לגנזי מרומים אז הבינו כוונתו וקראו בשם צבי אלימלך. כמה זמנים לפני הסתלקותו אמר תורה על הפסוק תקבר בשיבה טובה הנאמר לאברהם אבינו ע"ה והי' לפלא בעיני השומעים ואח"כ כשנפטר בחודש טבת הבינו הכל, שרמז להם הנוטריקון של תקבר בשיבה טובה שהיא טבת אשר גם אאע"ה נפטר בחודש טבת כמבוא בס' קרנים הקדוש.

מורשתו הרוחנית

חיבר הרבה ספרים מהנודע לנו א) ה"ה הספר הקדוש בני יששכר שעל שמו נקרא וטעם למה קראו בני יששכר הי' כי

ימי ההילולא

כ"א טבת

- רבי ארי' לייב מוכיח מפולנאה (קול אריה) ב"ר יחיאל מיכל - תק"ל
- רבי ישראל אברהם ב"ר משולם זושא מאניפאלי - תקע"ד
- רבי ישראל דוב בער מווילעדניק ב"ר יוסף (שארית ישראל) - תר"י
- רבי משה אליקים בריעה מרומברובא ב"ר ישראל אלימלך מזאבנא - תרע"ז

כ"ב טבת

- רבי שלמה מסטרעליסק ב"ר אורי - תקפ"ז
- רבי נפתלי רובין מראדיחוב ב"ר יצחק מבראד - תר"ל
- רבי שמואל העליר מצפת ב"ר ישראל - תרמ"ד
- רבי אברהם איגר מלובלין ב"ר יהודה לייב - תרע"ד
- רבי שמואל מדעמביץ ב"ר ראובן - תרפ"א

כ"ד טבת

- רבי נפתלי הכהן ב"ר יצחק (סמיכת חכמים) - תע"ד
- רבי שניאור זלמן מליאדי ב"ר ברוך (בעל התניא) - תקע"ב
- רבי יוסף מיאמפאלי ב"ר יחיאל מיכל מזלאטשוב - תקע"ב
- רבי אברהם נפתלי ב"ר זאב וואלף מטשערניאוסטראה - תקצ"ג
- רבי מאיר אייזנשטאט מאונגוואר (מהר"ם א"ש-אמרי א"ש) ב"ר יודא לייב -תרי"ב
- רבי משה יוסף מאוהעל ב"ר יקותיאל יהודה מסיגעט - תרנ"ז
- רבי שמואל מסוכטשוב ב"ר אברהם (שם משמואל) - תרפ"ז

כ"ה טבת

- רבי משה צבי מסאווראן ב"ר שמעון שלמה - תר"ה

הרגיש בכל שנה בימי החנוכה תוספת רגש דקדושה, והתפלא מאד ע"ז כי אמר שלא יוכל להיות שהוא מגזע החשמונאים דהלא אינו כהן, וחשב בדעתו לשאול א"ז לרבו הק' מלובלין זי"ע כאשר נכנס פנימה ועוד לפני ששאל את רבו אמר לו רבו דמקור מחצבתו הוא משבט ישששכר ועל מה שמרגיש תוספת קדושה בחנוכה הוא משום שהי' מהבי"ד של החשמונאים לזה קרא שם ספרו בני יששכר, ידוע העבודא אצל מרן הדברי חיים מצאנז זי"ע שפעם חקרו שנים מגדולי החסידים ה"ה הרה"ק רבי נפתלי הירצקא מראצפערט זי"ע והרה"ק מהר"ש פרענקל מדאראג זי"ע מה מעשהו של רבם הד"ח לפני תקיעת שופר, וביום בדר"ה כאשר שב הד"ח לחדרו הינפש מעט כדרכו בקודש ופעם ההוא נשתהה איזה שעות והמה באו והחביאו עצמן בבית הד"ח ומצאוהו שוכב ובידו איזה ספר ומעיין בו בדביקות יתירה עד אשר לא הרגיש בביאתם לחדרו, וכאשר בא המשמש להזכירו שהזמן נתאחר הרבה לערך ג' שעות וחצי זירז עצמו ויצא, והמה השני רעים האהובים קרבו אל השולחן לראות באיזה ספר הוא מעיין המה ראו כן תמהו כי הספר בני יששכר הי' שעשוע נפשו לעת כזאת קודם תקיעת שופר ואח"כ בעת הסעודה בעת חלוקת השיריים דחקו עצמם ג"כ לקבל, וכאשר הרגיש בהם הד"ח התחיל להכות על השולחן עם הכף אשר ואמר הכזה הוא דרך החסידות להרהר אחר רבם באיזה ספר הוא לומד והלא כל מי שיש לו מח בקדקדו יבין וישכיל כי לא אעיין בשום ספר בלתי אם המחבר היה בעל רוח הקדוש ודבריו בספרו ברוח הקודש נאמרו, ב) רגל ישרה, ג) מעין גנים ד) אגרא דפרקא ה) דרך פיקודיך ו) אגרא דכלה ז) מגיד תעלומה ח) והי' ברכה ט) ריח דודראים על מס' מגילה י) חידושי מהרצ"א דרך עידותיך יא) כלי הרועים יב) דברים נחמדים יג) ברכה משולשת למשניות יד) הוספת מהרצ"א לסה"ק סור מרע ועשה טוב לבעל עטרת צבי טו) הגהות מהרצ"א על זוה"ק טז) ליקוטי מהרצ"א על תנ"ך יז) תקנות תמכין דאורייתא ועוד הרבה בכתובים.

י"ט טבת

הגה"ק רבי אברהם שמואל בנימין סופר [בעל "כתב סופר"] זי"ע

ואלה תולדות

נולד בר"ח אדר שנת תקע"ה לאביו מרן החת"ס זי"ע, שהי' אז נ"ב שנה ולאמו הרבנית הצדיקת מרת שרל בת הגה"ק ר' עקיבא אייגר זצ"ל, כבר משחר טל ילדותו נראו בו סימני טהרה וקדושה, ואביו שם עיניו עליו להדריכו וללמדו תורה. כשהי' בן ו' שנה נחלה מאד, והי' בסכנה גדולה, והרבו בתפילות, והוסיפו לו שם אברהם על שמו שמואל בנימין והרופאים כבר יאשו אותו, והי' כבר נוטה למות והחברא קדישא כבר באו לביתם והדליקו נרות סביב מטתו ואמרו התפילות הנהוגות לומר ביציאת נשמה, וישבו בחדר רופאים גדולים ופנו אל אבי הילד החת"ס ואמרו לו: ידענו כי איש אלוקים קדוש אתה אם בתפילה לא תוכל להושיע לבנך אנו מצדינו אפס תקוה, וכשמוע החת"ס דברים אלו מן הרופאים, העמיד עצמו בזוית החדר, ויחל משה את פני ה' אלוקיו בתפלה קצרה, ופתאום התחיל הילד לצעוק שמע ישראל ה"א ה"א, ועין בעין נראה שהחולה שב לאיתנו והח"ק כבו הנרות ושבו לביתם בשמחה, ואמרו זקני תלמידי החת"ס ששמעו אז שהחת"ס אומר "אויף איין יובל האב איך אים אויסגעבעטן", וכן הוה שהאריך ימים עוד נ' שנה, אבל מעת שחלה חליו זו הי' תמיד בעל יסורים, ולא הי' עת שהי' בבריאות הגוף בשלימות כאחד האדם.

ויגדל הילד ויגמל, ושכלו הי' זך וטהור ולמד בהתמדה גדולה ובשקידה רבה, כשהגיע לבר מצוה דרש דרשה לפני רבים מלא חידושים מדנפשי', וכל הקהל עמדו ומשתומים על דברי הנער ואחר הדרשה כבדו אותו בדורונות כנהוג, והי' חכם אחד והביא גם הוא דורון, והבחור הבר מצוה רצה לראות מה בתוכו וכשפתחו ראה שהוא נדן של כסף ובתוכו מסודרים נרות שעוה, ושאלו לו מה זה השיב לפני שבע שנים נר אלוקים טרם יכבה הדליקו הח"ק נרות אלו עבורך והא לך בידך אשר יעדנו אז בעבורך, אבל תה"ל נתהפך אז הנר לרן, "ברן יחד כוכבי בוקר" הראת אתה שנרך לא כבה ואתה מאיר ככובי בוקר, ותזכה להאיר על פני תבל כשמש בצהרים, כשהי' בן ט"ו שנים התקשר בקשרי שידוכין עם בת הגביר המפורסם ר' יצחק ווייס ז"ל וחותנו הבטיח לו לבד מן נדוניא, ו' שנים לפרנסו בכל מחסורו וישב אברהם סמוך לשולחנו של אביו בפרעשבורג.

גדלותו בתורה

כשהגיע לד' שנה כתב חידושי תורה כולו על פנקס על סדר השבוע, אבל את הכל עשה בהצנע לכת שאביו לא ידע, וסיפר כמה פעמים לבנו שהי' נחשד בעיני אביו שאינו מתמיד בתורה, וכה הי' דרכו כל זמן שהי' אביו ניעור בלילה הי' הוא שוכב על מטתו וכשהרגיש שאביו עלה על משכבו, קם הוא ממטתו וישב ללמוד. בהיותו כבן טו"ב שנה כבר החליף מכתבים בשו"ת בפולפולא דאורייתא עם ת"ח מובהקים. ואחר חתונתו כשישב אצל אביו, וחותנו פרנסו ע"מ שיוכל ללמוד בהרחבה למד תורה ביגיעה עצומה, וכה הי' דרכו שב' בחורים מופלגים הי' נעורים בביתו עד חצות ובחצות הלילה העירו אותו, וערך תיקון חצות וישב ללמוד עד תפילת שחרית, וכמה פעמים שתקפה עליו שינתו הלך והפיג על הרצפה שלפני ביתו ולפעמים אף בימות החורף, בהיותו בן כ"ב שנה סיים חיבור גדול על מס' גיטין כולו מרישא עד גמירא דף על דף אשר כתב, וכיון שהי' בעל יסורים גדולים הי' כמה פעמים צריך לבקש עצת הרופאים, ומענה בפיהם תמיד שיניח הלימוד, אבל הוא השיב להם תמיד אם אניח עסק התורה למה לי חיים לישון אוכל אחר ארוכת ימי ושנותי.

ישמח משה במתנת חלקו

אביו הגדול החשיבו מאד והתפאר בו והביע עליו שבחים, והתחשב עם דעתו והי' רגיל לשלוח השאלות ששאלו אותו לעיין בהם ולפעמים ביקש שגם הוא ישיב תשובה, ואח"כ

הראה לו תשובתו אשר הוא השיב וכך נתהוו הרבה פילפולים בין אב לבנו, ורגיל הי' החת"ס לחתום עצמו על תשובות אלו בשם "אבוה דשמואל". והפליג מאד בשבחו בגדלותו בתורה, פ"א אמר לאחד מתלמידיו, "מובטח אני שבא מלאך ולמד עם בני תורה" והוסיף ואמר בני לומד תורה יותר טוב ממני, אך אני יותר בקי ממני, אמנם אני יותר זקן ממני, פ"א הי' פלפול בין המהר"ם א"ש זצ"ל מגדולי תלמידי החת"ס לבין החת"ס וגם הוא הי' נוכח אז בהויכוח והראה באותו מעמד חריצתו ובקיאתו, ואחר שהלך הפליא מאד המהר"ם א"ש את הכת"ס לפני אביו על גדלותו בתורה אם כי הוא בן י"ט שנה והשיב לו החת"ס "תאמין לי שהרבה פעמים קראתי אותו מפיבושת כמו שקרא דוד המלך את בנו מפיבושת ואמרו חז"ל טעם השם על שם שהי' מבייש אביו בהלכה והרבה פעמים אירע לי כזה, ואח"כ אמר "הרבה דמעות שפכתי עבור תורת בני" ודרכו של החת"ס שמי שבא לפניו לקבל הורמנא שלח אליו כדי שינסהו, פ"א אמר אחד מתלמידיו לפני החת"ס שבחים ענה החת"ס ואמר "בכל יום בא אלי בני להלביש לי מעיל העליון ולולי שאין רצוני למנוע ממני מצוות כיבוד אב לא עזבתי בגדי בידו, כי אין רצוני שישמשני ת"ח גדול כמוהו.

רבנותו

מעולם שנא את הרבנות והגם שביקשו ממנו הרבה קהילות נכבדות שיבוא לכהן בעירם כרב לא נענה לבקשתם והי' הצנע לכת ולא הי' לו שום מגע עם בני אדם רק עם כמה ת"ח מתלמידיו של אביו. בשנת תקצ"ח כשנפטר זקינו הגאון ר' עקיבא אייגער זצ"ל שלח החת"ס את נכבדי הקהילה לכבד את בנו שיגיד הספד על זקינו בביהכ"נ הגדולה שבעיר, אבל הוא כתב הספד ושלחו לאביו ואמר לו יראה אבי שפקודתו שמרה רוחי להספיד זקיני, אבל רק בכתב, אבל להגיד בעל פה לא אוכל בשום אופן כי אינני ראוי ללמוד במקום קדוש של אבי, אבל אביו לא הרפה ודעה אחרת היתה לו, ורצה שהיא ימלא מקומו לאחר פטירתו מן העולם, ובשנת תקצ"ט כיבדו שידרוש בכל שבוע בשב"ק מאיזה סוגי' לבני הישיבה, ועשה כמצותיו. ובשנה ההוא פסקה הששׁ שנים שפסקה עליו חמיו לפרנסו, והתחיל לדאוג על העתיד, כי אות נפשו הי' להגות בתורה הק', ולא רצה לקבל עול הרבנות, ואביו החת"ס הי' אז ביערגן לצורכי רפואה שלח לפניו מכתב ושפך לפניו שיחתו, מה נאכל בשנה השביעית, וביקש שאביה דשמואל ידבר עם חמיה דשמואל שיוסיף לו עוד שנים לפרנסו, וכאשר קיבל אביו מכתבו ענה אליו עם מכתב וכותב לו ..."ועתה בני אל תדאג דאגת מחר כי מחר ה' ירום קרנך וכסא כבודך" וכשחזר אביו שאל עם דיבר עם

חותנו השיב לו הלא כתבתי לך, ושאלו מה כתבת, עמד החת"ס מכסאו והשיב ברוגז "וכי מיד אעמוד מכסאי ואושיבך עליו", ונבהל מהדיבורים אליו, ביום הושענא רבא הי' החת"ס מאד חלוש, ושלח אחריו ע"פ בקשת פני הקהילה, ואמר לו קום ואברכך לפני מותי והתחיל לברכו ברכה ארוכה, והזכיר כל הברכות האמירת בכ"ד ספרי תנ"ך, והעומדים שם השתוממו על המראה הגדול, אם כי הי' חלוש מאד לא שכח ברכה אחת מכל הכתובות בתורה וסיים ואמר "זקינך עקיבא מימינך זקינך מהרשש"ך בשמאלך (ה"ה הגאון ר' שמואל שאטין ש"ץ בעל ס' כוס ישועות על סדר נזיקין) ומלאך פלוני על ראשך וגם אני אבוא אחריך ומלאתי את דבריך, ביום כ"ה תשרי ביום שנלקו המאורות, ונפטר הגאון החת"ס, לפני הקבורה חתמו כל בני הקהילה את שטר הרבנות להכת"ס. ראשון המספידים הי' הגאון הישיש הראב"ד דפרעשבורג ה"ה ר' דניאל פרוסטיץ זצ"ל, ואמר בתוך הספידו לכאו' קשה למה לתפילת נינוה שמע אלוקינו ולתפלתינו לא שמע ונלקח מאתנו רבינו החת"ס אלא דעו רבותי כי זה מטעם שהגיע שמשו של בנו הלכך שקעה שמשו, לכן אני מקבל מרותו עלי בפניכם כי הוא רב ומורי ומובטחני כי הוא אור גדול הגם שהיא עדיין רך בשנים וקרא לו "רבינו אתה, מזל טוב" וכן קראו כל העומדים שם לאלפים מזל טוב, והוא עוד בן כ"ד שנים, ואכן הנהיג את עדתו ביד רמה, ולא רק את עדתו אלא כל הדברים של היהדות החרדית שעמדה על הפרק הי' הוא בין הראשונים.

כי... בשמים הוא

לפני שבת הגדול הראשונה שהוצרך לדדוש למד סוגיא, וגם עסק בדברי אגדה, כדי להכין ולסדר דרשה, אבל נסתמו ממנו מעיינות החכמה באותה עת, ולא עלה במצודתו דברים שראויין להאמר לפני ציבור ששמעו דרשות מפי מרן החת"ס זצ"ל, וציער לו הדבר מאוד, ובהגיע עש"ק נתוסף לו צערו שלא הי' מוכן בידו כלום, ובישבו על כסאו התנמנם, והתגלה לו אביו, ואמר לו, בני חביבי למה אתה דואג, והלא אתה למדת ככל הצורך, ואם בכל זה נסתמו ממך מעיינות החכמה הלא ברכתיך ברך, וגם אני אבא אחריך, ומלאתי את דבריך, בכן הא לך שמעתתא ואגדתא נתונים לפניך, וערך לפניו חידושים נפלאים, ובהקיצו חישב על הדברים, וראה שהן דברים נכוחים, ודרש דרשה נפלאה, עד שהשתוממו כל השומעים, וכשסיפר זאת לבניו סיים להם דרשה גדולה הלזו הי' "אב מלאכה".

לוחם מלחמת ה'

עמד הוא בראש הצבא מיום שמילא את מקום אביו והי' ראש המדברים בכל מקום, והגם שהי' אז רך בשנים, אבל בכל זאת שמו הגדולים עיניהם בו בכל דבר שבקדושה, והי' מראשי הלוחמים נגד מהרסי הדת, וכמה פעמים הלך אצל המלך והשרים ליפעל בדברים הנוגעים לדת, וגם הי' חשוב בעיני המלך והשרים פ"א כשבאו לפני המלך אמר לו המלך ששמח מאד לקבל בארמונו איש חשוב כמוהו, בשנת תרכ"ט התקיימה האסיפה הגדולה שאז התפרצו קהילות החרדיות האורטאדאקסן ונעשה ה"טיילונג" באונגארין, והוא הי' נשיא האסיפה לאחר הפצרות מרובות של גדולי הרבנים ושלח מכתבים לכל רבני וגדולי אונגארין, שכולם מוכרחים לבוא ולהופיע באסיפה הגדולה הלזו, והוא פתח את האסיפה ודרש דרשה ארוכה בערך ד' שעות, בדברים נוראים הסביר את

הצרה והי' התעוררות גדולה, וירדו דמעות כנחלים מגודל ההתעוררות מכל הנאספים, ועורר אז זכות אבות, והשביע את אביו אבוהון ורבן של ישראל זי"ע שיעמוד ויקום במקום קדשו, לפה ולמליץ לפני שוכן מרומים ויבקש רחמים על עמו ישראל תלמידיו ותלמידי תלמידיו כי בצרה גדולם הם, והאסיפה נמשכה זמן הרבה, והוצאות הי' מרובות, והרבה מהרבנים לא הי' ביכולתם לשלם דמי הנסיעה והאכסני' שם, וקיבל על עצמו כל ההוצאות הדרושות לכך, וגם החליטו אז להוציא גליון "קול קורא" ביאור הדברים שנשתלחו בכל המדינה ועלה הרבה דמים, גם זה קיבל על עצמו לכלכל מה שצריך לזה, וחוץ ממה שאוזיל הרבה מכיסו השתדל גם אצל אחרים לתת כסף.

אשכבתי' דרבי

בשנת תרל"ב בליל יוה"כ נתעלף אחר התפלה בביהכ"נ הגדולה, כשבא לביתו אמר לבנו דע בני שלבי אומר לי דר שא"א לגלות לך. באותו זמן הי' לימודו לפלא בעיני הרואים, והשיב על שאלות חמורות בקלות, וקשה היה להבין איך באפשר לאדם ליכתוב כ"כ הרבה שעות. שלושים יום קודם פטירתו נסתלק בעירו בן תורה ירא שמים, והאיש הזה הי' בשנים קדמוניות משמש ונאמן ביתו, והכת"ס הי' נבוך בדעתו אם ילך להלוי' אם לא ובנו של הכת"ס דיבר על לבו שילך כי הי' מאוד חביב אצלו וכן עשה, ובהספד בכה בכיה רבה, ואמר אל תתמו מה שאני מרבה כ"כ בבכי' שאני יודע למה אני בוכה ועלי לבכות, ולא הבינו מה שאמר, וג' שבועות אח"כ כשנפל למשכב נזכרו בהדברים שאמר בהספד, ונפלו אימה גדולה על כולם בזכרם את דברי הגמ' שרבי קודם פטירתו שלח לפניו משמשו לפנות לו הדרך, י"ג טבת כתב כמה מכתבים עד חצות ואח"כ למד השיעור שרצה למסור לתלמידיו למחרת, ומסר חלק ראשון מתשובותיו להמדפיס שידפיסם, ולאחר תפילת שמו"ע של תפילת שחרית נתעלף, וקראו לרופאים ואמרו הרופאים שבסכנה גדולה הוא, ובעש"ק ביקש להלביש אותו חלוק לבן, ולא רצה לטעום עד ששמע סדר הקידוש, ואחר חצות הלילה הקיץ משנתו ואמר שילכו לבקש עליו רחמים על קבר צדיקים ובפרט על קברו של אביו, וכל העיר התחילו להתפלל ולבקש רחמים עליו, וכן הי' כל משך השב"ק ובמוצש"ק בילולות גדולות ביום ראשון י"ט טבת תרל"ב נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש. השאיר אחריו ספרים עה"ת ועל הש"ס ושו"ת בשם כתב סופר.

כ' טבת

הגה"ק רבי משה בן מיימון זי"ע [הרמב"ם]

ימי נעוריו

נולד ביום יד ניסן בשנת ד' תתצ"ה לפ"ג בעיר קורדובה שבמדינת ספרד לאביו רבי מיימון בן יוסף הספרדי שהי' אחד מדייני עיר קורדובה, משפחת אבותיו היו חכמים ודיינים וגדולי העם מדור דור, תחילת לימודיו וחכמתו למדו אביו, ותיכף ראו עליו כי זה הקטן גדול יהיה, וכי לגדולות נוצר, כשמלאו להעלם י"ג שנה החלה עת צרה ליעקב כי עם האלמיהאדין השתלטו על עיר קורדובה וגזרו שמד–העברה לדת האיסלם או גלות שיעזבו את הארץ ואלפי יהודים תושבי העיר הלכו בגולה וביניהם רבי מיימון הדיין ומשפחתו, ונדדו מעיר לעיר וממדינה למדינה, אם כי הלך העלם משה בגולה טעמו לא פג ועלה ונתעלה בחכמה ובתבונה, וחוץ מה שאביו לימדו התחבר עם חכמי הפילוסופיא וסיגל לעצמו חכמות כלליות חכמת ההנדסה והרפואה, כאשר שמעו את שמעת רבי יהודה אבן שושן היושב בעיר פאס אשר בארץ אפריקא גמרו אומר לשים פעמיהם אל מקום שבתו, ר' מיימון ובנו דוד שלחו ידיהם במסחר להביא טרף לביתם ורבינו משה למד מפי רבי אבן שושן הנז',

באותו זמן החל הרמב"ם לכתוב פירושו על המשניות כמו שכותב בחתימת פירושו וז"ל: התחלתי לחבר פירוש המשנה ואני בן עשרים ושלש שנה והשלמתי במצרים ואני בן שלשים שנה שהי' אלף תע"ט לשטרות (היא שנת ד' תתקנ"ז לב"ע).

אגרת השמד

אף שם בעיר פאס גבר חמת המציק שהיו אנוסים להתחפש כמאמינים בתורה האיסלם, ואז קם חכם אחד והורה כי כל אלו המתחפשים הם מומרים לעבודה זרה, ודבר זה החריד לבות האנוסים ותרפינה ידיהם, והיו שחשבו לעזוב לגמרי דת הישראלי, באותה שעה כתב קם הרמב"ם וכתב מגלת ספר בלשון הערבית "אגרת השמד" לחזק ברכים כושלות ולחזק את העם האנוסים, והוכיח כי בשעת הסכנה מותר להתחפש במסוה אמונה אחרת וכו', והי' גם מעודד שיעזבו את ארץ השמד ויעברו למקום עוז מבטחים, ומשום זה נתפס למלכות כמסית את המאמינים לבגוד באמונת מוחמד, וד' הי' בעזרו דהי' שם חקר הערבי גדול שדבר עליו טוב ויצלהו ממות.

נפלאותיו במצולה

כשגבר חמת האויב גמר רבי מיימון להמלט מארץ האויב ובשנת תתקכ"ה בד' לחדש אייר בליל חשך ואפילה ירדו כל בני משפחתו באני' לשאת אותם לארץ ישראל, על הדרך קמה רוח סערה לטבעו בים כמו שכתב הרמב"ם ברשימותיו: בליל אחד בשבת בארבעה ימים לירח אייר נכנסתי לספינה וביום שבת עשירי לאייר שנת ד' תתקכ"ה ליצירה עמד עלינו נחשול שבים לטבענו והי' זעף גדול בים, ונדרתי עלי ששני הימים האלה אצום בהם ואתענה בהם תענית ציבור שלם אני ואנשי ביתי וכל הנלוים אלי ואצוה על בני לעשות כן עד סוף כל הדורות שיצאו מאתם ויתנו צדקה כפי כחם, ומנדרי שאהי' אני יושב לבדי בעשירי באייר לא אראה שום אדם אלא מתפלל וקורא כל היום ביני לבין עצמו וכשם שלא מצאתי בים באותו היום אלא הקב"ה כך לא אראה אדם ולא אשב עמי אלא אם כן נאנסתי, וליל אחד בשבת שלושת ימים לירח סיון

בס"ד

www.Artistic.Group

תורתך שעשועי

שנת
התאחדות אברכים ד'סאסמאר
בשותפות כלל פתח אחדות שע"א

וְאֵהְיֶה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם יוֹם

אין צוזאמענהאנג
מיט'ן ערשטמאליגן

"יום קשר תורה"

אינעם ארמון האטעל – סטעמפארד, קאנעטיקוט

מאנטאג שמות הבעל"ט – למספ' Jan. 1

פארראפן לאור קריאת קדשו פון כ"ק מרן רבינו שליט"א

טוען מיר מודיע זיין פאר אלע חשוב'ע לומדי חבורתינו, אז לבקשת הציבור איז געווארן

ארויסגעדינגען די זייטיגע זאלן אינעם גרויסן "ארמון האטעל", ספעציעל פאר די אלע וועלכע קומען נישט מיט די עלטערן אדער משפחה

צו קענען זיך אויך משתתף זיין און מיטהאלטן דעם תורה'דיגן טאג מיט די חברותות, בקשר עליון דאורייתא אינאיינעם מיט אלפי אנ"ש

דבר בעתו מה טוב אויסצונצן
די פילע שעות היום
אויף איבערצוחזרן און
צוזאמענען אויפמאל די
פילע הערליכע סוגיות פונעם
גאנצן פרק גיד הנשה וואס
מלהאט געלערנט במשך די
לעצטערע חדשים, שיהיו
דברי תורה מחודדים בפיך

תורתך שעשועי

געדענקט:

מיטצוהאלטן
דעם טאג
פילט
אויס אן
אפליקאציע.

www.Artistic.Group

חבורת
יסודי התורה

קשר עלינו דאוריימא

לבקשת הרבים טוען מיר מעלדן, אז מטעם הנהלת התאחדות אברכים ווערט בס"ד ארויסגעמען נאך עטליכע זייטיגע זאלן צום בעפארשטייענדן

"יום קשר תורה"

איינעם ארמען האטעל – סטעמפארד, קאנעטיקוט

מאנטאג שמות הבעל"ט – למספ' Jan. 1

כדי צוצושטעלן גענוג פלאץ אויך
פאר די אלע חשוב'ע לומדים

וועלכע קומען נישט מיט די עלטערן אדער משפחה, צו קענען זיך אנשליסן און משתתף זיין אינאיינעם מיט די חברותות

איינעם יום שכולו תורה, להגדיל כח התורה דרבים

דבר בעתו מה טוב
אויסצומצן דעם טאג
איבערצוגיין די בלעטער
פונעם ערשטן פרק אין
מס' סוטה, וואס מ'האט
דורכגעלערנט אין ראם
פון די חבורה במשך די
לעצטערע חדשים, צו
קונה זיין בקנין גמור

מַה אֲהַבְתִּי תוֹרָתְךָ כָּל הַיּוֹם הִיא שִׂיחָתִי

יסודי התורה

געדענקט:

מיטצוהאלטן
דעם טאג
פילט
אויס אן
אפליקאציע.

יצאתי בשלום מן הים ובאנו לעכו וניצלתי מן השמד והגעני לארץ ישראל, ויום זה נדרתי שיהיה יום ששון ושמחה ומשתה ומתנות לאביונים אני וביתי עד סוף כל הדורות, וביום שלישי בשבת ארבעה ימים לירח מרחשון שנת כ"כ ליצירה יצאנו מעכו לעלות לירושלים תחת סכנה (א"ה, ה' אז המסע הצלב שלחמו הנוצרים עם המוסלמים) ונכנסתי לבית הגדול והקדוש (כנראה שמתכוין לכותל המערבי, הכ') והתפללתי בו ביום החמישי ששה ימים לירח מרחשון, ובאחד בשבת תשעה בחודש יצאתי מירושלים לחברון לנשק קברי אבותי במערה, ואותו יום עמדתי במערה והתפללתי שבח לקל על הכל, ושני ימים האלה שישי ותשיעי במרחשון נדרתי שיהי' לי יום טוב ותפלה ושמחה בה' ואכילה ושתי', אלקים יעזרני על הכל ויקים לי את נדרי לה' אשלם אמן, וכשם שזכיתי להתפלל בחורבנה כך אזכה אני וכל ישראל בנחמתה ונאמר אמן, עכלה"ק.

באותו זמן הי' "המרכז הרוחני" בארץ ישראל בעיר עכו מנהיג העדה הי' הדיין החכם והמשכיל רבי יפת בן ר' אליהו אתו נתקשר הרמב"ם בקשרי אהבה וידידות, ונמשכה הידידות גם כאשר רבי יפת נתמנה דיין באלכסנדרי'. באותו זמן שהי' הרמב"ם נודד ממקום למקום גמר את פירושו על המשניות כפי שכותב בסיומו לפי' המשניות ז"ל: יודע השם יתברך כי מהן הלכות תליתי פירושן במסעות הדרך ומהם ענינים כתבתים ואני עליתי בספינות בים המלח....

כוס יגונים

מפני מצב המלחמה הי' עניות ודחקות מנת חלקם של היהודים תושבי א"י והחיים היו קשים מנשוא, וזמן קצר אחר הגיעו לא"י נסע להשתקע באלכסנדרי' שבארץ מצרים שהי' טוב להיהודים יותר משאר ארצות הגולה, כששה חדשים אחר בואו למצרים מת עליו אביו הגדול רבי מיימון, ובטרם התנחם מתו עליו שני ילדיו ביום ראש השנה וזמן קצר לאחר מכן נפטרה אמם–אשת נעוריו של הרמב"ם, וגל אחר גל הכה אותו שאחיו ר' דוד לו מסר כל כספו והוא פירנס אותו טבע בים עם כל רכושו וגם רכוש אחרים הי' בידו, ומרוב צערו נפל למשכב ועד כשנה שכב על ערש דוי, הרמב"ם הביע את רגשי האבל שלו במכתב לידידו הנ"ל רבי יפת מעכו וז"ל: לכבוד גדולת מר יפת החכם המבין הדיין והמשכיל בן כבוד גדולת מרנא ורבנא אליהו הדיין החסיד זכר צדיק לברכה מאת אוהבו המתפלל להוסיף כבודו משה ב"ר מיימון הרב זכר צדיק לברכה ... מאחר שנפרדנו מת אבא מארי זכרונו לברכה גם אירעוני צרות רבות בארץ מצרים מחליים והפסד ממון... והרעה הגדולה שבאה עלי באחרונה שהיא רעה מכל רעה שעברה מיום היותי עד היום הזה, והיא פטירת אחי הצדיק זצ"ל שטבע בים הודו, ובידו ממון רב לי ולו ולאחרים, והניח בת קטנה ואלמנתו אצלי, ונשארתי אחריו כמו שנה מיום שהגיעה השמועה הרעה נופל על המטה בשחין רע ובדלקת ובתמהון לבב וכמעט הייתי אובד, כמו שמונה שנים אני מתאבל ולא התנחמתי, ובמה אתנחם, על ברכי גדל והוא הי' האח והוא הי' התלמיד והוא הי' נושא ונותן בשוק ומרויח ואני הייתי יושב לבטח, והבין בתלמוד ובמקרא והבין בדקדוק הלשון, ולא היתה לי שמחה אלא בראותו, ערבה כל שמחה והלך לחיי העולם, והניחני נבהל בארץ נכרי', כל עת שאראה כתב ידו או ספר מספריו יהפך עלי לבי ויעורו יגונים... ולולי התורה שהיא שעשועי ודברי החכמות שאני הוגה בהם כדי שאשכח בהם את יגוני אז אבדתי בעניי... ע"כ,

עוד לא גמר לשתות כוס היגונים בא עליו צרה כשהעלילו עליו דפיתה יהודים שקבלו עליהם את דת המוחמד לשוב לדת אבותם שזה הי' עבירה גדולה על פי החוק, כוונת המלשינים הי' על האגרת השמד, ויטב ד' עליו חסד שמצא חן בעיני השלטון ונמלט מפח יקוש.

תל תלפיות

כאשר שם הרמב"ם הולך וגדול בחכמתו הנפלאה נתמנה ע"י המשנה למלך שיהי' רופאו הפרטי ומזה התפרנס למחית ביתו ומאז השכימו לפתחו שאר שרי המלוכה ואצילי העיר שיהי' רופא ביתם, ואחרי כן נשא חן בעיני המלך השולטאן והוא שמהו לרופא לו ולחציריו, והמשרה הנכבדה הזו היתה ירושה לבנו ולנכדיו, רופאים גדולים ורבים נהרו אל מקום הרמב"ם להתראות אתו וליהנות מחכמתו,

גם נתמנה ע"י הקהלה להיות להם לרב ולמורה דרך בראותם את גודל חכמתו בהפלגה יתירה, וישב הרמב"ם בראש תשעה מורי הוראה, הרמב"ם הי' טרוד במאוד מעבדותו כרופא ורב העיר כפי שכותב ז"ל: אני שוכן במצרים והמלך שוכן באל–קאירה ובין שני המקומות שני תחומי שבת ולי על המלך מנהג כבד מאוד, אי אפשר לי מבלי ראותו כל יום בתחילת היום, אמנם כשימצאהו חולשה או יחלה אחד מבניו לא אסור מאל–קאירה ואני רוב היום בבית המלך, ואפשר גם כן שפקיד אחד או שני פקידים יחלו ואני צריך להתעסק ברפואתם, כללו של דבר: כל יום ויום אני עולה לאל–קאירה בהשכמה וכלא יהי' שם שום מכשול ולא יתחדש שם שום חידוש אשוב למצרים אחר חצות היום על כל פנים לא אגיע קודם, ואני מתרעב ואמצא באכסדראות כולם מלאות בני אדם גוים ויהודים בהם חשוב ובלתי חשוב ושופטים ושוטרים ואוהבים ושונאים וערב רב ידעו את עת שובי, ארד מעל הבהמה וארחץ ידי ואצא עליהם לפייסם ולרצות ולחלות פניהם כדי למחול על כבודם להמתין אותי עד כדי שאוכל אכילת עראי, והיא מעת לעת ואצא לרפואתם ולכתוב להם פתקאות ונוסחאות רפואות חלייהם, לא יסור הנכנס והיוצא כל הלילה, ולפעמים באמונת התורה עד סוף שתי שעות מן הלילה או יותר אספר להם ואצום ואדבר עמהם, ואני שוכב פרקדן מרוב העייפות ויכנס הלילה ואני בתכלית החולשה לא אוכל לדבר, סוף דבר: לא יכול אחד מישראל לדבר לי או להתחבר ולהתבודד עמי זולת יום השבת אז יבואו כל העם או רובם אחר התפלה אנהיג הציבור במה שיעשה כל ימי השבוע ויקראו קריאה חלושה עד הצהריים וילכו לדרכם וישובו קצתם ויקראו שנית אחר תפלת

המנחה עד עת תפלת ערבית, ע"כ, (ממכתבו לרבי שמואל אבן תיבון).

שם במצרים קיבל מאת הממשלה כתר הנגידות לו ולזרעו ירושה עד ששה דורות, וכל ימיו שהי' במצרים השתדל להטיב את מצבה היהודים שם ובכל מקום, חמשה בתי מדרשות הקים במצרים בהם לימד תורה לאחרים, וכל הלומדים שם התפרנסו על חשבונו של הרמב"ם, ההוצאות מכיסו של הרמב"ם להחזקת בני הישיבות ובית תלמודם עלה יותר מעשרת אלפים דינרים מצריים,

שם במצרים נשא אשתו השני"ה שממנה נולד לו בנו הידוע רבי אברהם.

מצודתו פרוסה

בארץ תימן היו היהודים תחת עול ממשלה קשה והכריחו היהודים לקבל עליהם אמונת מוחמד למראה העין, וגם עמד אז מומר אחד ודרש דרשות של דופי על תורת משה ורבים החלו לפסוח על שני סעיפים, אז פנה חכם התורה שבארץ תימן רבי יעקב אלפיומי לבקש ממנו מה לעשות לחזק יהודי תימן באמונת ד', אז כתב הרמב"ם להם אגרת נחמדה בלשון ערבית, הידוע בשם "אגרת תימן" דברי נחומין וכבושין, ובסוף כותב שיזהרו שלא יתגלה המכתב להערביים, והוא סיכן עצמו לזכות את הרבים, ובכלל השתדל הרמב"ם להקל עול סבלם של יהודי תימן כמו שכותב הרמב"ן באגרתו אל רבני צרפת על דבר ספר המורה וז"ל: והנני מעיד לפני רבותי שמים וארץ כי שמעתי ממגידי אמת שבכל ארצות ממלכת תימן קהלות רבות עוסקים בתורה ומצות לשמן, והיו מזכירים שם הרב בכל קדיש וקדיש בחייכון וביומיכון ובחיי מרנא משה בן מיימון, אשר האיר עיניהם בתורה והעמידם בקרן אורה, לבטל מהם גזרות קשות וכובד המסים, כי היו כטיט חוצות מרמס, ומעליהם עול מלכות הרים ויקל להם מעט ממשא מלך ושרים, ע"כ.

ידו החזקה

הרמב"ם בראותו כי אין ההמון יודע עיקרי ההלכות היוצאים מהמשנה והגמרא שם על לבו לחבר ספר שיהי' בו כל ראשי ההלכות דבר דיבור על אופניו כמו שכתב לתלמידו רבי יוסף בן יהודה אבן עקנין 'למען יניח מן החקירה בבקשו כל הלכה הדרושה לו' עשר שנים רצופות עבד הרמב"ם לערוך את הספר "היד החזקה" וכתב בסדר הדורות בשם רבי דוד הנגיד וז"ל: כי עשר שנים הי' יושב רבינו משה בחדרו ולא יצא מפתח ביתו עד שסיים משנה תורה, בלילה שהשלימו נראה אליו בחלום רבינו מיימון אביו בלויית אדם אחד עמו, ואמר לו רבנו מיימון אביו: הנה לך זה משה רבינו, ונבהל [הרמב"ם] אמר לו [משרע"ה] באתי לראות מה שעשית, וכשראה אמר לו יישר כחך, ע"כ.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

כארבעים שנים חי הרמב"ם במצרים וכשהגיעו ימיו לשבעים שנה ביום כ' לחדש טבת שנת ד' תתקס"ה נח נפשי', וישם בארון במצרים ועל פי רצונו ופקודתו הובאו עצמותיו לארץ ישראל וקברוה בטבריי, מספרים דבהעלותו את הארון לארץ ישראל פגעו בהם שודדים ויברחו האנשים נושאי הארון, השודדים רצו להשליך את הארון לים ולא יכלו להעתיקו ממקומו, אז הניחו להיהודים שיוליכוהו למחוז חפצם, בכל מקום בעולם רב האבל עם הגיע הידיעה על הסתלקותו של הרמב"ם לשמי רום, בירושלים עשו מספד גדול וקראו פרשת התוכחה שבספר ויקרא, והפטירו בנביא ויהי דבר שמואל אל כל ישראל גלה כבוד ישראל כי נלקח ארון האלוקים.

כ' טבת

הגה"ק רבי שמחה ישכר בער האלבערשטאם מציעשנוב זי"ע

ממקור קדוש מחצבתו

נולד בשנת תרכ"ט בסטראפקוב לאביו הגה"ק משינאווא (שהי' באותו זמן בארץ ישראל) וזכה להכיר את זקינו הגה"ק מצאנז שאמו לקחו פ"א אליו כשהי' ילד קטן ואמר עליו זקינו הה"ק מצאנז אל אמו שהילד עוד יאיר את העולם, הה"ק מציעשנוב הי' לו קורת רוח שזכה להכיר זקינו הק' מצאנז משום דכתבו התוס' (ב"ב נט.) דהא דאיתא בב"מ (דף פה:) כל שהוא תלמיד חכם ובנו ת"ח ובן בנו ת"ח שוב אין תורה פוסקת מזרעו לעולם, היינו דווקא ברואין זה את זה.

במעלליו התנכר הנער

משנות ילדותו הי' מחונן בכשרונות נדירות וכל רואיו יכירו ויעידו כי לגדולות נוצר, והי' שוקד על תלמודו בהתמדה רבה, וגדולי הרבנים שבאו להסתופף בצל אביו הק' משינאווא השתעשו עמו בדברי תורה ביניהם הגה"ק מאוסטראווצא והגאון הבית יצחק זצ"ל שפלפל עמו ואמר שלא ראה אברך בנש"ק שיהי' למדן כמוהו.

האיש מקדש

כשהי' בן י"ג שנה בא בברית האירוסין עם הרבנית בתו של הה"ק ר' יהושע מבעלז זי"ע, ובשנת תרמ"ו נשאה וישב שם בבעלזא על התורה ועל העבודה, חותנו הי' מחבבו למאוד והי' משתבח עם השני בערלעך שלו ה"ה בנו הה"ק ר' ישכר דוב וחתנו הה"ק רבי שמחה ישכר דוב, הי' בידידות רב עם גיסו הנ"ל הה"ק מהרי"ד מבעלז שהעריץ אותו עד למאוד והי' דואג לשלומו הטוב, כמסופר שבשנת תרע"ב רצו כמה אדמורי"ם ורבנים לייסד חדר שילמדו בו בסוף היום גם קצת לימודי חול וכתב הגה"ק מבעלז מכתב חריף נגד זה ונתבטל הדבר, והגה"ק מבעלז גילה טעמו למה יצא מגדרו לכתוב בתקיפות כל כך, כי חשש שהגה"ק מציעשנוב מפאת חולשתו מחליו (שחלה משנת עת"ר עד להסתלקותו בשנת תרע"ד) לא יוכל

לסבול הצער מהשמועה שנתייסד חדר כזה, הי' נוהג במנהגיו כמנהג שינאווא (חוץ ממה שהי' לובש ספאדיק בחול כמו בבעלזא לא כשאר בני הה"ק משינאווא שלבשו קאפוליושן) אבל בדברים שהיו נוגעים להרבנית הי' נוהג כמנהג בעלזא כדוגמת כריכת ההושענות כרך את של עצמו בערבה כמנהג שינאווא וההושענא של הרבנית בעלי לולב כמנהג בעלזא.

על כס הרבנות

הה"ק מציעשנוב ישב על שלחן חותנו שבע שנים עד שנת תרנ"ג, ואז קבלוהו לאב"ד בעיר ציעשנוב, והי' נוהג נשיאותו ברמה ברב תבונות, והי' יושב ודן בתמידיות עניני בי"ד, פעם התדיין אצלו איש ואשה ובשעת הדי"ת הי' הה"ק מציעשנוב מתעסק עם מקטרתו, והי' נדמה להאיש שאינו מאזין לטענותיו, אבל בשעה שטען ונטה לומר קצת שקר, הגיב הה"ק מציעשנוב ואמר לו מה אתם אומרים, וכה חזר ונשנה בכל פעם כשרצה לשקר, וכיון שראה שיודע אימתי הוא משקר אמר בעל כרחך את האמת.

בשנת תרנ"ט כשנפטר אביו הק' משינאווא עבר אליו חלק חשוב מחסידיו, עפ"י מעשה שהי' הה"ק משינאווא בחנוכה האחרון עלי אדמות כשהי' חולה מוטל על ערש דוי, וכבר לא יהי' יכול לדבר, רמז באצבעו על הה"ק מציעשנוב שהוא ידליק את הנרות בהמנורה שלו על מקומו והחסידים ראו בזה כעין סמיכה.

ויראו ממך

הי' נערץ במאוד בעיני גדולי דורו והיו מקבלים דעתו בעניני הכלל, פעם הי' אסיפה גדולה של רבנים בענין הנשיאות של קופת רמבעה"נ לעדת גאליציע ובראשם הגאון המהרש"ם זצ"ל אב"ד ברעזאן וה"ק מציעשנוב נתאחר קצת כשנכנס להאסיפה עמד מפניו הגאון מברעזאן מלא קומתו ואחריו כל הרבנים, ואחר האסיפה כששאלו את הגאון מברעזאן מדוע קם מפני הרב מציעשנוב שצעיר ממנו הרבה, ענה ואמר וואס זאל איך טוהן וועז ער איז איריין געקומען האב איך מיך דערשראקן פון פאר אים.

סיפר כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה זי"ל כשהי' אביו הק' העיד חיים זי"ע (שהי' מחותן עם הה"ק מציעשנוב שבנו ומ"מ הגה"צ ר' יחזקאל זצ"ל הי' חתנו) מביקורו אצלו אמר: איך בין געווען ביי אנדערע צדיקים ס'האט מיך נישט אזוי באנומען, איך בין געווען אין ציעשנוב ס'האט מיך עלעקטעזירט פון קאפ ביז פוס.

עבודתו בקודש

תפלותיו ודרשותיו הי' בהתלהבות גדולה עד למאוד מעורר לבבות ישראל, סיפר הה"ק ר' איציקל מפשעווארסק זצ"ל שפ"א הי' בשבת שובה בציעשנוב וה"ק מציעשנוב קרא את פרשת האזינו בהתלהבות נוראה, ותיאר לפני הה"ק מקאלאשין את הרגשתו בשעת הקריאה באמרו: איך האב נישט געווואוסט צו עס טאג צו נאכט, צו עס איז שבת צו אינדערוואכן, צו איך בין אויף דער וועלט צו אויף אן אנדערע וועלט.

נהג עפ"י רוב להתענות בערב שבתות של שובבי"ם, פעם בסוף ימיו כשהי' כבר חלש (שהי' חולה משנת עת"ר) מיהר לקדש אחר התענית לפני שש (כי הקפיד לא לקדש בין שש לשבע) ואחר שלקח הכוס בידו דפק המורה שעות שהגיע שעה שש, מפני כבוד הכוס לא הניחה מידו, אלא חיכה שעה שלימה דבוק במחשותיו הק' כשהכוס בידו אף על גודל חולשתו ורק אח"כ קידש.

סיפר הה"ק ר' איציקל מפשעווארסק זצ"ל דבהושענא רבה כשפתח הה"ק מציעשנוב לומר דברי כיבושין, גער כל העם בבכי ולא הי' אפשר לשמוע מה שאומר מגודל קול הבכי, ומסופר דבראש השנה כשאמר היה"ר לא שמעו כלום, אמנם כששמעו ממנו תיבת "כדאי" מהנוסח שם, (ואני יודע בעצמי שאיני כדאי לבקש על עצמי וכו') נעשה בכי' בביהמ"ד.

זוכה ומזכה

זקן אחד שהי' גביר וקמצן נחלה והזכיר עצמו לפני הה"ק מציעשנוב אמר לו שאם יתן מאה זהובים לצדקה אז יושע, כשהלך משם אמר הה"ק מציעשנוב שיודע שלא יבריא הלה מחליו, ואע"פ כן לקח ממנו מעות לצדקה יען ריחם עליו שיבוא לעולם העליון בלי זכויות על כן זיכהו במצות צדקה, (ואף שידע שיתפרסם שלקח ממון ולא פעל כלום ויתבזה ע"ז לא חש על כבודו).

רוח נדיבה

הי' תופס מחשבות בנ"א ומגיד עתידות והי' מזהיר על מלחמת העולם הראשונה בשנת תרע"ב חששו ממלחמה שנהרג המשנה למלך של מדינת עסטרייך וחששו שיד רוסלאנד באמצע ואמרו לפניו בשם גיסו הה"ק מהרי"ד מבעלזא שלא יהי' מלחמה, ענה ואמר מה פעל אם נדחה לשנתיים ואמר כמה פעמים לפני הסתלקותו דאם היו יודעים מה שעומד לבוא על העולם היו כובשים פניהם בקרקע ובוכים (בלשונו הקדוש: וואלט מען געלעגן מיטן פנים אין די ערד און געווייגט) וחשבו אז שנתכוון למלחה"ע הראשונה ולבסוף ראו שנתכוין למלחה"ע השני'. וה"ק ר' איציקל מפשעווארסק זצ"ל שהי' בסיביר במלחה"ע הב' אמר שכל זה ראה הה"ק מציעשונב ברוח קדשו.

פעם עמד חתנו הה"צ ר' לייבוש מטאמשוב אצל חלון ביהמ"ד והרהר באיזה דבר, אמר לו חמיו מה שחשב ועמד חתנו כמשתומם, נענה לו חותנו ואמר: תפיסת מחשבה אינו רוח הקודש.

לוחם מלחמת ה'

הה"ק מציעשנוב הי' מקנא קנאת ד' צבקות ולחם בעוז נגד כל הפרצות בכלל, ובפרט נגד ספחת הציונות שהחל אז להיות אבן נגף בכרם בית ישראל ורבים חללים הפילה, והי' מריץ ושוגר מכתבים לגדולי דורו שילחמו נגד הציונים שלא

ירימו ראש ולא ישתלטו בהנהגת הקהלות. רביה"ק זי"ע הי' מספר מגודל מסי"נ של הה"ק מציעשנוב במלחמתו נגד הציונים וסיפר דכשישבו בני הגה"ק משינאווא שבעה על אביהם ביום השישי התחיל הגה"ק מציעשנוב לבכות מרה וכששאלו אחיו על סיבת הבכי ביום השישי הרי אמרו חז"ל שלשה לבכי, ענה להם דבוכה דעכשיו שנסתלק אביהם הק' מי ילחם עם הציונים, והי' מספר רביה"ק זי"ע דהכתבי עת של הציונים היו שופכים על הה"ק מציעשנוב בוז וקלון מידי יום ביומו על מלחמתו עמהם, והי' אומר שביום שאין כותבים עליו צריך לעשות תשובה, ורביה"ק זי"ע כשהוציא את ספרו על הגאולה ועל התמורה בשנת תשכ"ז השמיצו עליו הכת"ע מדי יום ביומו ואמר בדרך צחות שאותו אין מניחים שיעשה תשובה שהא אינו עובר יום שלא ילעגו עליו.

אגב. בשנת עת"ר אמר הה"ק מציעשנוב שהאור של הבעש"ט הק' נמשך למאה וחמישים שנה ואז נפסק (שנת עת"ר הוא ק"נ שנה משנת ק"כ, שנה שבו נסתלק הבעש"ט הק'), והוא כדברי רביה"ק זי"ע בספה"ק ויואל משה סימן ק"פ דלא נודע להעולם מה הוא דרך הבעש"ט הק'.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

בשנת עת"ר חלה אנושות ומאז הי' חלש עד להסתלקותו אבל המשיך בעבודתו הק' במסירות נפש, לפני הסתלקותו שאלו בן גיסו הה"ק מקאלשיץ מה יהי' עם העולם שאז נשרו הרבה בחורים מן הדרך מן ספחת הציונים ואביזרייהו ועשתה חורבנות בבתי ישראל, ענה לו דלפני ביאת המשיח ירדו לעולם נשמות שלא יצרכו לעבוד הרבה (להחזירם למוטב), ואגב אמר שהיום שנתחדש כח ה'עלעקטריק"ר שהכל נעשה במהירות גם לעשות תשובה לא צריך זמן הרבה ולהסתגף בסיגופים ותעניות.

במוצש"ק כ' טבת תרע"ד לפ"ק עלתה נשמתו לגנזי מרומים ורבבות נהרו אחר מטתו וגיסו הה"ק מהרי"ד מבעלז אחר את הלוי' והגיע למחרת וביכה אותו בבכי תמרורים באמרו: ער איז געווען א ווארעמע קעסל וואס מיר האבן זיך ביי איהם אנגעווארעמט אגרותיו אלי הי' מונח בארגז עם כתבי קודש, השאיר אחריו ברכה ספה"ק דברי שמחה על התורה ומועדים ומכתביו.

כ"ד טבת

הגה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי זי"ע
בעל התניא ושו"ע הרב

צור קודש מחצבתו

הרה"ק ר' שניאור זלמן מלאדי זי"ע הי' בן אחר בן דור שביעי לגדול הדורות המהר"ל מפראג זי"ע, ונולד ע"י ברכתו של מרן הבעשטה"ק זי"ע ביום ח"י אלול תק"ה בעיירה לאזני שברוסיא לאביו הצדיק נסתר הרה"ק ר' ברוך זי"ע, מרן הבעשטה"ק הדריך את הוריו איך לחנך ולגדל את בנם, וכשאביו בא אצל הבעשטה"ק שאלו בפרטות אודות הילד, וסיפר אז אביו להבעשטה"ק אשר במלואות להילד רק שנה החל כבר לדבר בלשון ברורה, הבעשטה"ק אמר אז לאביו שלא יאמר להילד שהוא הבעש"ט שאם יאמר לו אזי יגיע לו עבודה יותר בניקל.

במעלליו יתנכר נער

הי' ילד פלא מאד בעל מח עצום וגדול ובעל זכרון להפליא וחכמה למעלה מהשגת אנוש, כשמלאו לו חמש עשרה שנים כבר הי' מלא וגדוש בש"ס ופוסקים, וכשהי' בן י"ג שנה קבלוהו לחבר בחברא קדישא בעירו ליאזנא, ולפנינו עדות נאמנה מאחד מגאוני הדור ר' יעקב מפלענצנא זצ"ל בעל "ישועות יעקב" (על המדרש), שכתב עליו בפנקס חברא קדישא של קהילת לאזני באותה תקופה: "זקני תלמידי חכמים, כל מה שמזקינים דעתם נתוסף בתורה וביראת ה' תוסיף ימים ושנים, בשנתמלא שנת הי"ג, זמן קהלה להקהל בני חבורתא קדישתא, ה"ה החכם המופלג תנא ופליג החתן מוה"ר שלמה זלמן בהרב המקובל מוהר"ב, דין זרע ברוך, זה ינחמנו כי סליק לגבוה בין אסיפת חכמים", כמו"כ כותבים בניו הקדושים בהקדמתם להשו"ע הרב: כי בעודו בן ח"י שנה גמיר לכולא תלמודא עם כל נושאי כליהם ספרי ראשונים והאחרונים.

האיש מקדש

שמו הטוב הלך למרחוק ובהגיע לגיל ט"ו דברו בו נכבדות עם אחד מנגידי וחשובי העיר וויטעבסק ר' יהודה לייב סג"ל ז"ל, ואחרי החתונה לקחו לביתו להיות סמוך על שולחנו, ושם בבית חותנו הוסיף שקידה על שקידתו בדרך פלא, וכאמור דבהיותו בן ח"י שנים גמיר לכולא תלמודה עם נושאי כליו ספרי הראשונים והאחרונים, וגם בלימוד הקבלה עסק אז, ובעבודה שבלב זו תפילה היה מתפלל בהתלהבות עצומה, והי' מובדל מבני אדם תמיד, אך דא עקא שדרכו דרך הקודש הי' מוזר בעיני חותנו ובני ביתו והיה נראה להם לאיש משוגע בכל הנהגותיו, ואמרו לאשתו שתקבל גט פיטורין ממנו, אך היא לא רצתה בשום אופן, ועל כן הרבו לעשות יסורים לו ולה, וכמה פעמים לא נתנו לו נרות והי' לומד לאור הלבנה, ובלילי חורף הי' סובל קור, גם כמה פעמים לא נתנו לו מה לאכול, אך כל זה לא הועיל להם להזיזו אף זיז כל שהוא מעבודתו, וגם היא סבלה יסורים הרבה מהם וקבלה הכל בכי טוב ועמדה על דעתה לא להתפרד ממנו.

בצל רבותיו

בשנת תקכ"ז כשהי' בן עשרים גמר בדעתו לעזוב את ביתו לכמה שנים ללמוד תורה בגולה, בימים ההם נשמע בעולם שמע תלמידי הבעש"ט הק' וביותר שם מעזריטש ששם מתפללים הרבה, וגם נשמע אז שם ווילנא ששם לומדים הרבה, והי' שוקל בדעתו אם לילך לווילנא או למעזריטש, שוב החליט ואמר: ללמוד כמדומה לי שאני יכול, אך איך להתפלל

איני יודע עדיין כלל, על כן שם פעמיו מעזריטשה להסתופף בצל הרה"ק הרבי ר' בער המגיד ממעזריטש זי"ע, ועל דרכו והילוכו הסכימה גם אשתו (מחמת היסורים שהי' לה בבית אביה) רק שלקחה ממנו תקיעת כף שלא ישתהה שם יותר משנה וחצי, ובמה לנסוע לא נתנו לו על כן הלך ברגליו.

המגיד הכיר אותו ואת תוכנו מיד, וקירב אותו מאד, עד שבחר בו להיות חבר עם בנו יחידו ה"ה הרה"ק ר' אברהם המלאך, ולמדו יחד בנגלה ונסתר ודרכי עבודת ה', והי' לומד התניא עם המלאך ג' שעות בנגלה והמלאך עם התניא ג' שעות נסתר (וסיפר דכשלמד עם המלאך בגמר הג' שעות הי' מסבב את המורה שעות בחזרה שילמוד עוד עמו, ואמר שהלימוד בעת ההוא הי' טוב מאוד בבחינת מים גנובים ימתקו). גם בעת שלמד המגיד עם בנו הי' מצטרף עמהם גם התניא, התלמידים הק' של המגיד בעת ששמעו ממנו דברי תורה לא יכלו לעמוד מגודל התפעלות, והתניא הי' יכול לעמוד כל זמן אמירת התורה עד שגמר, ומתחלה חשבו התלמידים שמפני שאינו מבין אינו מתפעל ומשום זה יכול להחזיק מעמד אך אח"כ נתוודע בהיפוך שזה גדולתו, ונתקשר מאד לרבו זה ונעשה מגדולי תלמידי המגיד.

כמו"כ שלחו רבו ביחד עם הרה"ק הרבי ר' מענדעלע מויטעבסק לפרסם ולהודיע את דרך הבעשטה"ק, ואחרי פטירת המגיד זכה התניא לעסוק בהתעסקות הטהרה והקבורה של המגיד הק' כיון שהי' מהח"ק בעירו (אף שהי' מהתלמידים הצעירים) וזכה ע"י הגורל להתעסק בראשו כתם פז.

גם קיבל מהרה"ק רבי פינחס מקאריץ זי"ע ומהרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע ששלח אותו המגיד אצלו כששבת במעזריטש, וקיבל ממנו ענין המופתים וכוונות המקה (הנדפס בסידור הרב) וגם קיבל ממנו ניגונים מהבעש"ט הק', כמו כן קיבל מהאחים הקדושים הרה"ק ר' שמעלקע מניקלשבורג זי"ע ובעל ההפלאה זי"ע שהעריצוהו וכיבדוהו.

לאחר פטירת המגיד הק' בשנת תקל"ב המשיך להסתופף בצל בנו המלאך הק' זי"ע שנפטר ב' שנים אחר אביו הק', אח"כ נסע להרה"ק רבי מנחם מענדל מויטעבסק זי"ע, ובשנת תקל"ז כשעלה הרר"מ לאה"ק נסע אתו התניא בדעתו לעלות לא"י, אבל בהיותם על אם הדרך בעיר מאהליב בקשוהו שישאר בחו"ל שיהי' המנהיג לעדת החסידים, גם הרה"ק רבי אברהם מקאליסק זי"ע שהצטרף להנסיעה בקשוהו שישאר בחו"ל והוכרח למלאות בקשתם.

רבן של כל בני הגולה

ואכן כך עשה וחזר לרוסיא וקבע ישיבתו בעיר מולדתו לאז'ני, ובשנת תקמ"ו פונה אליו רבו באגרת שיקבל על עצמו בפועל את ההנהגה, וכך כותב לו: "ולך בכוחך זה והושעת את ישראל", ומסיים שם: "אהובי ידידי, חזק והתחזק לעצור בעם, כי עשה תעשה ויכול תוכל", או אז החל להנהיג את העם ועל ידו נתפשטה תורת החסידות ברחבי רוסיא וליטא, ואלפי ישראל התחילו לנהור אליו, כמו שהעיד פע"א הגה"ק משינאווא באמרו: שיכולים לנסוע לרבי ולא ליכנס אליו והא ראיה דהא הבעל התניא הי' לו שמונים אלף חסידים ואיך אפשר שכולם נכנסו אליו להתברך ממנו, אלא רואים שיכולים ליסע גם מבלי ליכנס.

הרה"ק הרר"מ מוויטעבסק במכתביו אל תלמידיו בחו"ל ציום שיכניעו את עצמם לבעת התניא וז"ל באחת ממכתביו: "אהובינו אחינו מה אנחנו שואלים מאתכם כ"א לאהבה עם לבבנו כבוד הרב חביבא ידידנו האמיתי מעולם אשר נפשנו קשורה בנפשו כ"ק מוהרש"ז נ"י הגדול מאחיו, גדלהו משל אחיו, כולכם חייבים בכבודו, שהרי כמה יגיעות יגע וכתת רגליו הרחק נדוד, נע ונד זמן טובא למען שמוע דברי אלוקים חיים, ואותו משחנו להיות מורה צדק במדינתכם שלא תהי' עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה".

חג הגאולה

התפשטות החסידות על ידו ובפרט הדפסת ספרו לקוטי אמרים - תניא חרה מאוד להמתנגדים ונתעוררה המחלוקת נגד החסידים, ואז הלשינו אותו לממשלה הרוסית ובתחלת שנת תקנ"ט לקחו אותו במאסר ושם עבר עליו עינוים קשים שישב בחושך בהמבצר של מורדים במלכות, ושלשלאות של ברזל על ידיו הק', וגם לרבות החקירות והשאלות באמונת ודת ישראל ודרך החסידות.

ביום י"ט כסלו שנת תקנ"ט יצא הבעל התניא ממאסרו בפעטערבורג וז"ל במכתבו שכותב להרה"ק מבארדיטשוב זי"ע: ברם כגון דא צריך להודיע, כי יום אשר עשה ה' לנו, יום י"ט כסלו יום ג' שנכפל בו כי טוב, יום הילולא רבא דרבינו הקדוש נ"ע, וכשקריתי בספר תהלים בפסוק פדה בשלום נפשי קודם שהתחלתי פסוק שלאחריו יצאתי בשלום מה' שלום".

ומן הענין לציין כי ב"שו"ת מן השמים" (לרבינו יעקב מקורביל זי"ע מבעלי התוספות) נזכר תאריך זה של י"ט כסלו על אחת השאלות ששאל מהשמים, ובתשובה שקיבל נאמר "והיום יום בשורה", ובספה"ק "משמרת שלום" כותב בזה"ל: "ביום י"ט כסלו ברייסין ובכמה מקומות אין אומרים בו תחינה ונוהגים בו שמחה", ומסיף שם: כי בשו"ת מן השמים לא נרשם בשאלות כל תאריך, פרט לשאלה זו שצויין בה תאריך ונודע שבו ביום ההילולא דרבינו הקדוש מוהרד"ב ממעזריטש, גם יצא תלמידו הגדול רבי שניאור זלמן מלאדי מבית האסורים והיה טובה כללית.

יסופר שפע"א כשבא הבעל התניא להמגיד, סיפר לו ר' זושא שרבם אמר לו ליכתוב אליו הגאון שלי, נתעלף הבעל התניא, ונחלש מאד, ונפל למשכב, והחברייא קדישא פחדו לספר לרבם המגיד מה שקרה עם הבעל התניא, ורצו לעשות בעצמם איזה פדיון, אבל הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע אמר שמוכרחים לספר לרבם, ונכנסו התלמידים וספרו לו מה שקרה, אמר בזה"ל: וד' העלים ממנו, הוא יש לו הרגשה כבן, אני נחשבתי כבן אצל הרבי שלי והוא נחשב כבן אצלי, ולא הבינו התלמידים את הדברים, כעבור שנה כמה ימים לפני פטירתו של המגיד אמר המגיד לתלמידיו מה שאתם מרגישים עכשיו כבר הרגיש ר' זלמן לפני שנה, לפני

הסתלקותו לקח המגיד את ידיו של הבעל התניא ואמר: י"ט כסלו הוא יום הגאולה שלנו, ואכן בי"ט כסלו נפטר המגיד, ובי"ט כסלו אחר כ"ו שנים נשתחרר הבעל התניא ממאסרו.

בשנת תקס"א נאסר עוד פעם ביום ד' כסליו עד יום ה' דחנוכה אבל אסרו עליו לצאת מעיר פעטערבורג עד חוה"מ של פסח שאז מת הקיסר ונתמנה מלך חדש אשר נטה עליו חן וחסד והרשה לו לצאת מפעטערבורג אחרי שיחרורו בפעם השני' עזב את עיר מולדתו והתיישב בעיר לאדי, ומאז נתפרסם שמו בקרב ישראל ל"הרב מלאדי".

הבעל התניא ראה את רבו הק' המגיד זי"ע כשהי' במאסר פעם הב', כפי שכותב במכתב לתלמידו הגדול הרה"ק רבי אהרן מסראטשעלע זי"ע, וז"ל: "אודיע כי נתנוני בכלא מיוחד ביום ד' כסליו וכמעט שבע ימים ישבתי בלא נטילת ידים, ולא נתתי שינה לעיני בימים ובלילות, עד שברוב רחמי השי"ת הביאו לי מים וזה אירע ביום טו"ב כסליו, והנה לעת ערב באי אלי הפרוקורור פעם הג' מקודם.. הסיר מעלי הנחושתיים מעל ידי ורגלי והרשה ליתן בחדר כלאי שמן למאור, ובלילה נפל שינה עלי והנה בחלומי כי בא לחדר כלאי כ"ק אדמו"ר הצדיק הרב המגיד זי"ע נ"ע בלוית בנו אדמו"ר הק' נ"ע בג"מ, ואמר לי בזה הלשון: מיין טייערער זלמינא תדע אז מיר האבין זיך געירדט פון גן עדן און מיר וועלן זיך צוריק ניט זעצען אויף די ערטער ביז השי"ת וועט די ארויס פירין פון אללע דיינע צרות און גרויסע נוטין און אין גיכן אויף תמיד, ע"כ זלמינא לעב שטארק זיך ע"כ לשה"ק נ"ע מהרב המגיד זללה"ה, ואיקץ וכמעט שראיתי אותם נ"ע עוד בעינים פתוחות".

רב תניא ופליג

כשעלה על דעת רבו הק' המגיד ממעזריטש זי"ע לסדר מחדש את השלחן ערוך שיכיל את כל הדינים בצירוף טעמו ונימוקו ומקורו של כל דין ודין, בחר בתלמידו החביב ופקד עליו לחבר את השלחן ערוך שלו המפורסם בשם שו"ע הרב, והוא הי' אז בן כ"ה שנים, וז"ל בהקדמת בניו: "ויבחר בכבוד אאמו"ר ז"ל אשר בו בזמן הי' מלא וגדוש מים התלמוד והפוסקים והפציר בו עד בוש ואמר לו אין נבון וחכם כמוך לידד לעומקה של הלכה לעשות מלאכה זו מלאכת הקודש להוציא לאור תמצית ופנימית טעמי הלכות הנזכרים בכל דברי הראשונים והאחרונים זקוקים שבעתיים כל דבר על אופניו בלי בילבול ותערובות ופסק ההלכה המתברר ויוצא מדברי כל הפוסקים עד חכמי זמנינו".

ואכן מיד בראשית מלאכתו זכה להערצת גדולי תורה וביניהם האחים הקדושים הרה"ק הרבי ר' שמעלקע מניקלשבורג זי"ע ובעל ההפלאה זי"ע שאחר שראו מחיבורו הל' ציצית והל' פסח שזאת חיבר עוד בהיותו במעזריטש, קילסוהו ושבחוהו עד למאוד, ואמרו לו: "חזק והתחזק לברך על המוגמר, לך נאה ויאה, וזכות התורה יעמד לך ולזרעך ולכל ישראל".

גם מחותנו המגיד הק' ר' מרדכי מטשערנאביל זי"ע ראה חיבורו זה בעין יפה, וכן כותב בהסכמתו הנלהבת: "כי גם אני בשלהוביתא דנורא דלבא התלקחתי מזמן זמנים, ואמרתי מתי יבוא איש אשר ידבנו לבו להאיר אור חדש וקדוש הזה בעולם", הגה"ק בעל אבני נזר זי"ע אף התבטא פעם ואמר: "מי שיש לו עינים מאירות (לעכטיגע אויגן) רואה כיצד מתורצות בשו"ע הרב קושיותיו של הגאון רבי עקיבא איגר זי"ע".

וסיפר הרה"ק ר' ישכר דוב מבעלזא זי"ע כי המגיד הק' ממעזריטש ציוה לתלמידו הק' הבעל התניא לסדר את השו"ע, וכשגמר את ארבעת הסימנים הראשונים נכנס אל הקודש להראותם לרבו הק', אמר לו רבו: לחבר שולחן ערוך בשביל העולם צריכים לכתוב עם לבוש ולא בגלוי... והתחיל הרה"ק הבעל התניא לחבר שוב מחדש את השו"ע, וכידוע נשארו גם ארבעת הסימנים הקודמים.

בשנת תקל"ב שנה אחת לפני פטירתו של המגיד, אמר פעם המגיד להרה"ק הרבי ר' זושא מאניפולי זי"ע תכתוב להגאון שלי, ר' זלמניו ליטוק, שיבוא הנה, ומאז קראו להבעל התניא בשם "הרב", בנו של המגיד סיפר לאביו שהתלמידים קוראים לו "הרב", נענה ואמר שכיונו אל האמת, שמא מילתא, והילכתא כרב, השו"ע הרב יתקבל בתפוצות ישראל.

בשנת תקנ"ז הופיע בסלאוויטא ספרו הק' "ליקוטי אמרים" הנודע בשם "תניא", בהסכמת רעו הרה"ק הרבי ר' זושא מאניפולי זי"ע, הכותב: "בראותי את הכתבים של הרב האי גאון איש אלקים קדוש וטהור, אספקלריא המאירה, וטוב אשר עשה ואשר הפליא ה' חסדו, ונתן בלבו הטהור לעשות את כל אלה להראות עם ה' דרכיו הקדושים".

ספרו זה נערץ ונקדש ביותר בקרב צדיקי הדור, הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע אמר: שגם אבותינו הק' אברהם יצחק ויעקב הלכו בדרך העבודה הכתוב בליקוטי אמרים", כך מוסר בעל ה"חקל יצחק" זי"ע בהקדמתו לספה"ק אמרי יוסף, עוד כותב שם ששמע פעם מפי אביו הגה"ק בעל ה"אמרי יוסף" זי"ע שהוא עבד את השי"ת כמה זמנים על ידי הספה"ק ליקוטי אמרים ושקד מאוד בלימודו בו.

הרה"ק בעל בני יששכר זי"ע מזכיר בספריו את התניא בהערצה רבה, וכך כתב ב"הוספות מהרצ"א" ל"סור מרע ועשה טוב" של שר בית הזוהר ה"עטרת צבי" מזידיטשוב זי"ע: "אם תרצה להוות צמאונך עיין נא בספר התניא נקרא בשם ליקוטי אמרים הנדפס מחדש מגאון זמנינו".

אף גאוני הדורות שיבחוהו ביותר, וכפי שהעיד חתנו של הגאון ר' עקיבא איגער זי"ע שחותנו עסק בספר התניא, וכן מצינו בחתם סופר עה"ת (פר' בהעלותך) שמפרש "על פי מש"כ בספר לקוטי אמרים".

מלבד השו"ע הרב והתניא חבר עוד ספרים אחרים כמו "לוח ברכת הנהנין", "סידור הרב", ולאחר הסתלקותו הופיעו ספריו "תורה אור" על בראשית שמות, "ליקוטי תורה" על ויקרא במדבר דברים, וכן "ביאור הזהר", ו"בונה ירושלים", ומאמרים בחסידות.

גם השאיר אחריו כידוע עשר ניגוני קודש שנתפשט אצל החסידים, שאמרו צדיקי עולם על זה שמרומזים כנגד "העשר ספורות" ואלו הן הידועים: הניגון הידוע ביותר היא ארבעה בבות שחיבר עוד בהיותו מסתופף בצל המגיד הקדוש, ותשע אחרים הן: אבינו מלכינו, קול דודי דופק, אלי אתה, ניגון דביקות לשבת, צאינה וראינה, ניגון דביקות לר"ה, כאיל תערוג על אפיקי מים (וההמשך היא פלא בתיבות: "והיו לטוטפות בין עיניך"), לקראת שבת, וניגון ישן הידוע בין חסידי חב"ד, ועוד חיבור ניגון על הפיוט בני היכלא שחיברו האר"י ז"ל לומר בסעודה שלישית, וי"א שגם צמאה נפשי (שרבינו הקדוש זי"ע ניגנו בסעודת ל"ג בעומר) חיבר התניא, וי"א דגם ניגון "תשב אנוש עד דכא וגו'" חיבר התניא.

אשכבתי' דרב

בסוף ימיו החל המושל מצרפת נאפאליאן לערוך מלחמה נגד רוסיא, כידוע נחלקו גדולי ישראל מה הוא יותר טוב לישראל אם ינצח צרפת או רוסיא, התניא קדישא סבר דהוא סכנה גדולה לכלל ישראל אם ינצח צרפת את הרוסים ככותב במכתבו וז"ל: "ביום א' דר"ה הראו לי אם ינצח נאפוליאן יורבה העושר בישראל ויורם קרן ישראל, אבל יתפרדו ויתרחקו לבן של ישראל מאביהן שבשמים, ואם ינצח אדונינו אלכסנדר אם כי יורבה העוני בישראל ויושפל קרן ישראל אבל יתקשרו ויתחברו ויתעקדו לבן של ישראל לאביהם שבשמים, וזה לך לאות שבקרב הימים יוקח מחמד עיניכם (וכאן רמז על פטירתו באותו שנה) ובקרב הימים יתחילו ליקח לאנשי חיל מאחב"י, והוי זכור במה שנתפרדנו בפ"ב בהביאור שרים רדפוני חינם ומדברך פחד לבי, נ. ב. ולמע"ה לדון את האגרת הזאת בשריפה" ע"כ.

כשהתקרב חיל צבא צרפת ללאדי עיר מגורו התחיל לברוח עם כל משפחתו לתוך ארץ רוסיא, וכמה חדשים טלטל בקור העז של חורף רוסיא והוא בן שישים ושמונה שנים ומתוך כך נחלה מאוד, גם מגודל מרירותו מתלאות עם ישראל מפאת המלחמה, ויצאה נשמתו בטהרה, ולפני הסתלקותו לא פסק פומי' מגירסא עד יום מנוחתו, ואחר שהתפלל תפלת ערבית והבדלה בחונן הדעת בדעת צלולה ומיושבת בדביקות נפלאה במוצש"ק פרשת שמות כ"ב טבת תקע"ג לפ"ק, נסתלק בכפר פייענא והובילוהו לקבורה בעיר האדין.

ומסופר בשם הרה"ק בעל הצמח צדק מליובאוויטש זי"ע שבאותו מוצש"ק אמר הבעל התניא: הבדלה יש סברא שהיא דאורייתא, ותפילת ערבית רק רשות, והעת קצר, על כן יקדים הבדלה לתפילת ערבית".

על מצבת קדשו חרות: "פה נגנז ארון הקודש הרב הג' האלהי, חסיד ועניו קדוש וטהור ראש גולת אריאל כתר תורה מעין החכמה צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל ורבים השיב מעון אדמו"ר שניאור זלמן במוהר"ר ברוך נ"ע נכסף אל קדשו ושבה אל ה' נפשו ביום ראשון בשבת כ"ד לחודש טבת שנת התקע"ג ליצירה".

גדולים צדיקים במיתתן

שני יהודים נתגלגלו פעם לרגלי מסחרם לרוסיא ונשתקעו שם כמה שנים והצליחו במסחרם אך במשך הזמן פרקו מעליהם עול מצוות ויתערבו בגוים וילמדו ממעשיהם, כעבור שנים רבות החליטו לשוב לעיר מולדתם, בלילה הגיעו לכפר אחד וסרו לבית אחד הגוים ובקשו מקום ללון, בעל הבית הגוי קיבלם בסבר פנים יפות והם נכנסו אל הבית ובקשו חמין לשתות, הגוי העמיד מיד את המיחם ונתן להם לשתות, אחרי השתיה שאלו אם יש משהו לאכול כי הם רעבים, שאלם הגוי מה הם רוצים לאכול, והשיבו שהם רוצים סעודה הגונה בשר ודגים וכל מטעמים, והם ישלמו בעד הכל, אמר להם הגוי: הלא אצלי בשר טריפה, חייכו האורחים ואמרו לו שלא איכפת להם ואעפי"כ הם רוצים, הגוי יצא לחוץ כדי להסיק את התנור ולבשל את הבשר, כעבור זמן מה נכנס הגוי עם גרזן בידו ופניו מפיקות אימה, ולתמהונם של האורחים פנה אליהם הגוי בחמת רצח ואמר שעליהם להתכונן למות, כי עוד מעט והוא יהרוג אותם, האורחים נתבהלו מאוד והתחילו להתחנן על נפשם, והוא באחת, לא יועיל לכם כל תחנוניכם, גזלן אני וזו מלאכתי, יצא הגוי מחדרם ונעל את הדלת מבחוץ, והמה שומעים שהוא משחיז את הגרזן ואומר לבנו שכאור הבוקר יכנסו שניהם אל החדר ויהרגו את האורחים, כשראו היהודים שקיצם מתקרב ובא בכו בכי תמרורים והתחילו להרהר בלבם מה הי' להם לעזוב את מקום מולדתם ולנדוד למקומות רחוקים, והגוי פתח את הדלת ונכנס אליהם ואמר: נשאר לכם רק זמן מועט לחיות ואם אתם רוצים לומר ווידוי או להתפלל אתן לכם חדר מיוחד לכך, אבל אל תעשו שהיות מרובות, נכנסו היהודים לחדר שהראה להם הגוי, ופתאום הרגישו חרטה עמוקה והתעוררות תשובה על כל מעשיהם הרעים, ועמדו להתפלל עד כמה שעות זכרו מסדר התפילה מימים עברו, בבכיות וצעקות יוצאות מן הלב.

עבר זמן מה והגוי נכנס שוב אליהם וכמעט שלא הכירוהו, פנים שוחקות הי' לו, ואמר להם: אתם חפשים, מעולם לא נתכוונתי ח"ו להרוג אתכם, איננו רוצח ושופך דמים, אלא מעשה שהיה כך היה: לפני שנים רבות עבר דרך כפר זה יהודי קדוש אחד והתאכסן בביתי הוא חלה כאן ונפטר בחדר זה, לפני פטירתו ברך אותי באריכות ימים, ואמר לי בקשה אחת לי אליך, כשיעברו עוברי אורח יהודים לכאן תקבלם בסבר פנים יפות ואם מי מהאורחים ירצה לאכול בשר טריפה תאיים עליו באיומים גדולים ואפילו באיום של מיתה, כשנפטר הצדיק הק' הוליכוהו בני משפחתו לקבורה לעיר הסמוכה, ואני סגרתי מיד את החדר בו נפטר ואיני מכניס לשם שום איש מלבד כשבא יהודי ורוצה להתפלל אני מכניסו שם להתפלל, ועכשיו תבינו למה איימתי עליכם שארצח אתכם, אחרי שבקשתם לאכול בשר טריפה, לשמע הדברים נשמו היהודים לרווחה, והתחילו לחקור ולדרוש מי הי' אותו צדיק והיכן נקבר, ונודע להם שהכפר הוא כפר פייענא, והצדיק הי' הרה"ק הבעל התניא זי"ע כשברח יחד עם כל משפחתו בשעת מלחמת הצרפתים ברוסיא, ונפטר כאן בשנת תקע"ג והוליכוהו לקבורה

בעיר האדיץ, נסעו היהודים ישר לעיר האדיץ וסרו אל אוהל הקדוש והשתטחו שם זמן רב על ציונו בתפילה ובפרקי תהלים מתוך בכיות ואנחות היוצאות מן הלב, ולא זזו משם עד שנעשו בעלי תשובה גמורים.

כ"ד טבת

הגה"ק רבי נפתלי הכהן כ"ץ זי"ע מפוזנא בעמח"ס "סמיכת חכמים"

מתולדותיו

נולד באוסטרהא בשנת ה'ת"כ לאביו 'הרב הגדול המופלג בדורו' (מתוך נוסח המצבה ע"פ צוואתו) ר' יצחק הכהן שה"י דרשן בפראג ובלובלין ואב"ד סטעפין, עודו עול לימים נראו בו סימני כשרון וחריצות שכל, ויתנהו אביו ביד רבו החריף ר' יהושע מלמד מפרעמיסלא, עודו צעיר לימים הי' בצרה גדולה שנשבה בידי הטטרים הפראים, ויסחבוהו עמם הרחק מבית הוריו, ובדרך נס נפדה מיד גוי אכזרי, כאשר מספר בשירו הגדול המחובר לספרו 'סמיכות חכמים' וז"ל: נפת תטפנה פי ושפתי שיר ושבח לד' פדה אותי משבי הקשה מצרות, קראתי ועניני בצר לי, יללה הגה נהי ושברים בקול שאגתי משבי הקדרים, בשברון לב ובריסוק אברים... נפת צוף מרחמיו טעמתי, מרחוק אשיב למנוחתי אל בית אמי חדר הורתי, אל מקום אוה מושב לי, ע"כ.

האיש מקדש

הודות להנס הנעשה לו שב ללימודו ולשקידתו, לחזור על שיעוריו, ש"ס בבלי וירושלמי וכו' בעל פה, עד כי שמעו הולך בכל מדינות אשכנז ופולין לגאון וחריף איש פלא, ויתן לו הגאון האדיר ר' שמואל שמעלקא אב"ד ור"מ אוסטרהא את בתו לו לאשה, חותנו בראותו גדלותו נתן אותו בראש ישיבתו כאשר מספר בשירו הנ"ל וז"ל: נפתולי אלקים נפתלתי, עם חותני גאון נתחברתי, להיות לראש ישיבה נמניתי, נעימים נפלו חבלים לי, ילוו אלי אשים חשובים, יגילו בי רעים אהובים, בתורתי יהגו ימים רבים, בחשקם יאמרו מזה אל תפן, ע"כ. לאחר הסתלקות חותנו, בשנת תמ"ז, נתמנה למלאות מקומו כאב"ד אוסטרהא והגלילות.

ישיבתו בפוזנא

בשנת ה'תמ"ט נתמנה לכהן כרב בעיר הגדולה והחשובה אשר כיהנו בה גדולי ארץ ק"ק פוזנא, שם בפוזנא, התקין "בית וועד", וציווה לדורות ששום בית-דין לא יפסוק דין תורה הבא לפניו, כי אם באותו בית, וכאשר ציווה כן עשו כל הבתי הדינים אחריו, יסופר סיפור נורא, הגאון רבי עקיבא אייגר זצ"ל שכיהן בפוזנא כמאה ועשר שנים אחר ר"נ, בא לפניו דין תורה ואותו היום הי' יום גשם מאוד והדרכים היו מלאים טיט ורפש, פסק הגרע"א את פסקו, לא ב"בית הוועד" אלא בביתו, כשהוא אומר כי אין דברי ה"סמיכת חכמים" אמורים במקום סכנה וכדו', בלילה ההוא, נתגלה לרע"א בחלומו אביו, ויאמר לו: צו לביתך כי הנך מת.., שאלו מה פשעו ומה חטאתו אשר חטא, באה תשובת אביו יען כי פסק דינו שלא במקום המיועד, ורבי נפתלי התקינו בכח גדול, שלא יוכלו לטעון שם טענה שקר וכוזב, ביקש רעק"א מאביו שיעורר עליו רחמי שמים, והוא יתקן את אשר עיוות, בבוקר השכם הזדרז הגאון לאותו בית לראות ולהתבונן איזה כוחות טמונים שם חיפש ופשפש ולא מצא מאומה, עד שהגיע אל המזוזה הוציאה מנרתיקה וראה שהיתה כרוכה בנייר, עליו הי' רשום "נפתלי הכהן", אז הבין שבשם זה טמונים כוחות הכותב (מאורן של ישראל – רעק"א, ח"א פ"י).

בשנים בהם שרת שם בפוזנא כרב קרה לקהילה דשם תלאות על גבי תלאות בעלילות עלילות ופוגראמים מהגוים על היהודים, והמלאך המשחית לא אמר הרף כי גם בו ובבת עינו נגעה יד ד', כי מת בנו החסיד ר' חיים כאשר מקונן בשירו הנז': נופת אלי נתהפך למר, גם עוגבי לאבל הומר, אף הנה א-ל שלום מר לי מר, כי ענה בי ש-ד-י המר לי ילהגו בי נתנו בי עינים, אשר שבק אל כולנו חיים בני הרב החסיד ר' חיים (שהי' רב דקלויז אוסטרהא).

שמו הטוב הלך למרחוק ודבריו נשמעו בין גדולי הדור ההיא, עד שמנוהו לראש של ועד ארבע הארצות כאשר יאמר בשירו הנז': "ולווני טובה כמה שנים, ונמניתי גם פרנס לקצינים".

ישיבתו בפראנקפורט

ט"ו שנים עמד בראש עדת פוזנא משנת תמ"ט עד שנת תס"ד, אז נפטר הגאון הגדול ר' שמואל אב"ד דפראנקפורט, אז נתנו עליו עיניהם ראשי העדה בראש ה"ועד ארבע ארצות" ה"ה ר' נפתלי ומנוהו כרב בעיר פראנקפורט, לערך שבע שנים ישב בשלוה בפ"פ עד אשר מצאתו התלאה דבכ"ד טבת שנת תע"א, יצאה אש מביתו ותאכל ותלהט את כל רחוב היהודים עם הבית הכנסת וכו' ונשרפו יותר מחמש מאות בתים ולערך שמנה אלף איש נשארו מבלי מחסה וכו' ורבים מצאו חן בעיני נוצרים האזרחים ויאספו אותם הביתה ויתנו להם לחם לאכול ובגד ללבוש, גם רבי נפתלי חנן אותו חייט נוצרי ליתן לו מקום ללון, אבל גם שם לא מצא מנוח כי העלילו עליו בבית המשפט כי ידו היתה במעל השריפה וישב בבית האסורים, ההמון האמינו לשמועות שיצאה עליו ביניהם כי רצה להראות כחו בהשבעות ובשמות, ויצת הוא בעצמו אש בביתו לכבותו ע"י קמיע, אך טעה וישבע את שר האש תחת שר המים שיעשה פעולתו, רבי נפתלי יצא לחירות כאשר נודע אמת כי חייט אחד עבד עבודתו לצורך בני ביתו ושכח את הנר דולק על השלחן ותאחז האש בכל.

ישיבתו בפראג

אבל לא קמה הסערה לדממה והוכרח לעזוב העיר, וגלה גולה אחר גולה עד שהגיע לפראג מקום מטה אבותיו (כי הי'

נכד המהר"ל מפראג) ושם נרגע נפשו מרוב עמל וכעס, שם בבירת בעהמין הי' סמוך ונראה לבניו שכיהנו פאר בערי פלך הנז' ר' שאלתיאל אייזיק בפרוסניץ ר' עזריאל בגאמביטש ר' יעקב באוגארישׁ–בראד, ר' פנחס יצחק רב בקרעמזיר, ביקש לישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של הרשע נחמי' חייא חיון שהי' מכת שבתי צבי ימ"ש שעוד קיננה בעיר סלוניקי, שבא אליו חיון, ובא במסוה פניו לעיר פראג, והוציא בערמה הסכמה על ספרו על קבלה "עוז לאלוקים", ואז הסיר נחמי' המסוה והעיז פניו לפני כל כי ידבר עם המלאך שר הפנים, ומלאכי מעלה הם משרתיו ויודע להחיות מתים וכדו', ויאמינו לו המון עם בראותם כחו בקמיעות, גם רב העיר רבי דוד אופפענהיים סמך על ההסכמה הנ"ל, רבי נפתלי בראותו כי הוא נפל בפח יוקשים ויסרוהו כליותיו להיות כתב ידו לאבן נגף ומכשול לאחרים, יצא נגדו במלחמת קודש עד חרמה לקנא קנאת ד' צבקות בדברים חוצבים להבות אש, ונסע אחריו לברעסלוי ולברלין להוציא מלב ההמון אמונתם בחיון, חיון פגש את רבי נפתלי בברלין בביהכ"נ, ככותב (במכתבו להחכ"צ) מברעסלוי ה' אלול תע"ג לפ"ק: והייתי הולך רכיל ומגלה סוד כל תחבולותיו ומעשיו הרעים, ואח"כ לא ידעתי אז ולא ראיתיו כל ימי היותי שם רק פעם אחת בבית הכנסת בשבת שנתן לי שלום ולא החזרתי לו ושוב לא ראיתיו כל ימי היותי שם כי לא הי' שוב בבה"כ, והי' בדעתי אז לבוא עליו בעקיפין כדי להוציא ממנו את הסכמתו ולרסס את מעשיו, והייתי מפרסם את מעשיו ותחבולותיו ושקריו וכו', כשראה רבי נפתלי את תרמיתו של חיון שטעה אחריו ההמון, כתב להחכם צבי למען יהי' לו לעזר ללחום נגד המין הזה בהמשך מכתב הנ"ל כותב: ועתה נתגלגל שבא האיש הזה למחיצתו הרמה ידי עמו בכל אשר יעשה וכו', ופשיטא להכריז על הספרים לשרפם בבל יראה ובל ימצא וכו' ע"כ עם רום פאר מעלתו החכמה והמדע לידע כדת מה לעשות ואני באתי כמתנצל נגד ד' ונגד אחינו בנ"י שאין לי חלק במעל הזה כי מאז ומעולם אני מרחיק את הדת ההיא..., בשנים תע"ג ותע"ד החליף מכתבים עם החכ"צ במלחמתם נגד חיון, ואז יצא אש המחלוקת של הרב הספרדים שהאמין בחיון נגדו וכאשר כותב ר' יעקב עמדין (בנו של החכ"צ ונכדו של ר"נ חתן בנו) בספרו מגלת ספר השתלשלות הדברים, וכשעלה עשן באפם של הספרדים ויתנו דבר בערכאות של גוים אז עזב החכ"צ את אמסטרדם, והודיע לר' נפתלי על החלטתו במכתב וכעבור שנה לא החליפו מכתבים, עד שהגיעו לברעסלוי שם פגש את רבי נפתלי שישב באותו עת בבערסלוי, והי' שמחתם רבה כאנשים שגורלם שוה, כי שניהם לעת זקנתם אבדו רבנותן ושניהם לחמו בעד רעיון אחד קודש לד', גם השתדכו ביניהם שנתן לבנו רבי יעקב (עמדין) את נכדתו רחל בת בנו ר' יעקב מרדכי, והי' שמחתו רבה ויתפאר כי הזוג הזה הוא כ'יעקב ורחל' מבחר האבות (כן כתב היעב"ץ בספרו הנ"ל). בדרך בעיר ליסא נחלה ושכב על ערש דוי בחולי גדול עד שנתחזק וישב לברעסלוי, ומשם לפוזנא, אח"כ חזר לעיר מולדתו אצל בנו הר"ר בצלאל אב"ד דשם.

איש אלקים קדוש

נתפרסם כאיש אלקים קדוש, ועשה נפלאות גדולות לישועתן של ישראל כשהוא משתמש לשם כך בקמיעות ואף בשדים וכמו שכותב הגה"ק מקאמארנא זי"ע ב"זכרון דברים" (ח"ב דף יד) "יש צדיקים שרואים אותן (את השדים) ומשתמשים עמהם... כי הם נכנעין מאד לתורה ולומדיה הצדיקים... וכך עשה רבינו נפתלי הכהן שהיה משתמש עמהם, עכ"ל, וכן כותב עליו החיד"א בשם הגדולים "הי' מקובל מופלא קבלה מעשית ואלקית",

כתוב בספר חוט המשולש וז"ל: אגב אזכיר דבר פלא, בהיותי בפוזנא בדירת זקני הגאון ר' עקיבא אייגר ראיתי על האכסדרה בכותל בולט ראש צבי גדול עם קרניו, ושאלתי לדעת מה זה, והשיבו לו: הראש צבי הזה עשהו הגאון הקדוש רבי נפתלי כהן זצ"ל כאשר בא לישב על כסא הרבנות בפוזנא, נתן שמות הקדושים בתוכו, ומנו אז והלאה בכל הרחוב ההוא אשר רובם יהודים דרים לא היתה שום שרפה (כי היתה שם כמה שריפות גדולות עיין בשו"ת מהרש"ל סי' ס"ד), וכאשר בא זקני זצ"ל (הגרע"א) לישב על כסא הרבנות שמה נטל השמות ובדקן והחזירן לתוכו ועד היום לא היתה שריפה שמה.

ובא השמש

אחר פטירת בנו האב"ד אוסטרהא, בכ"א סיון תע"ז, גמר בדעתו לעלות לארץ הקודש, בשנת תע"ח שם בדרך פעמיו ביחד עם בני ביתו, המון רב לווהו ביחד עם רבני וגדולי הדור, ויבוא עד העיר קונסטנטינופל (קושטא, איסטאנבול) שמה חרדו לקראתו ראשי העדה, ויפגוש שם את הרשע חיון, והי' שם גדול אחד שרצה לעשות שלום ביניהם והוא באחד ומי ישיבנו חלילה להתחבר עם המין הזה, לא זכה קדוש זה לחונן את עפר ארה"ק, שם נפל לחולי אשר ממנה לא קם, עיין בספר "שלשלת הזהב' שמביא באריכות ענינים נוראים ונשגבים אשר ראו אצלו כאשר קרבו ימיו האחרונים עלי אדמות, בהם גילה עתידות למו ושורש נשמתם של כל הסובבים אותו, וכן שנשמתו היא גלגול חזקיה מלך יהודה, לפני פטירתו קיבל את אבותיו הק' באמרו לכל אחד שמו ברוך הבא, וימת בעיר ההוא ביום כ"ד טבת תע"ח ויקבר שם, ידוע שכשהי' הבעשטה"ק בקושטא, בדרכו לא"י, והשתטח על קבר ר' נפתלי, ובלילה נתגלה לו ר"נ בחלום ואמר לו שתכף יחזור לביתו ולא ימשיך בדרכו לא"י כי אם לא כן, יגיע עת פקודתו בעודו בקושטא,

ספריו

"פי ישרים" – על התיבה הראשונה ע"ד הקבלה, "ברכת ה' ב"ח – ח"א 'סמיכת חכמים' שעל שמו נקרא, בו מקשר סמיכות כל מסכתא לזו שאחריה, ח"ב 'קדושה וברכה' עמ"ס ברכות, "שער הכונה וידויים ותפילות לחולה ובסופו צוואתו הקדושה, ועוד ועוד.

פעלתן וסגולתן ימי השובבי"ם

לקט מדברי קודש מפי צדיקי וקדושי עליון, גדולי קדושת הימים וסגולתן

שובו בנים שובבים חוץ מאחר (חגיגה טו.), בתיבת אח"ר מרומזים זמני התשובה שבחודש תשרי מיראה ומאהבה, א' רומז על היום המיוחד בשנה יום כיפור, ח' רומז על שבת ימי הסוכות ויום שמיני עצרת, ר' רומז על ראש השנה, שובו בנים בזמני פרשיות שובבי"ם, חוץ ממה שעשיתם תשובה באח"ר בזמנים שבחודש תשרי.

(עטרת ישועה)

◆◆◆

והנה עכשיו בימי שובבי"ם ת"ת שהוא גמר של יוהכ"פ שעבירות שאין יוהכ"פ מכפר בימי השובבי"ם ת"ת יש תיקון עצום לעבירות הללו, וזהו שובו בנים שובבי"ם חוץ מאחר – היינו אפילו שפגמו כל כך שנתהווה בבחינת "אחר" שהוא חוץ מהיכלות הקדושה ח"ו – היינו הנשמה שהיא בקצה השמים – שאין להם אף בחינת שם ישראל כלל כי אם ישראל מומר שנקרא בבחינת אחר כנ"ל אעפי"כ בימים האלו גם הם ישובו ויכללו באחדות ישראל לה' אחד ע"י תיקוני שובבי"ם כנ"ל, ויעשו מאחר אחד, וזהו הר"ת שובבי"ם ת"ת, שת"ת הוא תפארת, ותפארת גופא שהוא גוף היחוד בעצם יחוד קוב"ה ושכינתיה והחטאים שאין להם תשובה ביוהכ"פ יש לו תשובה בימים האלו בימי שובבי"ם ת"ת הנ"ל שהוא גמר היוהכ"פ שמתעורר בהם אחדות ישראל ואורייתא וקוב"ה.

(שארית ישראל)

◆◆◆

שובבי"ם הם כמו עשרת ימי תשובה והוא זמן שמקובל התפילה בבחינה כמו עשרת ימי תשובה, והנה כלל ענין שובבי"ם הוא לתקן את המידות ולקדש החושים לשמור עצמו מעצבות וכעס וגאוה.

(תולדות אהרן – זיטאמיר)

◆◆◆

הנה לאשר בשבת זו מתחילין ימי שובבי"ם לשוב בתשובה שלימה על חטאת נעורים רח"ל, והם ימי תשובה כמו עשרת ימי תשובה ממש, שעל ידי התשובה מתקנים כל הפגמים עד שמתבטל הקטיגור.

(עטרת ישראל)

◆◆◆

מונה מספר לכוכבים לכולם שמות יקרא (תהלים קמז, ד), ידוע חוץ מהימים נוראים שזה זמן של תשובה, יש עוד שני זמנים, א' ימי קריאת פרשיות שובבי"ם, ב' ימי ספירת העומר, והנה בימי ספירת העומר, יש לכוון בכל יום לתקן ספירה אחת, ודא לאו כל מוחא סביל, ומה שאין כן בימי קריאת פרשיות שובבי"ם, וזהו שאמר "מנה מספר" ימי ספירת העומר, זה "לכוכבים" לבני עליה, אך "לכולם" הזמן הוא "שמות יקרא" כשקוראים פרשיות שובבי"ם.

(בני שלשים)

◆◆◆

וטעם הדבר יתבאר לך ממה שביארנו בענין גלות מצרים כי אותם שנשתעבדו בגלות מצרים היו אותן הניצוצות של הנשמות שנפגמו על ידי אדם הראשון, וכל אלו נתקנו בגלות מצרים ההוא, ולכן בזמן הפרשיות אלו, יש בהם סגולה לקבל תשובת האדם, ולכן הם מתחילים מן פרשת שמות, מפני שאז בפרשה ההוא היה התחלת השיעבוד ומסתיים בפרשת משפטים, וזה סוד הפסוק (ירמיה ג) "שובו בנים שובבים" כי על ידי החטא נמסרו ניצוצות אל הקליפות ונתלבשו תוך הקליפות ונעשו שובבים, לכן עתה שובו בתשובה, והסירו אותם השובבים מתוך הקליפות, והשיבום אל הקדושה כבראשונה.

(האריז"ל בשער רוח הקודש)

◆◆◆

ידוע מה שכתבו בספרים הקדושים דבימים האלו שמתחילין פרשיות שובבי"ם, הוא מסוגל מאוד לשוב על חטאת נעורים ולתקן מדת היסוד, כי בימים האלו מתעורר התיקון שהיה במצרים שתיקנו מדת היסוד והעלו הניצוצות הקדושים לשרשן.

(צמח צדיק)

◆◆◆

והנה ב' חדשים אלו טבת ושבט צריך להתנהג בהם פרישות וטהרה כמו שאמרו הקדמונים לעשות כדי שנפעול שלא יהי' לס"א חלק ואחיזה בהם והיפכו ג"כ הם לטובה לנו ולכן אחר עשרה בטבת שמורה על האחיזה שהיה לס"א בחודש זה והיה לס"א אחיזה בשמות הקדושים כביכול ומנעו השפע משמות הקדושים כי כל חודש שולט בו צירוף אחד מי"ב צירופי הוי' ולכן אחר עשרה בטבת שמורה כנ"ל מתחיל שובבי"ם שע"י שנעשה תשובה אז נבטל אחיזת הס"א שיש בהם.

(זרע קודש)

זכות הגליון בשבוע זו

נתנדב ע"י ידידינו הרבני הנגיד הנכבד, רודף צדקה וחסד

מוה"ר **יואל פישער** הי"ו

אב"ד בבארא פארק יע"א

לע"נ הרה"ח ר' **חנני' יו"ט ליפא** ב"ר **מנחם** ז"ל

נלב"ע כ' טבת

ישאו ברכה מאת ה' ויזכה לראות ולרווות מכל יוצ"ח
רב תענוג ונחת דקדושה, בעידה טובה מרובה וגדושה
מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת וכל ברכאן דנפישא

לעילוי נשמת

האשה החשובה

מרת לאה וועלץ ע"ה

בת הרה"ח ר' **ישכר בעריש** ז"ל

נלב"ע כ"ג טבת

הוגצח ע"י בנה ידידינו הרבני הנגיד הנכבד רודצו"ח

מוה"ר **אהרן וועלץ** הי"ו

מנהל מוסדותינו הק' בבארא פארק יע"א

נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על ענייני שבת

קְדוּשׁ הַיּוֹם מְקֻדֶּשֶׁת בַּשַּׁבָּת, תַּנְחִילֵנָה לְיוֹם שֶׁכֻּלּוֹ שַׁבָּת

מוסף שבת קודש

קידושא רבא ◇ שם קידושא רבא ◇ סעודת רב חידקא ◇ קידוש על יי"ש

קידושא רבא

מלאכים מלוים אותו

גם בשבת בשחרית, המלאכים מלוים האדם מבית הכנסת לביתו.

(תוספות שבת – סי רסב סק"א)

פרק ז' דמסכתא שבת

מצאתי כתוב בשם גדולים שאומרים ביום השבת קודם שמקדשים קידושא רבא, פ"ז ממסכת שבת, כי בו יזדרזו לבלתי יכשלו בשום מין מלאכה ח"ו, אף כי אמרו אותו בלילה, חוזרים אותו ביום.

(תקוני שבת להאריה"ק – סידור הרש"ש תקסא דף כז ע"ב)

להזכיר את השבת על כוס יין

תנו רבנן, 'זכור את יום השבת לקדשו' זוכרהו על היין בכניסתו.. אין לי אלא בלילה, ביום מנין, תלמוד לומר זכור את 'יום' השבת. ביום מאי מברך, אמר רב יהודה בורא פרי הגפן.

(פסחים קו.)

אם תשיב משבת רגליך

הטעם שאומרים לפני קידוש, הפסוק אם תשיב משבת רגלך, כי מפסוק זה אנו למדין דיני הקידוש שיהיה במקום סעודה, כמו שדרשו חז"ל (פסחים קא.) וקראת לשבת עונג, במקום קריאה דשבת שם תהא העונג.

(לקוטי מוהרי"ח – סדר קידוש ביום שבת דף ע ע"א)

נראה לענ"ד הטעם שבש"ק בבוקר אין נוסח ברכה בקידוש כמו בלילה, כי הקידוש הוא להעיד על מעשה בראשית ועל יציאת מצרים ולעורר בלבו מזכרת דברים אלו ע"י הקידוש, אמנם בש"ק בבוקר אז ראוי לכל איש ישראל להרגיש בעצמו רגשי קודש אלו בלי אמירה והתעוררות ע"י דיבור. וגם בכוח המאור פנים שניתן לאדם בש"ק, ראוי לו להשפיע ניצוצי אורו לכל מרחבי התבל, ולהכנים בהם אמונת מעשה בראשית ויציאת מצרים, ע"ד הכתוב: השמים מספרים כבוד אל, שכתב הרמב"ם במורה נבוכים שהם מספרים בלא לשון ופה, ככה כל בר ישראל מספר כבוד השי"ת בש"ק בבוקר בלא פה ולשון, במה שמשפיע קווי אורו על כל כנפות הארץ, ובזה מקיים מצות קידוש, ואינו צריך דווקא לאמירה.

(ארץ צבי, קאזיקגלוב – פרשת בשלח עמוד קח)

בקידושא רבא לא נוהגים לומר 'לחיים'

שמעתי ממרן בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל שאמר: קבלתי מאאמו"ז (בעל דרכי תשובה ממונקאטש) זצוק"ל, וגם מזקני (בעל שם שלמה) וגם ממרן הדברי חיים, שלא ליתן לחיים בקידושא רבה בשבת ביום.

(שו"ת תפארת אדם - ח"ג או"ח סי' יב)

לא לומר לחיים שלא לזלזל בקידושא רבא

היות וטעם אמירת לחיים הוא, שעל ידי חטא עץ הדעת נגרם מיתה לעולם בשתיית יין, על כן בשעה ששותים יין אומרים 'לחיים' שלא תבוא על ידי שתיה זו מיתה אלא חיים, ולפי זה אין צורך לומר לחיים אחר שתיית יין של קידוש דשבת והבדלה במוצאי שבת, דקיימא לן 'שומר מצוה לא ידע דבר רע' (קהלת ח, ה). אך נהגו שלא לומר 'לחיים' גם אחר שתיית יין של קידוש דיום השבת, דהוי

שבת בשבתו

ענייני שבת קודש בפרשת השבוע

שורש מנהג ברכת הבנים בשבת דקדושת שבת ממשיך שמירה ברכה וכפרה

המלאך הגואל אתי מכל רע יברך את הנערים וגו'. הנה אמרו חז"ל השומר שבת אפילו עוע"ז מוחלין לו, **ומצות שבת הוא הגואל מכל רע. ובכח מצות שבת היה ממשיך עליהם הברכות כי הוא מקור הברכות, ואפשר יוכל להיות אשר זה המעשה היה ביום השבת, כמנהג צדיקים הקדמונים לברך את בניהם ביום שבת,** ולזה אמר 'שמי ושם אבותי אברהם ויצחק', כי הם נגד סעודתי דשבתא, דאברהם יצחק ויעקב כלולין בהן, ולזה עולה 'המלאך הגאל אתי מכל רע' במספר "שבת" עם "צדיק" כי על ידי שבת מוחלין כל הרעות ונעשה צדיק.

(אמרי נועם)

זלזול לקידושא רבא, משום שבשתיית יין של קידוש הלילה לא אומרים לחיים, ואם בשבת בבוקר כן יאמרו לחיים, נמצא ששתיה זו כחול היא לגבי שתיית אמש.

(דברי תורה, מונקאטש - מהדורא ד אות לח / נימוקי אורח חיים - סי' רפט)

מנהג אנשי מעשה, שתיקח בצאתם מבית הכנסת, זריזין מקדימין למצוות, ומקדשין על שולחנם ואוכלין סעודת שחרית, ואין טועמין שום דבר מקודם, זהו דרך ישרה.

(חסד לאלפים, פאפו - סי' רעג אות ד)

ואם נאנס ולא קרא הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום ביום ששי, יקראנה שנים מקרא ואחד תרגום ביום שבת אחר התפילה קודם קידוש שבת.

(בן איש חי - שנה שניה פרשת לך לך אות יא)

המנהג אצל הקלי דעת שבימי הקיץ כאשר באים מבית הכנסת פורקים מעליהם המלבושים קודם קידוש.

(ליקוטי מהרי"ח - סדר קידוש דליל שבת דף לג ע"ב)

שם קידושא רבא

'קידושא רבא' שכל הברכות מתעטרות בו

מצוה מדברי סופרים לקדש על הכוס למחר (ביום שבת קודש), ולא קדושת היום אלא בורא פרי הגפן, והוא הנקרא 'קדושא רבא' דרך כנוי. או שמא על שם שכל הברכות מתעטרות בו (שהיא הראש לכל הברכות, מהר"ם חלאווה).

(המאירי - פסחים קו.)

'קידושא רבא' בלשון סגי נהור

וקראוהו 'קדושא רבא' לכנוי, לפי שאינו עיקר כקדוש של לילה, וזוטר שיעוריה, כדקרינן לסמיא סגי נהור.

(חי' הר"ן - פסחים קו.)

קידושא 'רבא' שזוכין למדריגת אהבת ה'

נקרא קידוש היום 'קידושא רבא' רוצה לומר 'גדול', כי סעודת ליל שבת היא נגד יצחק אבינו ע"ה בחינת יראה, שהיא התחלת כניסת שבת שישראל מקבלים עליהם קדושת השבת, וההתחלה צריך להיות באתערותא מצד נפשות ישראל, והאתערותא הוא היראה כמו שנאמר מה ה' אלוקיך שואל מעמך, כי אם ליראה, ואמנם ביום השבת שהיא סעודת אברהם אבינו שמדתו האהבה, והאהבה בא מלעילא מצד השם יתברך, כדאיתא מרבי ר' בער זצוק"ל שהיראה מצד האדם ואח"כ בא האהבה רבה מלמעלה מאליה וממילא, בבחינת מתנה, כי דרכו של איש לחזור וכו', ואהבה הוא ענין התפשטות. ולכן נקרא קידוש היום 'קידושא רבא' אף שאין אומרים עליו שום עניני זכירת שבת, מחמת שהוא מצד השי"ת, שישראל זוכין למדרגת אהבה וחסד בהתפשטות.

(פרי צדיק - פ' ויגש אות ט)

קידושא רבא

את שבתותי תשמורו, נראה ע"ד מ"ש בספר הזוהר (ח"א דף ה:) כי שבתותי ירמוז ללילה ויום, וז"ל דא שבתא ומעלי שבתא כי לילה כיום יתקדש, ולצד שבחינת קדושת לילה אינו שוה לקדושת יום, כי הליל"ה הוא בחינת אור המתיחם אליו כל"ה והיא בחינת שמו"ר, והיו"ם הוא בחינת אור עליון המתיחם בחינת חת"ן המשפיע באור הלילה כידוע ליודעי חן, ולזה יתיחם אליו זכור, ולזה אמר בזוהר (ח"ב דף פה:) כי סעודת לילה היא סעודת חקל תפוחין קדישין, וסעודת יום היא סעודת עתיקא קדישא אב הרחמים, ולזה יקרא קידוש היום בלשון חז"ל (פסחים קל.) קידושא רבא.

(אור החיים הק' - קדושים יט ג)

'קידושא רבא' משום שיכול לקדש גם על שכר וי"ש

קיבלתי מא"מ, דנקרא קידוש רבא בשחרית כמו צומא רבא, הושענה רבא, וזהו חשיבותו שמקדש אפילו על השכר, לאפוקי קידוש לילה, שאינו מברך אלא על היין.

(ביאור רש"ל לסמ"ג – הו"ד באלי' רבא סי' ערב)

שבת בשבתו

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

רמזי שבת בברכת יעקב אבינו ע"ה ליהודה

יהודה אתה יודוך אחיך וגו' **חכלילי עינים מיין.** אם תסתכל בפרשה זו בפרשת יהודה תמצא שם כל אותיות התורה רשומות חוץ מאות זי"ן, והטעם לפי שיהודה בעצמו הוא לאבות שביעי בנפשות, אברהם יצחק יעקב ראובן שמעון לוי ויהודה, **וא"כ יהודה הוא כנגד יום השביעי שהוא שבת קודש**, וע"כ הזכיר בו **יודוך אחיך**, כי כן תמצא בשבת טוב להודות לה'. והזכיר **מטרף בני עלית** מלשון (משלי ל) הטריפני לחם חקי, והכוונה לומר יש לך לסלק עצמך בשבת אפילו ממזון אוכל נפש וכענין שכתב לא תעשה כל מלאכה. ואמר **כרע רבץ כארי וכלביא מי יקימנו**, כשם שכתוב בשבת שבו איש תחתיו. **ומחוקק מבין רגליו** רמז למילה שהיא דומה את השבת. ואמר **אסרי לגפן עירה ולשרקה בני אתונו**, שכן כתוב בשבת למען ינוח שורך וחמרך. **כבס ביין לבושו**, רמז לקידוש היין בשבת. ואמר **חכלילי עינים מיין**, ממה שמצינו בשבת שדרכו רז"ל פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם, **ומהדר ליה בקדושא דבי שמשי.**

(רבינו בחיי)

ע"פ דברי זקינו באגרא דכלה (אות קצ) דעפ"י סוד גדולה מעלת יו"ט שני שהוא מדרבנן, ממעלת יו"ט ראשון שהוא מן התורה, ולפי"ז מעלת קידוש היום שהוא מדרבנן גדולה ממעלת קידוש של לילה שהוא מה"ת, וע"כ שפיר נקרא "קידושא רבא".

(דברי תורה, מונקאטש - מהדרא א אות מג)

טעם שבשבת שחרית אין אומרים קידוש, רק אומרים בורא פרי הגפן על הכוס ונקרא קידושא רבא.

הנה בפסוק: מה תצעק אלי, פירש בספרא דצניעותא בזוהר בשלח, אלי דייקא וכו' בעתיקא תליא מילתא, והיינו דעתיקא למעלה מן החכמה, ושם אין בחי' דיבור מגיעה, כי דיבור שורשו בחכמה, כי אבא יסד ברתא, ולמעלה מחכמה אין בחינת דיבור מגיעה, ע"כ: ואתם תחרישון, והנם בא בלי אתערותא דלתתא, כענין לעושה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו. ועי' בס' לקוטי תורה להרב מלאדי ז"ל. ועל כן בשבת שחרית דסעודתא דעתיקא עבדינן, אין כוח להמשיך בפה באמירת מקדש השבת, רק להכין כוס, הוא כלי לקבל את ההשפעה הבאה מבחינת עתיקא, והיין שבתוכו רמז להשפעה עצמה.

(נאות דשא, סאכטשוב - כתי"א סי' פ"א)

איתא בחכמי קבלה דסעודת שחרית הוא נגד מדת יסוד הנקרא שבת הגדול, ולכן הקידוש נקרא קידושא רבה.

(רבינו בחיי – בשלח / הו"ד בדעת תורה סי' רפט ס"א)

סעודת רב חידקא

תנו רבנן כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת שלש רבי חידקא אומר ארבע אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה רבי חידקא סבר הני תלתא היום לבר מאורתא ורבנן סברי בהדי דאורתא.

(שבת קיז:)

במיני תרגימא יוצאין ידי ר' חידקא

והעולם אומרים דבמיני תרגימא שאוכלין בבוקר אחר קידושא רבא, יוצאין קצת ידי ר' חדקא ע"ה, שאומר לאכול בשבת קודש ד' סעודות (עי' שבת קיח.).

(טעמי המנהגים - אות ש בהג"ה)

אם מנהגו לטעום

בבואו לבית, אם מנהגו לטעום מידי ממזונות לבד, יקדש וישתה רביעית כלו בבת אחת, שלא לכנס בספק ברכת על הגפן, ואז יאכל שיעור כזית מפת הבאה בכסנין, ואם דרכו לשתות קאפ"י יזכור לפטור ברכתו בברכת פרי הגפן דקידוש, דכיון שהוא עראי צריך כונה או שיהיה לפניו, ואם לאו יצטרך לברך שהכל, ואחר כך יכלול על המחיה ועל הגפן.

(מורה באצבע, להחיד"א – סי' ד אות קס)

מצוה לאכול הסעודה לתאבון

מבואר מדברי הרא"ם שכתב לענין סעודת ליל שבת, מצוה על כל ישראל לאכול סעודת שבת לתיאבון, ומאחר דעיקר סעודה הוא לחם, צריך למיכליה לתיאבון, לכן כל בן ברית אסור לאכול גרימז"ל בשבת קודם הסעודה, משום דלא יאכל עיקר סעודת שבת לתיאבון, והעושהו לא ניתן להשבון.

(דרכי משה - סי' רמט אות ד)

אין למחות ביד המקילין

מצוה להמנע מלאכול שום דבר, אפילו בלא קביעת סעודה, אפילו לאחר שקידש על הכוס, קודם אכילת עיקר סעודת שבת, דהיינו מלחם שמברכים עליו המוציא, שהוא

שבת בשבתו

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

קדושת שבת ואמונתו, הוא התיקון לכעס וגאוה

ראובן בכורי אתה כחי וראשית אוני יתר שאת ויתר עז. ויל דהנה ראובן לא חטא אלא טעה ע"י כעס באמרו אם אחות אמי היתה צרה לאמי שפחת אחות אמי תהי' צרה לאמי, ע"כ בלבל יצועי אביו, וכעס בא מגדלות שאמר אם אחות אמי וכו' [והשי"ת ימחול לי על שאמרתי פי' על ראובן קדוש ה'] **ותיקון כעס וגאות הוא שבת קודש, דכל הכועס וכל המתגאה כאילו עובד ע"ז, וכל השומר שבת כהלכתו אפי' עובד ע"ז מוחלין לו, ע"כ אמר לו אביו ית"ר ר"ל התיקון לגדלות הוא שא"ת, שהוא ר"ת ש'בת א'ם ת'שמרו, כי שבת קודש הוא תיקון להטאו.**

(רביד הזהב)

עיקר סעודת שבת שמבלעדו אינו יוצא ידי חובת ג' סעודות, כמו שיתבאר (בסי' רעד ס"ה). לפי שאם יאכל ממאכל אחר קודם אכילת הלחם לא יאכל הלחם לתיאבון, ומכל מקום אין למחות ביד מקילין, כיון שמן הדין אין חיוב גמור לאכול סעודת שבת לתיאבון.

(שולחן ערוך הרב - סי' רמט ס"י)

האוכל פת הבאה בכיסנין קודם סעודתו אם רוצה לכנוס לסעודה תיכף בלא הפסק אין צריך לברך ברכה אחרונה, ומכל מקום מי שרוצה לברך על המחיה קודם נט"י שפיר עבד, ובשבת נכון הדבר לברך על המחיה כדי להרבות בברכות, ומכל מקום משום חשש ברכה שאינה צריכה יפסיק מעט ויצא לחוץ דאז בודאי לא הוי ברכה שאינה צריכה. וכ"כ באשל אברהם מהקדוש מבוטשאטש שכן היה נוהג, וכן קבלתי מאדומ"ר הקדוש [הייטב לב] מהאליפאליא בספרו מור ואהלות וכתב שם (באוהל ברכות והודאות סימן יא) ששמע שיש בקבלה מהרב הגה"ק ה"ר שמואל קאמינקער שכשהלך על ברית מילה וכדומה בשבת, ועשה שם קיחוש, לא בירך אחריו מעין שלש, מטעם שבזו האכילה יצא דעת ר' חידקא שארבע סעודות חייב אדם לאכול בשבת, וכדי להורות דאין הלכה כמותו, לפיכך לא בירך עליו אח"כ כדי שיפטור בברהמ"ז ויהיה נחשב רק כסעודה אחת וכו'.

(שיורי המנחה, שבסוף מנחת שבת - לסי' עז סק"ב)

זצוקללה"ה שכן היה נוהג זקינו הקדוש מאוהעל [הישמח משה].

(ברכת הבית - שער ז סקמ"ג)

ועיין שע"ת סימן רעג סק"ז בשם ברכ"י דנהוג עלמא לאכול פת כסנין אחר הקידוש ביום ולברך אחריו מעין ג' ואחר זמן סועדים ע"כ. ונתכבדתי מידידי הרה"ג הרא"פ

טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים

שמעתי בשם דו"ז הה"ק מדינוב זי"ע בעל הנותן אמרי שפר עה"ת ומועדים, שהיה דרכו לאכול דגים בשבת שחרית בעת הקידוש, אשר אבותיו הק' זי"ע לא נהגו כן, רק אכלו דגים בעת הסעודה דעתיקא קדישא כמנהגינו והוא חידש זאת ואמר הטעם כיון שמהדרים כל כך אחרי הדגים בשבת קודש, והוא ענין גדול כל כך, ועכ"ז אין מברכין עליהם מעולם, כיון שהם דברים הבאים בתוך הסעודה, ואוכלים אותם באמצע הסעודה ואין צריכין ברכה, על כן אכל אותם לאחר הקידוש בשחרית כדי שיברך עליהם שהכל עכד"ה.

(דברי תורה, מונקאטש - מהדורא ג אות ט)

שמעתי כי פ"א בא לפני דו"ז הה"ק מרן מפאריסאוו זי"ע אחד להזכיר את הילד שלו אשר הרופאים נואשו ממנו והי' שם שב"ק, ובבוקר בעת הקידוש העמיד יין עבור החולה להזכיר לפניו עוד הפעם, ועשה קידוש ולאחר הקידוש ענה כי בעזה"י יהי' רפואה שלימה להילד כי בעת שבירך ברכת היין נפל בדעתו כי ישראל נקראו גפן כמ"ש ופקוד גפן זאת ובורא היינו שהשי"ת מבריא פרי הגפן הילדי ישראל עכלה"ק, וכן הי' כי בעזה"י הילד נתרפא זי"ע.

(כתר היהודי, פרשיסחא - מערכת ג אות ה)

הרב מבארדיטשוב זי"ע היה פעם על שב"ק בטשערנאוויץ והתפלל אצל הבאר מים חיים זי"ע, הבאמ"ח היה נוהג ביום השב"ק לעשות תיכף אחר התפלה קידושא רבא בביהמ"ד, ועכשיו כשהיה אצלו הרב מבארדיטשוב לא עשה קידוש בביהמ"ד, שאלו את הבאמ"ח למה אינו עושה קידוש כמנהגו, וענה הבאמ"ח מרוב התרגשות בכל שבוע אני עושה קידוש תיכף אחר התפלה, אמנם עכשיו שראיתי תפלת הרב מבארדיטשוב אני רואה שעדיין לא התחלתי להתפלל, ולפני התפלה אינו יכול לעשות קידוש.

(אוצר ישראל - עמוד רמה אות ז)

קידוש היום עַל יין שרף

קובץ עובדות ומאמרים מענין זה ונהרא נהרא ופשטיה, ומנהג רבוה"ק זללה"ה בענין זה ידוע

מותר לקדש ביום על יין שרף, וכן נהגו גאונים וקדושים תלמידי בעש"ט זי"ע, שקידשו בשחרית על יי"ש.

(שו"ת מהרש"ם - ח"א סי' קעה)

ישתדל האדם לקדש ביום שבת קודש עלי יין דוקא, כי מה מאד הפליגו בזה בגמרא הקדושה, ובזוהר הקדוש פרשת אמור (דף צה.) זה לשונו: אמר רבי יצחק לרבי יהודה, כתיב (שמות כ, ח) זכור את יום השבת לקדשו, ותנינן זכרהו על היין, אמאי על היין, אמר ליה בגין דיין וכו', ותנינן בכולא בעיא לאחזאה בר נש עובדא, דלא אשתכח קדושה אלא ביין, כמה דאת אמר (שה"ש א, ב) כי טובים דודיך מיין וכו', ועל דא קדושה דשבת ביין, והא אוקמוה עכ"ל בקיצור. ובתיקונים (תיקון כד דף סט:) וז"ל: וצריך לברכא לון ולקדש לון בקידוש על היין בשבעים תבין דקידוש ויכולו כחשבן ד"יין", עכ"ל בקיצור.

(יסוד ושורש העבודה - שער ח' פ"ה)

שמעתי מכ"ק מורי חמי (הגה"ק בעל אמרי יוסף מספינקא זצ"ל), אשר ראה בעיניו שהגה"ק בעל דברי חיים ז"ל מצאנז, נהג לקדש בשחרית על יי"ש, ולא שתה מהכוס רק מעט מזעיר, וכן הוא נהג אחריו.

(ארחות חיים - סי' ערב)

הרבה חסידים ות"ח רצו לסמוך על המעשה רב של הדברי חיים הנ"ל, אך העידו לפניו ת"ח וזקנים, שידעו בבירור, כי מקודם הי' אחד מקדש בפניו על היין, ואח"כ לקח כוס יי"ש ובירך שהכל וטעם מעט, ועשה כן מטעם הכמוס עמו, וגם אולי הי' קשה לו לשתות אליבא ריקניא יין וכו'.

(נימוקי או"ח - סי' ערב)

פעם אחת שבת הגה"ק ר' משה מדעעש ז"ל בצל הרה"ק משינאווא ז"ל, ביום השבת קידש הרה"ק משינאווא על יין, ואמר רבינו משינאווא הטעם שמקדש על יין שלא כמנהג אביו ז"ל לקדש על יין שרף, משום שהוא (רבינו משינאווא) אוכל הדגים בשעת קידוש קודם הסעודה, והוא רוצה לברך שהכל על הדגים, "אז כאטש איינמאל אין דער וואך, זאל איך מאכן א ברכה אויף די פיש, און טאמער וועל איך מאכן קידוש אויף בראנפן און מאכן א שהכל, וועל איך שוין נישט קענען מאכן א ברכה אויף די פיש, וועגן דעם מאך איך קידוש אויף וויין.

(זמירות שבת שלום ומבורך, סרטאפקוב - עמוד סז)

דרכו של רבינו ז"ל (מנאסאד) היה לקדש בשב"ק בבוקר על יין שרף בכוס גדול, ולא היה שותה רק מעט רק עם צירוף המסובין היה רוב כוס, ואמר זאת בשם הגאון הקדוש בעל דברי חיים ז"ל. ובשם הרב הקדוש מוה"ר אייזיק מזידיטשוב זי"ע אמר סמך לזה שמקדשין על יין שרף, כי בקידוש אומרים כי ששת ימים וכו' וינח ביום השביעי וכו', וממה שבת ונח רק מן הדיבור, כי בדבר ה' שמים נעשו, על כן סמך לזה שייך שפיר שהכל נהיה בדברו.

(הדרת קודש - הדרכות והנהגות פ"ב אות קיד)

זקיני הקדוש - הסב"ק רבינו אלימלך מטאהש - זי"ע, נהג לקדש ביום שבת קודש על יי"ש ולטעום מזונות, ואח"כ סיפר סיפורי צדיקים, פעם בהזדמנות זו שמעתי ממנו שאמר בשם הרה"ק רבינו בעל עטרת צבי מזידיטשוב זי"ע טעם להמנהג לקדש ביום שבת קודש על יי"ש - שגם העטרת צבי היה נוהג כן - משום שהקידוש הרי הוא עדות על בריאת שמים וארץ, וכן אומרים קודם הקידוש הפסוקים כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וגו', ואח"כ כי ששת ימים עשה ה' וגו', וינח ביום השביעי, ואפשר שח"ו יצייר האדם בשכלו הגשמי שכמו כשבונים בית, משימים אבן על אבן עד שהבית בנוי, כן היו ששת ימי בראשית, שהשי"ת בנה העולם במשך ששה ימים וביום השביעי נח ממלאכתו. מטעם זה מקדשים על יי"ש לברך שהכל נהיה 'בדברו', לקבוע בלב שכל מה שנברא הכל נהיה בדברו דייקא, וכמו שכתוב בסדר הבריאה (בראשית א, ג) ויאמר אלקים וכו' דהכל נעשה באמירתו לחוד.

(עבודת עבודה, טאהש - שיחות קודש פרשת נשא)

ברכות עד בלי די

בשם בני הקהילה, ימלא פינו תהילה, לשגר ברכת מזל טוב לידידינו היקר והנעלה, אי"ש חמודי
ר חסד וכביר המעש להרבות פעלים לתודה ולתעודה, כל פה אליו יודה, כשמו הטוב כן תהילת
כל לבו נפשו ומאודו משליך מנגד, להטיב לזולת בלב ונפש תמיד, ידיו רב לו במעשי צדקה וחס
תי ברכותינו לראשו עטרה, בעת משוש כשהשמחה במעונו שורה, נודה לשמו ונהללו בתפארה

האדם היקר באנשים, ראש וראשון לכל דבר שבקדשים
אי"ש חי ורב פעלים כבירים, שמו הטוב נודע בשערים
האי צנתר דדהבא, ברא כרעא דאבא, משליך עצמו
מנגד למען החזקת מפעלינו במסירות עצומה ורבה

הפטרון החשוב הנכבד והנעלה נודע לשם ולתהילה

מוה"ר

אלימלך שמשון וויים

הי"ו

מנכבדי ועסקני קהילתינו בעי"ה ב"ב לאנדאן יע"א

לרגל השמחה שבביתו שורה, ברוב דיצה ואורה
בהיכנס בנו היקר נ"י לעול התורה

זאת הברכה, שבבכל אשר יפנה ישכיל בהצלחה, ויזכה לראות ולרוות ממנו ומכל יו"ח תענוג ונחת והרווחה, ויוסף עליו ה' אלף פעמים ככה, ויזכה להמשיך בפעליו הכבירים לתורה ולחסד תדירא, לכלכל לחם לפי חטף למאות משפחות אנ"ש ברוח מסורה, ותמיד נספר תהילתו בשבח ובתפארה

המברכים ברגשי ידידות ושמחה

מפעל החסד "עזר למשפחות"

שע"י קהל יטב לב דסאטמאר
בני ברק יצ"ו

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור כ"ק אדמו"ר מקרעטשניף סיגעט שליט"א
בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום ד' פרשת תולדות תשע"ח לפ"ק

האדמו"ר מקרעטשניף: דער הייליגער ייטב לב איז אמאל געווען ביי רבי אשר'ל ראפשיצער, ער איז דאך געווען א מחותן מיט אים.

רבינו: יא, ער איז צוויי מאל געווען א מחותן, קודם דער קאלבאסובער רב (הגה"ק רבי אברהם אהרן טייטלבוים ז"ל בנו בכורו של מרן הייטב לב ז"ל) איז געווען אן איידעם ביי רבי אשר'ל'ס א זון, ביי רבי יחיאל פון קאלבאסוב' און דער קדושת יו"ט איז בזו"ר געווען אן איידעם ביי רבי מנשה'לע ראפשיצער (בנו של הרה"ק רבי אשר'ל).

האדמו"ר מקרעטשניף: כ'האב עם געהערט פונעם טאטן ז"ל,[1] מן הסתם ווייסט דער רבי די מעשה – איז דער ייטב לב געווען דארט ביי א חתונה, ווען ער איז אהיים געקומען האט ער געזאגט פאר די תלמידים ביים שיעור, כ'בין געווען ביי מיין מחותן רבי אשר'ל ראפשיצער האב איך געזעהן ווי ער רייבערט זיין לילקע ציבעך און פועל'ט ישועות פאר אידן, האב איך געטראכט אז כ'וועל אהיים פארן און איך וועל אויך אזוי טוהן, ער איז אהיים געקומען האט ער געזאגט פאר די בחורים, "דער זיידע דער ישמח משה איז מיר געקומען צום חלום פון יענעם עולם, און האט מיר געזאגט, צו פועל'ן ישועות פאר אידן איז זייער גרויס אין הימל, מייחד יהודים זיין איז זייער גרויס אין הימל, אבער מרביץ תורה זיין און אויפצושטעלן תלמידים הגונים צו דעם קומט עם נישט צו". האט ער זיך צעוויינט און געזאגט, אז דורך אייך בחורים האב איך איבער געלאזט אלעם, זאל איך כאטש האבן תלמידים הגונים.

רבינו: דער ייטב לב האט געהאט א ישיבה, ער האט געלערנט מיט בחורים, – דער רבי ר' שמעלקא [מניקלשבורג] האט אויך געהאט א ישיבה – אבער דער ייטב לב איז געווען דער ערשטער רבי וואס איז געזיצן אין די ישיבה און געלערנט מיט בחורים.

דער גארליצער רב (הגה"ק רבי ברוך הלבערשטאם ז"ל בן מחה הדברי חיים ז"ל) איז געווען א איידעם ביים ייטב לב, און ס'האט אים געאהרט ווען ער איז געקומען פון צאנז (מבית אביו הק' ז"ל) און האט געזעהן אז דער ייטב לב געבט זיך אפ מיט די בחורים, דער גארליצער רב איז געווען א שארפער, האט ער געזאגט פארן ייטב לב 'דער שווער זאל זיך אפלאזן פון די יונגלעך, וועט דער שווער צוקומען צו הויבע מדריגות'. האט דער ייטב לב אים געזאגט 'כ'בין מוותר אויף אלע מדריגות, און אויף צו לערנען מיט די בחורים בין איך נישט מוותר'.

דער ייטב לב האט זיך זייער אפגעגעבן מיט די בחורים, ער איז זייער מקושר געווען, מיט א גרויסע אהבה, און מיט א גרוים ידידות, זיי זענען געווען 'זיינע בחורים'.[2]

---

1 כ"ק האדמו"ר רבי צבי הירש מקרעטשניף ז"ל, בעל תורת חיים ואמונה עה"ת, וספר קדושת צבי עה"ת, יסד ונהג את חצרו בארה"ק בכפר אתא ואח"כ בעיה"ק ירושלים ת"ו, נסתלק ביום ט"ז אייר תשס"ו לפ"ק ומנו"כ בהר הזיתים בעיה"ק ת"ו.

2 ונעתיק כאן מה שסיפר רבינו שליט"א בהזדמנות אחרת מענין זה, כדלהלן: "דער ייטב לב האט זיך זייער געזארגט, ער האט געטוהן אפילו אין שידוכים, בחורים זענען געקומען צו אים לערנען פון די פרעמד, און ער האט געטוהן מיט זיי שידוכים, ער האט אהיים געשריבן פאר די עלטערן, אז ער האט אים געמאכט פאר א חתן, ס'זענען געקומען אידן

אין די צוואה האט ער אנגעזאגט אז מ׳זאל שרייבן אויף די מציבה – ער האט אליינס אנגעזאגט דעם נוסח המציבה – ׳העמיד תלמידים הגונים׳, און ער האט געזאגט א ביאור אויף יעדע שורה, האט ער געזאגט ׳איך וועל מיך נישט שעמען מיט מיינע תלמידים נישט בזה און נישט בבא׳.[3]

וואס האבן געוואלט נעמען א איידעם, האט ער צוגעשטעלט א בחור פון די ישיבה, און א שידוך געטוהן.

ס׳זענען געקומען בחורים יונגערע בחורים און עלטערע בחורים, ס׳איז נישט געווען קיין ישיבה קטנה אינדערהיים, א עלטערער בחור האט געלערנט מיט א יונגערן בחור בחברותא, ער האט געהייסן א חזר-בחור (שהחזר עמו על השיעורים), אזוי איז געווען אין גאנץ אונגארן.

ומענין לענין המשיך רבינו לספר - עס איז אמאל געווען דארט א מעשה, אז ס׳האבן געלערנט צוויי ברודער, איינער איז שוין געווען עלטער א באזעצענער בחור, און איינער איז געווען א דרייבן יעריגער בחור, ער האט נאך געהאט אסאך רתיחת הילדות, און דער עלטערער האט אהיים געשריבן א בריוו, ער האט פאר׳מסר׳ט דעם יונגערן ברודער, ער איז נישט געווען אזוי צופרידן, האט דער פאטער געשריבן א מוסר בריוו פאר׳ן יונגערן זוהן, און ער שרייבט דארט, אז ער וויל אז ער זאל אהיים שרייבן א בריוו, און דער רבי (מרן הייטש לב ז״ל) זאל צושרייבן אפאר ווערטער איבער זיין התנהגות.

בין כך ובין כך איז דער ייטב לב ארויס פון שטוב, און דארט איז געווען א בוים, און דער בחור איז געקראכן אויפן בוים, און דער ייטב לב האט אים אזוי געזעהן, דער בחור האט דאך באקומען א בריוו פונעם טאטן, און דא האט אים פונקט דער ייטב לב געטראפן קריכן אויפן בוים, ס׳איז אים געווארן אזוי זיס און זויער אין מויל, ער איז אריין געקומען צום ייטב לב אזוי צורודעט און צובראכן, הכלל, ער וויזט דעם בריוו אז ער דארף אהיים שרייבן און דער רבי זאל צושרייבן, זאגט דער ייטב לב ׳גוט׳, אז ער וועט צושרייבן אפאר ווערטער, האט ער צוגעשריבן ׳בנך הבחור עולה למעלה למעלה...״.

3

ולחיבת הקודש נעתיק כאן מתוך דברות קודש של כ״ק מרן רביה״ק בעל ברך משה ז״ל בחנוכת הבית דביהמ״ד בקליימער סט. זאת חנוכה שנת תשל״ט לפ״ק עוד בחיים חיותו של כ״ק רביה״ק בעל דבר״י ז״ל בחורף האחרון משנות חיו עלי אדמות, ודיבר להנאספים שם מגודל הזכות והאחריות של האברכים יוצאי ישבתו של רביה״ק ז״ל, ובתו״ד האריך בענין נוסח מציבתו שרשם מרן הייטב לב ז״ל:

״איך האב מיך אסאך מאל מתבונן געווען אין דעם וואס דער ייטב לב האט עהייסן פאר׳ן הסתלקות, ער האט מורא געהאט אז מען וועט אויף עם שרייבן אויף די מצבה ווי געווענטליך גרויסע טיטלען וואו אויף א אדם גדול, ער האט דאס פארשטאנען, ער האט דאס נישט געוואלט האט ער זיך מיישב געווען, ער האט געזאגט אז ער וועט זיך אליין מאכן דעם נוסח וואס מען זאל אויפשרייבן אויף די מצבה, אין בשעת מעשה האט ער געזאגט אויך יעדע זאך פארוואס ער טוט עס, ער האט אנגעהויבן צו שרייבן, חיבור חיברים יקרים, הרב המפורסם האט ער געזאגט ער איז מפורסם, ער האט נישט געוואלט שרייבן הגאון הצדיק, דאס איז ער נישט, מפורסם דאס איז ער יא, נודע בשערים וכו׳ צום סוף האט ער געשריבן העמיד תלמידים הגונים וישרים, ער האט אויפגעשטעלט תלמידים הגונים וישרים, האב איך מיך אייביג געחידוש׳ט ער האט דאך נישט געוואלט האבן קיין שבח, וואס האט ער ארויס געשריבן העמיד תלמידים הגונים, וועם האט ער דאס געדארפט אויפשרייבן, מילא די ספרים איז נאך גרינגער צו פארשטיין, עס איז עפעס א ענין אז מען זאל וויסן ווייל עס האט דאך צוטאן מיט לעתיד מיט עולם העליון עס שטייט אגורה באהלך עולמים, מען לערנט אין די ספרים, האט ער געהאלטן אז עס איז טובה פאר אים, האט ער געשריבן אז די ספרים זענען פיין, אז מען זאל קענען אריינקוקן אין זיי, אבער העמיד תלמידים צו וואס האט ער דאס געשריבן.

האב איך אינזין געהאט, איך האב נאך געהאט די זכי׳ צו קענען אסאך תלמידים פון ייטב לב אין די אונגארישע אידן האבן דאס געוואוסט אין יעדע שטאט, אין יעדע שטעטל וואו עס געווען א תלמיד פון זיידן פון ייטב לב, צי איז ער געווען א רב צי איז ער געווען א דיין צי א שוחט צי א בעה״ב איז ער געווען ׳כולו אומר כבוד׳, מען האט געוואוסט אז דער איד איז אן ערליכער איד, וואס איז קובע עתים לתורה, אז ער איז געווען א בעה״ב אין אז ער איז א בעל צדקה, און ער האט מסירות נפש פאר יעדען מנהג, אין צו דעם אלעמען איז ער מלא מדות טובות וישרות, מען האט געוואוסט אז דער איד איז א מענטש וואס מען קען עס געטרויען געלט אומגעציילט, מען האט געוואוסט אז דער איד וועט נישט צוגעמען יענעמ׳ס, ער וועט נישט פוגע זיין יענעם, נישט בממון נישט בנפש און נישט בכבוד, בקיצור מען האט געוואוסט אז דער איז ׳א תלמיד פונעם ייטב לב׳, און אזוי זענען אויך געווען שפעטער די תלמידים פון זיידן ז״ל דער קדושת יו״ט, מען האט געוואוסט דאס איז אידן וואס האבן מקבל געווען די ריכטיגע קבלה מען האט אויף זיי דאס געזען, דער זיידע ז״ל דער ייטב לב האט דעמאלטס געזאגט אז פארדעם האט ער געהייסן שרייבן ״העמיד תלמידים הגונים וישרים״, און ער האט געשריבן ״ולא אבוש עם תלמידי״ איך וועל מיך נישט שעמען מיט מיינע תלמידים ״לא בזה ולא בבא״, שפעטער ווען איך האב געזעהן די תלמידים האט זיך מיר געדאכט [הבנתי וראיתי עליהם...] אז דער זיידע ז״ל האט די תלמידים צוגעבינדען צו זיך, זיי האבן געוואוסט וואספארא השגחה ער האט אויף זיי געהאט ווען ער איז געווען בעולם הזה.

דער זיידע ז״ל דער ייטב לב האט געפירט א ישיבה אזויפיל יארן און עס זענען אלעמאל דארט געווען הונדערטער תלמידים, עס האט זיך קיינמאל ח״ו נישט געטראפן אז פאר א בחור אין סיגעט זאל עפעס פאסירן און ער זאל אוועקגיין פון דעם עולם, מען זעהט ביי כמה גדולים וואס זענען מספיד אין זייערע ספרים יונגע בחורים וואס זענען אוועק, דער זיידע ז״ל האט זיך בארימט דערמיט עס האט נישט פאסירט אזאנס ח״ו, ער האט אויפגעפאסט אויף די בחורים בזה, און ער האט געוואלט זיי זאלן וויסן אז ער וועט אויף זיי אויך אויף פאסן בבא, אין דעם וואס ער האט געשריבן ״העמיד תלמידים הגונים״ און ער האט געזאגט ״ולא אבוש עם תלמידי בזה ובבא״ האט יעדער פון זיי געפילט אז בזה האט ער געזען דעם ייטב לב און ער דארף זיך מיט עם טרעפן בבא, און ער מוז זיך פירן אזוי אז דער ייטב לב זאל זיך טאקע נישט דארפן צו שעמען נישט אויף דער עולם און נישט אויף דעם עולם האמת״.

ער האט מסביר געווען וואס ער האט געהייסן שרייבן, אנדערע טיטל'ן הפלגות וכדומה האט ער נישט געוואלט מ'זאל שרייבן.[4]

האדמו"ר מקרעטשניף: קענן וואס זאג איך עס, כ'בין היינט געווען אין די ישיבה, אין שיעור ד', האב איך געזעהן אז ס'איז מקויים געווארן די ווערטער, אז ס'איז דא א המשך מיט די תלמידים הגונים, דער רבי האט א זכות.

רבינו: ברוך ה'.

האדמו"ר מקרעטשניף: אונז האבן מיר א מנחה געדאוועט דארט, ס'איז געווען זייער שיין.

רבינו: זענט איר געווען אין שיעור ד', זייער פיין. מ'דארף זעהן זיי זאלן ווערן חתנים...

האדמו"ר מקרעטשניף: אז דער רבי וועט אהנוואונטשן ס'זאל מקויים ווערן די ברכות וועט זיין אזוי, ברכות איז געווען היינט, ס'דארף נאר חל זיין....

רבינו: אה, מ'האט איבער געלאזט דארט א גוטע ברכה, זייער גוט.

דער ייטב לב האט אמאל געזאגט ווען ער האט געערעדט פאר בחורים, האט ער געזאגט בדרך מליצה, אז א בחור איז מתפלל [להשי"ת] 'אתה בחרתנו' דו האסט אונז געמאכט פאר בחורים, 'והשיאנו' מאך אונז חתונה.

האדמו"ר מקרעטשניף: היינט איז געווען די יארצייט פונעם קרעטשניפער רב, רבי הערשל ריינמאן. ער איז געווען אונזער זיידע.

רבינו: יא, ער איז געווען אן איידעם ביים קאלבסובער רב.[5]

האדמו"ר מקרעטשניף: מיין טאטן'ס טאטע איז געווען אן איידעם ביי רבי הערשל ריינמאן. ער האט געהייסן רבי ניסן חיים (אב"ד בראדשין הסמיכה לעיר סטאניסלוב), א זוהן פונעם זיידן רבי אליעזר וואלף (הי"ד, האדמו"ר מקרעטשניף ואח"כ תקע אהלו בעיר סיגעט).[6]

רבינו: כ'האב געמיינט אז רבי מאיר'ל קרעטשניפער האט זיך משדך געווען מיטן רבי הערשל ריינמאן דער קרעטשניפער רב.

האדמו"ר מקרעטשניף: קען זיין, דאס איז לכאורה געווען אן אנדערער שידוך. אבער מיין טאטן'ס טאטע איז אויך געווען אן איידעם ביים קרעטשניפער רב רבי הערשל ריינמאן.

ס'איז געווען אן אינטערסאנטע מעשה ווי אזוי דער שידוך איז געווארן – נישט יעדער פארציילט אזוי די מעשה, אבער אזוי האב איך דאס געהערט פון מיין טאטן ז"ל די מעשה – מיין זיידע איז געווען א יונגעלע פון דרייצן יאר, און ער האט געדאוועט יעדן טאג מיטן רב'ס מנין, און פלוצלינג קומט א שליחות פונעם רב'ס שטוב, אז ער וויל זיך משדך זיין, זיין טאכטער מיין באבע האט געהייסן רייצא, דאס איז א סיגוטער נאמען, אדער א נאראלער נאמען, כ'ווייס נישט פונקטליך פון וואו ס'שטאמט דער נאמען. זי איז געווען אן ערוואקסענע א הויכע, שוין געווען זיבעצן–אכצן יאר אלט, און ער איז געווען א קליין בחור'ל, א נידעריגער בחור'ל.

רבינו: הייסט דאס זי איז אפאך עלטער געווען פון אים?

האדמו"ר מקרעטשניף: יא, אפאך עלטער. און ער האט אים נישט פארהערט, נישט גארנישט געפרעגט, , און זיי האבן זיך משדך געווען.

האט מען שפעטער געפרעגט דעם רב, וואס האט ער געזעהן דא אינעם קליינעם בחור'ל ער איד דאך נאר א יונגעלע פון דרייצן–פערצן יאר, האט ער געזאגט, דאס יונגעלע'ס תפילין לייגן איז מיר געפעלן.

האדמו"ר מקרעטשניף מסר לרבינו מכתב חזמנה לרגל שמחת נישואי נכדו למזל טוב

---

4 וראוי לציין שמהאי טעמא החליטו בעת הסתלקותו של רביה"ק הדבר"י ז"ל שלא לכתוב על מציבתו הק' תואר 'הגאון' הצדיק' והקדוש', כי רבינו ז"ל סיפור כמ"פ ענין זה מק"ז מרן הייט"ל ז"ל. ואת שם ספריו הק' כתבו על המציבה, ואף גם שם ספרו הק' 'על הגאולה ועל התמורה' הוסיפו אח"כ על המציבה.

5 הגה"צ רבי צבי הירש ז"ל בן הגה"צ רבי יצחק משולם ריינמאן ז"ל היה חתנו של הגה"ק רבי אברהם אהרן טייטלבוים ז"ל אב"ד קאלבסוב בן הגה"ק מרן הייטב לב ז"ל, כפי המקובל זקינו הק' הושיבו על כס הרבנות בהכפר קרעטשניף הסמוכה לעיר סיגעט, זמן קצר לאחר פטירת הרב הקודם הגאון רבי דוד נתן דייטש ז"ל, ור' צבי הירש ריינמאן שימש ברבנות קרעטשניף קרוב לארבעים שנה, בסוף ימיו נבחר גם לאב"ד של הקהילה הסמוכה בהכפר ביטשקוב, ונפטר ביום כ"ה חשון שנת תרע"ט, ואח"כ המשיך את הרבנות בנו הגה"צ רבי אלעזר ז"ל שאח"כ עבר לכהן ברבנות העיר גלאגוב אחר פטירת חותנו הגה"צ רבי אברהם חיים רובין ז"ל הגאב"ד דשם, ואז מילא את הרבנות בנו הגה"צ רבי אברהם חיים ז"ל [מה"ס 'ויצא פרח' על מס' אבות נדפס בשנת

ת"ש מעוטר עם מכתב נאה במקום הסכמה מאת רביה"ק בעל דבר"י ז"ל (נדפס בדבר"י מכתבים ח"ב מכתב קצח)] עד פרוץ המלחמה.

6 בנו של הרה"ק רבי מאיר'ל מקרעטשניף ז"ל, בן הרה"ק רבי ר' מרדכי'לע מנאדבורנא ז"ל.

ואמר: כ'בין געקומען לאדענען דעם רבי'ן צו די התונה, כ'בין אויך געקומען נעמען א ברכה.

רבינו: איך זעה אייער מחותן הייסט ר' מאיר.

האדמו"ר מקרעטשניף: מיין זוהן ר' יחזקאל שרגא (רב דביהמ"ד קרעטשניף בוממב"ג), ער איז אן איידעם ביי ר' מאיר שנעעבאלג (הגה"צ אבד"ק האניפאלי שליט"א).

א' הנוכחים: די כלה איז א יתומה.

האדמו"ר מקרעטשניף: זי איז א תלמידה פון סאטמאר.

רבינו: יא איך געדענק, כ'בין געווען מנחם אבל זיין דא איז קרית יואל...

האדמו"ר מקרעטשניף: דער רבי האט מספיד געווען אויך.

זי האט דאך געארבעט אין סאטמאר, אין רבי'נס מוסדות די אלע יארן, די שנור מיינע... זי איז געווען א מחנכת אין די מיידל שולע אין בית רחל.

רבינו: איך זעה מ'איז זיך משדך מיט קראלי (כ"ק האדמו"ר מקראלי שליט"א).

האדמו"ר מקרעטשניף: יא, די התונה איז אי"ה די קומענדיגע וואך, דינסטאג ויצא.

דער רבי איז דאך דינסטאג אין וויליאמסבורג, נישט אזוי?

רבינו: יא, אבער איך בין אויף א התונה דינסטאג אויך, אין בארא פארק, מיין ברודער און מיין שוואגער ביידע מאכן התונה, זיי זענען זיך משדך, בין איך א דאפלטער קרוב.[7]

וציוה רבינו להביא כיבוד

האדמו"ר מקרעטשניף: דעם רבי'נס ברודער רבי שלום אליעזר איז מיר א קרוב, ער איז אן איידעם אין נאסאד (כ"ק אדמו"ר רבי משה ארי' האלבערשטאם ז"ל מנאסאד), און מיין שוועזר רבי פישל בראך (הגה"צ אבד"ק מאדע ז"ל) איז געווען א שוואגער מיט'ן נאסאדער רבי'ן.

דער קרעטשניפער רב האט געגעסן אסאך יארן קעסט אין סיגוט. אפאר יאר איז ער געזעצן קעסט ביים עלטער זיידן דער ייטב לב.

ער איז אויך געווען אסאך אין בעלזא. די ריינמאן'ס זענען דאך געווען בעלזער חסידים. און ער איז געפארן קיין צאנז אויך.

ער איז אנגעקומען קיין צאנז דורך סיגוט, זיי זענען דאך געווען נאראלער קינדער,[8] און אזוי ווי ער איז געווארן אן איידעם ביים קאלבסובער רב, און אלע פעטערס (בני מרן הייטב לב ז"ל) זענען געפארן קיין צאנז, איז ער אויך געפארן.

ער איז שוין געהאט געווען א יושב אין בעלזא צוויי יאר פריער, פאר די התונה איז ער געווען א יושב אין בעלזא.

רבינו: יא, זיין שוועזר דער קאלבסובער רב אליינם איז אויך געפארן קיין צאנז.

האדמו"ר מקרעטשניף: די נאראל'ער רבנים ריינמאן זענען פון די משפחה.[9]

רבינו: ס'איז דא תשובות אין עצי חיים צו רבי הערשעלע ריינמאן'ס זוהן רבי אלעזר, וועגן א עגונה שאלה (שו"ת עצי חיים אבה"ע סי' ו' וסי' כ"ג וסי' כ"ז).

קרעטשניף איז נעבן סיגוט, דער ייטב לב האט עס אראפ גענומען, ער האט עס אראפ געשניטן פון סיגוט און עס אוועק געגעבן פארן קרעטשניפער רב, אזוי פארשטייט איך.

וועז דער זיידע רבי אלעזר ניסן איז געווען רב אין סיגעט, האט זיך געמאכט א מחלוקה אין קרעטשניף וועגן א שוחט א קאסובער חסיד, דעמאלטם איז עס נאך געווען א חלק פון די סיגעטער גלילות.[10] דארטן זענען

---

7 בשמחת נישואי החתן הרב חיים שליט"א בן הרה"ג ר' אברהם מאיר הלבערשטאם שליט"א דומ"ץ קהלתינו ב"פ 18, חתן הרה"צ רב דקהלתינו ב"פ 15 שליט"א, עב"ג בת הרה"ג ר' זלמן לייב מייזליש שליט"א מו"ץ בקהלתינו ב"פ, בן הגה"צ רב דקהלתינו ב"פ שליט"א.

8 נכדי הגה"ק רבי אברהם ריינמאן זצ"ל אב"ד נאראל שנסתלק שנת תר"ב ויש הסכמה ממנו על הספה"ק פרי קודש הילולים מהרה"ק המהרצ"ה מוזדטשויב ז"ל.

9 כי הגה"צ רבי שלום ריינמאן ז"ל אב"ד נאראל היה אחיו של הגה"צ רבי צבי הירש מקרעטשניף ז"ל אשר נולדו לאביהם הרה"ק רבי יצחק משולם זלמן ז"ל שהתגורר בעיר הורבישוב הסמוכה ללובלין, והוא נולד לאביו הקדוש רבי דוב בעריש זצוק"ל שהי' מבין תלמידיו החשובים של החוזה מלובלין, עד שהחוזה העיד עליו ועל חבריו מעיר הורבישוב ואמר "יש לי בעיר זו ארבע תלמידים שראשי תיבות שמותיהם הינם בלת"י לה' לבדו" והם ב'עריש, ל'ייזער, ת'נחום, י'רוחם, כשהשם 'בעריש' כוונתו אליו.

10 ידוע שכאשר כיהן הגה"ק רבי אלעזר ניסן ז"ל ברבנות בק"ק סיגוט היה לו רדיפות שונות מצד בני הקהילה אשר הציקו לו ועמדו נגדו במחלוקת ואף העלילו עליו בפני שרי המחוז, שאת כל יגיע כפיהם חייבים הם לשלם לקהילה לצורך קיומו של הרב, שנים אחדות ולאחר מכן נתלהב הסכסוך ביותר, כאשר אסר את שחיטתו של השוחט מהכפר קרעטשניף, כי לא בדק בסימנים בעת השחיטה.

געווען קאסובער חסידים, רבי אלעזר ניסן האט ג'אמר'ט דעם שוחט, און דער תורת חיים האט געזאגט אז ער איז יא גוט, איז געווארן א מחלוקת.

ס'איז דא איבער דעם א תשובה אין אמרי אש (יו"ד סי' ב) פונעם מהר"ם אש,[11] און פון מראה יחזקאל איז אויך דא (נדפס בראש הספר דרך יבחר), זיי האבן געשריבן צו רבי אלעזר ניסן איבער דעם. אבער ער האט געהאט עגמת נפש און ער איז אוועק געגאנגען פון סיגוט וועגן דעם [וחזר לכהן פאר בעיר דראהביטש יצ"ו].

בקיצור, רבי אלעזר ניסן האט אפגעלאזט סיגוט, און איז צוריק געגאנגען קיין דראהביטש, ער איז געווען א דראהביטשער איידעם, און איז צוריק געגאנגען קיין דראהביטש.

רבי אלעזר ניסן איז געווען רב אין סיגוט זעקס יאר, און וועגן די מעשה איז ער אוועק געגאנגען פון סיגוט.

האדמו"ר מקרעטשניף: יא, קרעטשניף איז ממש נאנט צו סיגוט, כ'בין יעצט געווען דארט, ס'איז ממש נאנט.

רבינו: יא, ממש א שפאן פון סיגוט.

האדמו"ר מקרעטשניף: ס'איז געווען דריי הונדערט אידישע משפחות וואס האבן געוואוינט דארט, און קיין איין גוי האט נישט געוואוינט דארט. עס איז געווען אן אינטערסאנטע זאך דאס.

רבינו: אין סיגוט איז אויך אזוי געווען, אז 'איך' די שטאט איז געווען נאר אידן, דארט אין די שטאט איז נישט געווען קיין גוי, אינדרויסן ארום האבן טאקע יא געוואוינט גוים, אבער דאס איז שוין געווען מער אינדרויסן. אבער אין די שטאט איז אלעס געווען אידן.

האדמו"ר מקרעטשניף: דער טאטע ז"ל האט געדענקט דעם עצי חיים, ער איז געווען דארט.

רבינו: מ'האט געזאגט אז שבת איז אהנגעקומען א באהן, דער צוג איז אהנגעקומען קיין סיגוט, קיינער איז נישט אויפגעשטיגן, און קיינער איז נישט אראפ געגאנגען, דער קאנדאקטור האט שוין געוואוסט, ער איז דאך געווען יעדן טאג, וועז מ'איז אהנגעקומען קיין

שמונה רבנים מגדולי ישראל עמדו לצידו של הגה"ק רבי אלעזר ניסן ז"ל להיות לו לאחיעזר ולאחיסמך אחר שברירו הענין ונודע הדבר שנכון עשה במה שפסל השוחט, והי' כותבים מכתבים לחזק אותו, וגם לבני הגליל להשתיק המחלוקת.

ובס' שו"ת דרך יבחר (להגה"צ ר' חיים בצלאל פאגעהה ז"ל אבד"ק טאשנאד בנו של המראה יחזקאל ז"ל) נדפסו מכתבי קודש שכתב הגה"ק בעל "מראה יחזקאל" אודות ענין זה לאנשי הגליל הנזכר באגרת הנ"ל: הטיבה ה' לטובים ולישרים בלבותם, צדק ומשפט אורחותם, ויהי כנהר שלומותם, ה"ה אמוני שלומי ישראל, יראי ה' וחושבי שמו תושבי גליל מאראמאראש כל איש ואיש לפי מהללו יתברך וישתבח באהלו, ויהי שלום בחילו, עד בוא מלך ישראל וגואלו. קול ענות אנוכי שומע הכצעקתה הבאה אלי על שלשה פשעי השוחט ר"מ מישוב קרעטשינוב, אשר שינה ושילש באולתו בתועבה כפולה ומכופלת, נדרשתי לאשר שאלוני כבוד הרב הגאון המפורסם בנש"ק מהרא"נ האבדק"ק סיגוט והגליל עם העתק מהגב"ע והפס"ד אשר נגזר מהבד"צ על השוחט הנ"ל... ועתה ברוכי ה' החרדים על דברו, אליכם המצוה הזאת אחיי נא אל תרעו הנזרו לכם מהתגאל בזבח תועבה, ומרק פיגולים כליהם, ונפלאת היא בעיני כי המצא ימצא אחד העם אשר לבבו פונה היום להתריס נגד הה"ג אב"ד נ"י בהמרות עיני כבודו, כעת במקום ימריא כמתלהלה יורה זיקים לאשמת העם אל תאבו ואל תשמעו לו, ולא תהי' זאת לכם לפוקה ולמכשול, ושלא לכוות בגחלתו של הגאב"ד נ"י הזהרו ובכבודו אל תתימרו ויהי כן ה' עמכם, ישפות שלות השקט בארמנותיכם, ותחזנה בציון עיניכם, ויהי נועם ה' עליכם. הכ"ד אוהביכם הנאמן הדורש שלומכם וטובכם. הק' יחזקאל פאנעט החונה פק"ב והמדינה.

כן נדפס תשובה ארוכה בענין זה בשו"ת אמרי אש (יו"ד סי' ב) להגאון בעל מהר"ם א"ש, וכמו כן בס' אבן המאיר (ח"ב) נמצא תשובה אליו בענין זה מהגאון ר' פאליק זצ"ל האבדק"ק סעליש יצ"ו, ועוד.

11 וזה לשונו בתשו' הנ"ל: - לכבוד ידיד ה' וידידי הרב המאור הגדול הגאון המופלא ומופלג, דובר מישרים, סיני ועוקר הרים, מזה בן מזה, קנה חכמה קנה תבונה, כקש"ת מו"ה אלעזר ניסן נר"ו אב"ד דק"ק סיגט והגלילות יע"א.

מכתבו היקר הגיעני, וארא את אשר קרה בישוב אחד, כי כ"ה משה שוחט אשר שם בחנוכה העבר, הוציא נבלה מותחת ידו, שחט ולא בדק בסימנים ובדק הריאה והכשירה, וצלו ואכלו מן הכבד, ואח"כ נמצא הווושט שלם, ומתחילה דן אותו מעכ"ת לזכות, יען היה בעיניו בחזקת כשרות, ומכל מקום אמר לו מעכ"ת נר"ו כי לא ישחט זמן מה, וגם יבוא על נסיון להראות סכינו לפניו, אחרי כן נודע להדרת גאונו מפי שני שוחטים שאמרו על השוחט הנ"ל כי הוא רגיל בכך לשחוט ולא לבדוק בסימנים, והזמין מעכ"ת נר"ו את השוחט שיבוא לפניו, ונשמע מלבוא, ואחרי כן סירב בפה מלא כי לא יבוא.

ובכן אחרי אשר סירב ומיאן לבוא קיבל מעכ"ת נר"ו עדות העדים, והעידו כי ראו אותו שוחט ואינו בודק בסימנים, לא בראיה ולא במשמוש היד, וכאשר שאלו אליו מדוע הוא עושה כן, ענה שהוא מרגיש בשעת השחיטה אם הסימנים שחוטין, וכאשר אמרו לו וכי דינא הכי, ענה כי מיהר ליתן להם שלום, גם נער אחד אמר כי מימיו לא ראה אותו בודק בסימנים, ואף כי היה אצלו כל הקיץ, וגם השוחט מסיגעט ראה אותו מפרק סירכות שלא כדת... והנה העביר גאון תפארתו את השוחט ההוא, וגם אסר את הכלים... הנה בוודאי כתורה עשה... עיי"ש.

ועיי' בס' מציבת קודש מרי"י גרינוואלד (עמ' כ"ד) שמתאר באריכות אודות הפרשה בקרעטשניף וכותב ששמונה גאונים מפורסמים עמדו לצידו של רבי אלעזר ניסן לאסור את השוחט, אך רוב בני המקום לא אבו לשמוע כי תלו עצמם באילן גדול ה"ה הרה"ק מקאסוב ז"ל אשר הכשיר את השוחט.

סיגוט, מ׳פלעגט דאך אויסרופן די שטאט, אזוי איז דער סדר געווען, אז ווען מ׳איז אהנגעקומען אויף א פלאץ, האט דער קאנדאקטור האט אויסגערופן אז מ׳איז יעצט אין די שטאט וואם הייסט אזוי אין אזוי, און ווען מ׳איז אהנגעקומען קיין סיגוט שבת, קיינער איז נישט ארויף געקומען און קיינער איז נישט אראפ גענאנגען, האט ער געפלעגט אויסשרייען ״שבתו״, ווייל קיינער איז נישט ארויף און קיינער איז נישט אראפ.

אין סיגוט איז נישט געווען קיין איין געשעפט אפען אום שבת. אפילו ס׳איז געווען אויך אידן מחללי שבתות, אבער א געשעפט האט מען נישט געהאלטן אפען שבת.

האדמו״ר מקרעטשניף: און ס׳איז געווען א גרויסע שטאט, סיגוט.

רבינו: יא, סיגוט איז געווען א גרויסע שטאט און סיגוט איז געווען א חסידישע שטאט. בכלל, אין סיגוט האבן געוואוינט מער אידן ווי גוים. ס׳איז נישט געווען אין סיגוט קיין שום גוי׳אישע געשעפטן, אלע געשעפטן האבן באלאנגט פאר אידן.

וכיבדו רבינו לברך על היין

וברכו רבינו: לחיים, הצלחה רבה, יהא בואו לברכה, דער אויבערשטער זאל העלפן אויף שמחות מיט פריילעכע הערצער, מ׳מאכט התונה אן איינעקל, דער אויבערשטער זאל העלפן עם זאל זיין בסימן ובמזל טוב, א שמחה עולמית, דער זיווג זאל עולה יפה זיין מיט אלעם גוטן.

האדמו״ר מקרעטשניף: אמן, המברך מתברך, למען יאריך ימים על ממלכתו, דער אויבערשטער זאל געבן גוטע יארן, געזונטע יארן.

והציג האדמו״ר מקרעטשניף את בעל האכסניא שלו

ואמר: ער איז רבי אברהם שמואל שטערן׳ס זוהן פון לאנדאן, דער ראש ישיבה ז״ל פון תורת חסד פון לאנדאן, (הר״ר יואל ארי׳ שטערן שליט״א) ער איז א מלמד, ער פארט אויף שבת יעצט מיטן רבי׳ן (״שבת מצדיקי הרבים״ שנערכה למאות מלמדי תשב״ר דמוסדותינו הק׳ די בכל אתר ואתר בראשות כ״ק מרן רבינו שליט״א בשב״ק פרשת תולדות תשע״ח לפ״ק).

רבינו: וואו ביזטו א מלמד?

הרי״א: אין די מוסדות אין מאנסי.

רבינו: פיין, זייער גוט, וועסטו אויך זיין אויף שבת.

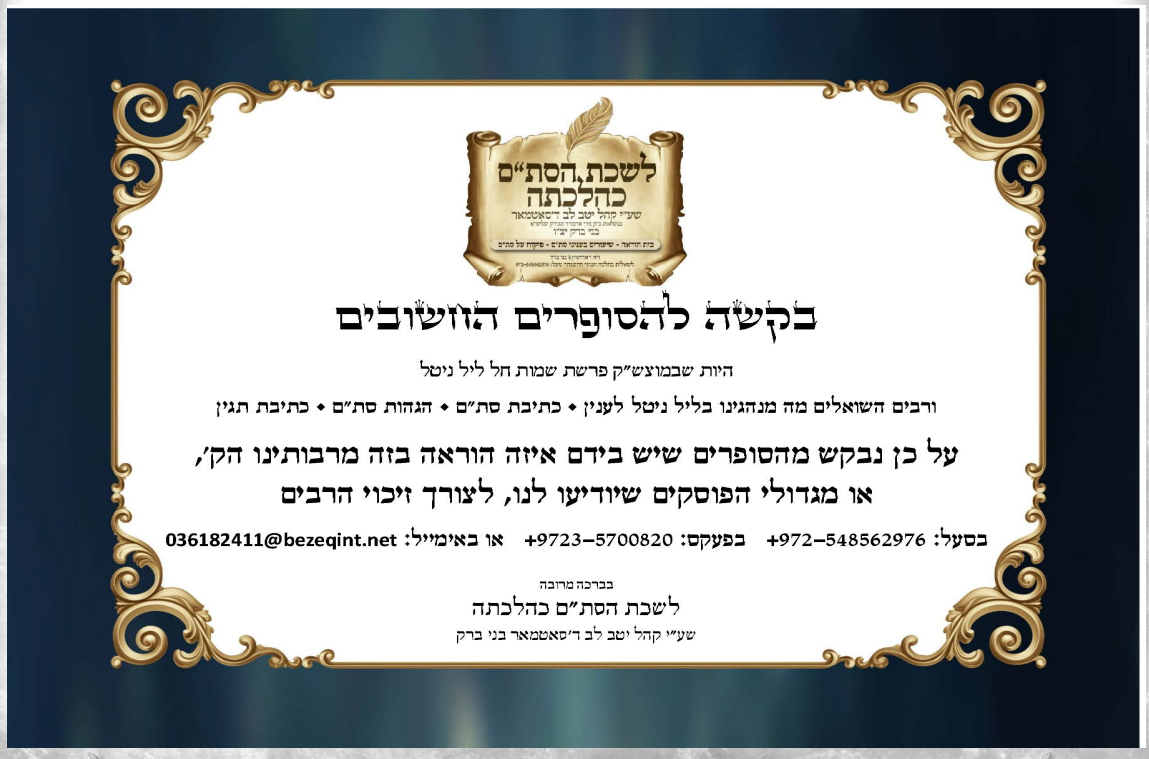
ושאל רבינו את האדמו״ר מקרעטשניף: וואו וועט מען זיין אויף דעם שבת?

האדמו״ר מקרעטשניף: כ׳וויל זיין דא אין קרית יואל, כ׳בין געקומען בעטן דעם רבי׳נס הסכמה צו זיין דא.

רבינו: אדרבה, בכבוד גדול.

ונפרד רבינו ממנו ברב ברכות

האדמו״ר מקרעטשניף: יישר כח פאר די צייט, פארץ אויפנעמען.

בעזהשי"ת

קול צהלה ורנה שפתינו אז תרננה

ברגשי כבוד והערצה, מברכים אנו ברכת "מזל טוב" אל מעלת כבוד מורינו ומדרכינו, המאור הגדול לממשלת התורה, פה מפיק מרגליות, שפתותיו נוטפות מור, בשיעוריו ובדרשותיו המפליאים כל שומעיו, בבהירות ובקיאות, אותנו מלמד מהלך בלימוד העיון התורה, ותורת חסד על לשונו, לבו פתוח כאולם לכל יחיד ויחיד, במאור פנים מקבל פני כל אחד ואחד, ונהנין ממנו עצה ותושיה, אהוב למקום ואהוב לבריות, כבוד שמו תפארתו

הרה"ג ר' שמעון קליינמאן שליט"א

ר"מ בישיבתינו הק' - שיעור ג'

חתן הגה"צ **אבד"ק קיט"ל סאטמאר לאנדאן** שליט"א

לרגל השמחה הגדולה שבארמונו בנישואי בתו הכלה תחי'

עב"ג החתן היקר הרב **שלמה אליהו האלבערשטאם** שליט"א

בן הרה"ג **אב"ד צאנז מאנס'** שליט"א

בן כ"ק אדמו"ר מצאנז זצ"ל וחתן הגה"צ אבד"ק מעזבוז שליט"א

בעידן חדוותא נשא כפינו קדם אבוהון דבשמיא, שהזיווג יעלה יפה יפה, לבנות בית נאמן בישראל בדורות ישרים ומבורכים, ורום מע"כ שליט"א יזכה לראות נחת דקדושה מזיווג זה ומיוצ"ח שיחי' מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, ולהרבות עוד רבות בשנים פעלים לתורה ולתעודה, ולהשפיע לנו מאוצרותיו המלאים בהלכה בחורה, עדי נזכה לשמחתן של ישראל בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

המברכים מעומק הלב השמחים בשמחתו

תלמידיו הנאמנים שיעור ג'

בישיבת אהבת התורה דסאטמאר

ג"א מצטרפים לברכה, הרב אהרן יחיאל מיכל סעקולא־מנהל,

שיעור ג' - הרב יחזקאל דוד זינגער, הרב יצחק הערש מיטטלמאן - ר"מ, הרב ברוך שפיטץ -שו"מ

שיעור ב' - הרב מנחם משה שפיצער, הרב מנחם יוסף פישער, הרב שמעון עוזר גראס, ר"מ

שיעור א'- הרב ארי' אשר ראזענבערג, הרב יואל אשכנזי, הרב יואל לאוב, הרב משה גרין־שו"מ

הרב יודא יואל לעווינגער- משגיח אחה"צ, הרב אלחנן דוד קעסטנבוים, שו"מ

מה טובו
אהליך
יעק"ב!

בס"ד

ברכת התורה

י עלֹ מטב ברזחיהו קדם ירדיהם הנבר איש חי חב פעלים מנחור בכל מעלה
ע ונסק בחדני ציבור באמונה למחכת כל אנשי שלומיני הישקיט אמוני עם שגולה
ע ונל עזל יעקב ויאמר הנני למחזק וברסום כל מוערות ובימו ועך איש נאמר הנעלה
ב כל לב הנמי ובנכל מאדו שמחד לישו בינ מרן בנשע שניחי שלישיא בשמה ומעולה
ן ה ישיט ושמים מזה לשנכל מנבני׳ ומחנוכנא הקדושה לכל מניעיה לשם ולתהלה
ן בכל יום מחולל בחצר בית המלך המפוטית לרוצ את שלומם למעמיד רוח ונשלה
ס שנך ועמוד לעניים ובצרכים על כל הטוב אשר פעל ועשה בנחיה בדושה יומם ולילה
מ סד נמשה ומאודו וידיו הב לו להשלח שהרת החיטוך ברוחבי ניו שוק בחנוכתו הנעלה
א מו ומחר משקיע להרחיב גבולי הקדושה ולהרים קרן התורה בידו הנאולה
ן עים הלכות ודב המנוחה מנעימות אפהונים איש יקר רוח משכנו בבה למעלה

ירידינו והעלה עשיר ונכבד פרנס הציבור איש החסד
כבר חותר מבחן באוני ארץ מאחרי ישראל בבניהם
בבור שמו תפארתנו

מוה"ר

יעקב זוסמאן סופר

הי"ו

מראשי הגבירי והנכלת המתיבתא וחי בפלטרין של מלך בקיץ קרית יואל

ויקם עדות ביעק"ב ותורה שם בישראל

ולא הוא הגבר אשר בחר אברהם לחורה לקום מקום שבר.
לימנו לרשת שחתי לרבי בפה בחר

פטרון "תורתך שעשועי" קרית יואל יצ"ץ

לסלק מכיסו סכומים אדירים "מתן שכרה בצידה"
לעמלי התורה העומרים על המבחן מדי חודש בחודשו

לעיל אבן היסוד הונח בס של גדלים שקץ בשוה
מלוה שמואל בעמקן ביד מרדכי אסתים פישל וויל
ובנוסע ומשפיע מחליל בית מדרשא ובקבוע אלפי אשמח
ליסוד מחזה עד שהבני תורה משפנים בחיים

מזלא עבא ונדיא יאה לרגל עת מועד בארמונו

שמחת אירוסי בתו שתחי'

עניני המזון והמשקה והמזון מנוכלו בשקידת חורה וירא שמים מהרה טובות, עדיין לבאן ולמשארת

בשר **מרדכי** ניין

בן ראב"ע יקיר, מחולל בחשבונות, שמו הגבר ומלך, בכל מיטה ומהנות, בשיח

מחותן **יוסף יוזפא ווייסמאן** ניע

מחותנו אשר שלמטה מקיץ קרית יואל יצ"ו

עניני הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל

מ מעני הנכחות יובנן בדוח עזז ובנחת קנוב. ומחר ירדמוש כל יפי מירח בחדרות
ל כסה לי אלף מקעת מעשיו כלילת ומשוחה ן יין עלי קדם שחטת מגלה ומאוין שנחה
ל ראת הב נחת נכל יקרים יחד ומנחת ן שחטוך ומשמש בקדש. קשון אות מחדה

הכיל וכבודים בלב עושי מציה - בשם מאות לפני החורה והשמים בשמחתן

הנהלת תורתך שעשועי

יצחק שוהארטץ

בשם הנהלת "תורתך שעשועי"

יואל מאיער יואל הירש אלחנן גראס ישראל ארי' האללענדער

הנהלת "תורתך שעשועי" קרית יואל

יואל ווייגבערגער

בשם הנהלת "קביעות עיתים" שע"י קהל יצב. בקרית יואל

קרית יואל
תורתך שעשועי